

3.

Stockholms kommunalstyrelse

och i samband därmed stående institutioner.

Sf.

Stockholms stadsfullmäktige och i närmaste samband därmed stående institutioner.

Ursprungligen utöfvades hufvudstadens kommunalstyrelse omedelbart af Regeringen och dess representanter. Den egentliga själfstyrelsen tilldelades efter hand Magistraten, det vill säga Borgmästare och Råd. Såsom Stadens och Borgerskapets förman förde öfverståhållaren alltifrån år 1634, då hans ämbete tillkom, ordet inom detta råd. Vid sidan af Borgmästare och Råd fortgick från äldre tider borgerskapets inflytande på Stadens styrelse dels genom ärendens omedelbara handläggning, dels och hufvudsakligen genom de i medeltiden tillkomna Borgerskapets äldste, hvilka till en början voro 48 och sedermera 50 till antalet, hvaraf benämningen Borgerskapets femtio äldste. De tillkommo endast såsom en rådgifvande församling och innehade äfven denna ställning enligt 1672 års förordning angående Stockholms stads styrelse; först år 1772 erhöles de under egna ordförande beslutanderätt jämte Magistratens ledamöter. Det var dock endast hvad man sedermera benämnt drätselärenden i inskränkt mening, som voro föremål för nu omförmälda själfstyrelse, i hvilken den år 1813 inrättade Drätselkommissionen (se nedan) sedermera fick del.

Fördelningen på de skattskyldiga invånarna af de prestationer och afgifter, de hade att utgöra, gaf från slutet af 1600-talet upphof till den ena kommunala institutionen efter den andra.

År 1688 tillkommo Deputerade för inkvarteringsverket, sedermera benämnda Inkvarteringskommissionen, ursprungligen bestående af magistratspersoner och borgare samt, sedan äfven andra husägare blifvit skyldiga att deltaga i inkvarteringen, jämväl af representanter från dem. Denna myndighet hade att uppbära samt redogöra för inkvarteringsstolagen samt ombesörja inkvarteringen i natura.

För taxering af den borgerliga inkvarteringsafgiften inrättades år 1710 Borgerskapets bemedlingskommission, och 1720 fick denna kommission befattningen med andra borgerliga utskylder. Den valdes af femtio äldste och äger fortfarande bestånd för förvaltning af borgerskapets enskilda fonder.

Brandvaktskasseadministrationen, sammansatt, under öfverståhållaren såsom ordförande, af två magistratspersoner och tio husägare, tillkommen år 1788, hade att bestrida och bekosta nattbevakningen till år 1850, då detta bestyr öfvertogs af polisen.

Under år 1767 synas Börsbyggnadsdeputerade hafva börjat sin verksamhet. I deras ställe trädde år 1781 Kommitterade öfver börs- och brobyggnader. Efter underhandlingar med den år 1813 inrättade Drätselkommissionen fingo de år 1815 området för sin verksamhet utvidgadt och erhöles då benämningen Kommitterade öfver börs-, bro- och hamnbyggnader. De bestodo af öfverståhållaren såsom ordförande, två af honom utsedda magistratspersoner samt Bemedlingskommissionens ledamöter. Kommitterades bestyr öfvertogs år 1846 af Drätselkommissionen.

Det första steget till Magistratens och Borgerskapets äldstes befriande från bestyret med kommunens förvaltning togs år 1813, då den förut omnämnda Drätselkommissionen inrättades. Såsom ordförande i detta nya verk insattes öfverståhållaren; bisittare blefvo fyra magistratspersoner, utsedda af Magistraten, och sex borgare af olika kategorier, valda af Borgerskapets äldste. Drätselkommissionen hade att i första hand förvalta Stadens fastigheter och öfriga tillhörigheter samt omhänderhafva de inkomster, som voro enligt stat anslagna till utgifter för Rådhusrätten, Kronouppbördsverket m. fl. administrativa eller kommunala inrättningar. Kommissionen var dock icke den högsta myndigheten, utan vissa ärenden skulle hänvisas till Magistraten och De femtio äldste.

För debitering, uppbörd och redovisning af båtsmansvakansafgiften inrättades på grund af 1839 års fördelning af städernas båtsmanshåll och Kungl. resolutionen den 14 november 1842 Båtsmanshållskommissionen med 7 personer, valda af borgare och fastighetsägare såsom båtsmanshållsskyldiga.

Från att hafva varit bestyr, utförda af hus- och tomtägarna, öfvergingo gatuläggningen och gatubelysningen, till en början hvar för sig, till att blifva på sockenstämmogrund byggda, för hela staden gemensamma angelägenheter. År 1845 inrättades för gatuläggningen och år 1850 för gatubelysningen särskilda förvaltningar, hvilka med år 1861 sammanslogos till Gatulägnings- och lyshållningsstyrelsen, bestående af nio ledamöter, af hvilka en utsågs af Överintendentensämbetet och de öfriga af Sockenstämmanämnden.

För den år 1856 beslutade vattenledningen inrättades en öfverstyrelse med öfverståhållaren såsom ordförande och 24 af de territoriella församlingarna valda ledamöter.

Den centrala delen af sjukvårds- och fattigvårdsförvaltningen utövades af en Magistrats afdelning till år 1807, då den för kortare tid öfverflyttades till en af representer för hvarjehanda stats- och kommunalinstitutioner sammansatt talrik direktion med en serafimerriddare såsom ordförande och öfverståhållaren såsom vice ordförande. Andring i Direktionens sammansättning skedde genom Kungl. brefvet den 3 juli 1811, hvarjämte genom Kungl. brefvet den 18 mars 1812 denna öfverstyrelses omedelbara befattning med dithörande ärenden öfverflyttades till församlingsstyrelser. En återgång i hufvudsakliga delar till ärendenas koncentrerung hos 1811 års direktion påbjöds åter genom Kungl. brefvet den 8 november 1813.

I stället för oformrädda direktion trädde enligt Kungl. Maj:ts stadga angående fattigvården i Stockholms stad Stadsnämnden den 1 april 1843 såsom centralstyrelse för hälso- och fattigvårdsärenden. I denna var öfverståhållaren ordförande, pastor primarius, polis-mästaren och förste stadsläkaren ständiga ledamöter samt 21 valda ledamöter, som utsågos, en af och inom Konsistorium, en af och inom Magistraten, två från hvar och en af de åtta församlingsnämnderna, en af Allmänna barnhusets, en af Danviks hospitals och en af Prins Carls inrättnings direktion.

Med hänsyn till kolerafarsotens första uppträdande i Europa inrättades för denna del af hälsovården den Allmänna sundhetskommittén, som verkade åren 1831—1840. Af enahanda anledning och för samma ändamål bildades år 1847 Allmänna sundhetsnämnden, som hufvudsakligen nominellt kvarstod till tiden för Stadsfullmäktiges tillkomst. Den bestod af ledamöter, utsedda vid sockenstämmorna. Ordet fördes af öfverståhållaren eller den han förordnade i sitt ställe.

En verksam del i styrelsen af åtskilliga hufvudstadens angelägenheter (byggnadsväsendet, strandregleringar, allmänna säkerheten, torg-handeln, mångleriväsendet, religions-, sjuk- och fattigvård samt brandförsäkringsväsendet) tog den år 1724 af Kungl. Maj:ts förordnade Kungl. politie- och brandkommissionen. Denna ett stycke mot slutet af 1700-talet fungerande myndighet bestod af tolf, de flesta höga, stats-ämbetsmän (tre riksråd, justitiekanslern, en generalmajor, ett kansliråd, en vicepresident, fyra kollegieråd, en assessor) och två rådmän.

Med år 1862 gjordes enligt Kungl. resolutionen den 27 september 1861 hufvudstadens folkskoleväsende till en stadens gemensamma angelägenhet, som, intill dess Stadsfullmäktige öfvertog detsamma, lydde under öfverstyrelsen, sammansatt af en ordförande och elfva ledamöter, valda, en af Stadens konsistorium, en af Fattigvårdsnämnden, en af hvarje församlings skolråd och en af Öfverstyrelsen, företrädesvis bland hufvudstadens läkare. Öfverstyrelsen valde själf sin ordförande. Om detta val föll på

någon förutvarande ledamot, utsågs annan i samma ordning, som denne förut blifvit invald.

Genom Kungl. förordningen den 16 mars 1847 infördes Sockenstämmorna för behandling i vissa fall af hela staden rörande kyrkliga eller kommunala ärenden.

Förslaget till 1862 års Kungl. förordning om kommunalstyrelse i stad var uppgjortt att gälla äfven för hufvudstaden. Detta förslag hänsköts till yttrande af Öfverståhållareämbetet och från ämbetet till Magistraten och Borgerskapets äldste, som för frågans utredning nedsatte en kommitté. Såväl kommittén som Öfverståhållareämbetet afstyrkte på det bestämdaste, att den allmänna stadsförvaltningen skulle tillämpas på Stockholm, och påyrkade, att hufvudstaden skulle få sin särskilda kommunalförordning, hvartil och förslag uppgjordes. Följden blef utfärdandet af Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, hvilken förordning i de flesta väsentliga delar var öfverensstämmande med kommittéförslaget.

Med upphävande af 1847 års sockenstämmoförordning och hvad i andra författningar kunde finnas strida mot de nya bestämmelserna förklarades i 1862 års förordning om kommunalstyrelse i Stockholm Staden med därunder lydande område utgöra för sig en särskild kommun, hvars medlemmar ägde att själfva efter de gifna närmare bestämmelserna värda sina gemensamma angelägenheter, såvidt icke enligt gällande författningar det tillkomme offentlig ämbetsmyndighet att handhafva dem. I afseende å behandling af kyrkliga angelägenheter samt ärenden rörande folkskolan hänvisades till hvad särskildt fanns stadgadt. Undantaget i afseende å kyrkliga angelägenheter blef, hvad angår andrandet af begravningsplatser, år 1886 i sammanhang med nedan omtalade Kyrkogårdsnämnds införande genom legaliserande af då redan rådande förhållande för Stadens gemensamma begravningsplatser modifieradt i kyrkostämmoförordningen för Stockholm. Folkskoleväsendet åter blef med år 1904 genom lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm en väsentligen under den borgerliga kommunen lagd Stadens gemensamma angelägenhet.

Lagar m. m. Kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862. Kommunalförordningen har undergått följande ändringar. Kungl. kungörelsen den 22 juni 1883 medförde hufvudsakligen nedsatt maximum af röstetalen vid stadsfullmäktigeval och öfverflyttning till nämndernas instruktioner af en del bestämmelser om dem. Enligt Kungl. förordningen den 8 mars 1889 är den medlem af Kommunen, som därstädes äger fast egendom i st. f. som förut den som är för fast egendom till allmän bevilning uppförd. Genom Kungl. förordningen den 22 mars 1880 blef kvinna valbar i Fattigvårdsnämnden. Lagen den 2 april 1898

Sf.

Sf. gjorde villkoren för rösträtt och valbarhet till Stadsfullmäktige i allo lika med motsvarande bestämmelser för de andra städerna och föreskref förfarandet, då ordinarie val och fyllnadsväl till Stadsfullmäktige skola ske samtidigt. Lagen den 15 april 1904 lämnade föreskrifter om revisorsval. Lagen den 29 april 1904 tilldelade Stadsfullmäktige rätt att årligen själfva utse sin ordförande. Genom lagen den 7 juli 1905 blef kvinna valbar i Styrelsen för Arbetsförmedlingen. Lagen den 17 maj 1907 införde nya bestämmelser angående Stadsfullmäktiges sammanträden (se nedan). Genom lagen den 12 juli 1907 upphäfdes § 47 och ändrades § 45 (hvarigenom nya bestämmelser infördes rörande ersättning för utsökningskostnader). Lagen den 26 maj 1909 gjorde kvinna valbar till stadsfullmäktig och införde proportionella valmetoden vid val af Stadsfullmäktige, stadgade två tredjedels majoritet för en del beslut samt berättigade Stadsfullmäktige att bestämma valkretsindelningen, som förut bestämts af Magistraten. Lag den 4 mars 1910 gjorde vissa förtydliganden i valbestämmelserna. Genom lagen den 10 juni 1910 meddelades ändrade bestämmelser ang. underställning af beslut om löns upptagande, innefattande en inskränkning af Kommunens lånerätt (denna bestämmelse trädde emellertid i kraft först fr. o. m. år 1913) och genom lagen af den 9 juni 1911 har perioden för stadsfullmäktigemandat utsträckt från två till fyra år.

Valordning för Stockholms stad, gällande vid val af Stadsfullmäktige samt för upprättande af förslag till borgmästare-, rådmans- eller magistratssekreteraresyssla, fastställd af Kungl. Maj:t den 11 februari 1910, reglerar de kommunala valen, kompletterad af »Särskilda föreskrifter utöfver hvad regeringsformen, kommunalförordningen och valordningen innehålla om val inom Stockholms stad af stadsfullmäktige och för upprättande af förslag till borgmästare-, rådmans- eller magistratssekreteraresyssla», utfärdade af Magistraten den 18 februari 1910 med ändring af den 9 februari 1912, hvarigenom tiden för valför rättning för stadsfullmäktigeval utsträcktes.

Kungl. förordningen den 29 april 1886 medförde föreskrifter angående vissa kyrkogårdars (begravningsplatsers) vård genom Kyrkogårdsnämnden i Stockholm. Lagen den 15 maj 1903 förde folkskoleväsendet under Stadsfullmäktige.

För ändring af hufvudstadens kommunalförordning likasom för öfriga förordningar af samma slag har från år 1866 fordrats Riksdagens medgifvande.

Stadsfullmäktige.

Börshuset, St.; rt. 46 60; st. 10 99; sessionstider: ett ordinarie sammanträde tredje måndagen i hvarje månad (utom juli och aug.), f. ö. efter omständigheterna. Ang. Stadsfullmäktiges expedition se sid. 36.

Kommunens beslutanderätt utöfvas genom 100 stadsfullmäktige. Stadsfullmäktige bestämma efter förslag af Magistraten indelningen i valkretsar jämte antalet fullmäktige för hvarje valkrets. Enligt Stadsfullmäktiges beslut den 15 nov. 1909 indelades staden från och med 1910 i 6 kretsar, som alla valde 16 fullmäktige utom femte kretsen, som valde 20 (jfr nedan). Inkorporering af Brännkyrka nödvändiggjorde en ny indelning; fr. o. m. 1913 års val är staden enligt Stadsfullmäktiges beslut den 20 jan. 1913 indelad i 5 kretsar, af hvilka de tre första välja 18, den fjärde 21 och den femte 25 fullmäktige (se nedan). Valen förättades till år 1912 för två år i sänder, år 1912 för tre år och fr. o. m. år 1913 ske de för fyra år och stadsfullmäktigeval kommer således numera att äga rum endast hvart annat år. Dessa val ske från och med 1910 efter proportionell valmetod och begränsad (40 gradig) röstskala.

Enligt 1862 års förordning fördes ordet hos Stadsfullmäktige af öfverståthållaren med rätt för honom att deltaga i öfverläggningarna men ej i besluten. För hvarje år ägde Stadsfullmäktige välja en vice ordförande. Öfverståthållarens ordförandeskap upphörde den 1 juni 1904, då Stadsfullmäktige första gången inträdde i sin genom lagen den 29 april 1904 dem tilldelade rätt att själfva årligen utse sin ordförande. Öfverståthållaren behöll sin rätt att deltaga i öfverläggningarna. Samma rätt tillades uttryckligen underståthållaren vid förfall för öfverståthållaren.

»Stadsfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga. Dock kunna Fullmäktige för någon särskild fråga besluta, att öfverläggningen skall hållas inom lyckta dörrar» (§ 21 i Kommunalförordningen). »Stadsfullmäktige må icke företaga ärende eller däri besluta, om icke minst hälften af dem är tillstädes» (ur § 22 i Kommunalförordningen).

»Till Stadsfullmäktiges åligganden och befogenhet hör: att afgifva utlåtanden i alla frågor, som för sådant ändamål af Kungl. Maj:t till Fullmäktige remitteras, eller af Öfverståthållare-ämbetet, Magistraten eller andra vederbörande till dem hänskjutas; att meddela beslut i angelägenheter, som af de för verkställighet och förvaltning tillsatta nämnder eller personer likmätigt de för hvardera af dem gällande instruktioner Fullmäktiges pröfning underställas; att efter granskning af de utaf vederbörande förvaltningsnämnder upprättade utgifts- och inkomstförslag bevilja medel till stadsutgifternas bestridande samt förordna om uttaxering af de skattebidrag, hvilka utöfver befintliga tillgångar kunna till Stadens allmänna gagn eller särskilda dess behof erfordras, äfvensom i fråga om utgifter för nya ändamål bestämma de grunder, efter hvilka uttaxering däraf skall äga rum; samt att årligen genom revisorer, hvilka Stadsfullmäktige utse, granska dem underlydande nämnders räken-

skaper och förvaltning under nästförtgångna året» (ur § 26 i Kommunalförordningen).

För giltigheten af en del af Stadsfullmäktiges beslut fordras fastställelse af Kungl. Maj:t. Öfriga beslut skola i vidsträckt omfattning underställas Öfverståthållareämbetet.

Stadsfullmäktige afgöra själfva, utan annan myndighets hörande, följande frågor: underdåniga framställningar till Kungl. Maj:t, beslut i fråga om beviljande af skattebidrag till Stadens allmänna gagn eller särskilda dess behof, dock med vissa undantag, beslut i anledning af de på Fullmäktiges pröfning beroende revisionsanmärkningar samt öfverenskomelser och beslut rörande ordningen och arbetssättet m. m. hos Fullmäktige. Däremot erfordras Kungl. Maj:ts pröfning och stadfästelse för att Stadsfullmäktiges beslut skola vinna gällande kraft, då de angå: försäljning, pantförskrifning eller utbyte af sådan Staden tillhörig fastighet, som har bestämts till bestående af något bland Stadens allmänna behof, så ock öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter Staden äger till sådan fastighet, upptagande af lån i utländskt mynt eller annat på längre betalningstid än fem år ställt lån, nya eller förhöjda afgifter å allmänna rörelsen för begagnande af de platser, som blifvit anvisade åt densamma, eller de inrättningar, som äro gjorda till dess betjäning, förändring i de af Kungl. Maj:t för förvaltningsnämnderna fastställda instruktioner samt förändring i vissa gällande bestämmelser och åtaganden rörande kommunalutskylderna (Kommunalförordningens § 30). I alla öfriga ämnen erfordras Öfverståthållareämbetets stadfästelse för att gifva gällande kraft åt Stadsfullmäktiges beslut. Vågr Öfverståthållareämbetet sökt fastställelse, skall skäl därtill uppgifvas, och äga Stadsfullmäktige i sådant fall att afgöra, huruvida frågan skall underställas Kungl. Maj:ts pröfning.

Stadsfullmäktige, hvilka icke med verkstälighetsåtgärder af något slag eller med förvaltning af penningar eller andra tillgångar för kommunens räkning samfaldt och omedelbart må befatta sig, skola inom sig eller af andra stadens invånare, som äro till stadsfullmäktige valbara, bilda afdelningar eller nämnder, hvilka hvar inom sitt område äro för omförälda göromål ansvariga (§ 5 i Kommunalförordningen).

Angående förberedandet m. m. af frågor hos Stadsfullmäktige, se sid. 35 rörande Beredningsutskottet.

Den 20 april 1863 hade Stadsfullmäktige sitt första sammanträde.

Reglementen m. m. Se under Stockholms stads kommunalstyrelse sid. 31.

Stat år 1913. Stockholms stads stat för år 1913 har af Stadsfullmäktige bestämts sålunda. Utgifter: 65,715,475: 74 kr.; inkomster: 38,990,092: 76 kr. Bristen är afsedd att fyllas dels genom lånemedel 8,185,800: — kr., dels genom kommunalskatt 18,539,572: 98 kr.

Ordförande.

von Friesen, S. G., fil. d.r., Riksbanksfullmäktiges ordf.

Vice ordförande.

Östberg, J., jur. d.r., f. d. kammarrättsråd.

Stadsfullmäktige, valda efter äldre valkretsindelning.

För första valkretsen.

(Äldre indelningen, omfattande Storkyrko- och Maria förs.)

Boije af Gennås, S. J. A., rektor. (Allm. v.¹)

Nordgren, F. L., förtroendeman. (Arb.)

Fries, S. A., kyrkoherde. (Allm. v.)

Thelander, C. T. F., ingenjör. (Fris.)

Forsell, J. A. S:son, expeditjonsföreståndare. (Arb.)

Wassén, C., disponent. (Allm. v.)

Norén, A. J. N., byggnadsingenjör. (Allm. v.)

Widegren, S. P., kassör. (Arb.)

För andra valkretsen.

(Äldre indelningen, omfattande Klara och Kungsholms förs.)

Borgström, A. G. S., justitieråd. (Allm. v.)

Lindqvist, F. L., snickare. (Arb.)

Warburg, K. J., professor. (Fris.)

Magnusson, A. E., byggmästare. (Allm. v.)

Olsson, N. P., verkmästare. (Arb.)

Engström, D. A., ingenjör. (Allm. v.)

Örne, A. E., redaktör. (Arb.)

Bratt, I., prakt. läkare. (Fris.)

För tredje valkretsen.

(Äldre indelningen, omfattande Adolf Fredriks, Jakobs och Johannes förs.)

Lindhagen, C. A., borgmästare. (Arb.)

Lamm, H. F., grosshandlare. (Fris.)

Lagercrantz, A. E. W., vice häradshöfding. (Allm. v.)

Wellin, Bertha, sjuksköterska. (Allm. v.)

Ekmán, V. R., tryckeriföreståndare. (Arb.)

Stockman, G., bankdirektör. (Allm. v.)

Tigerschiöld, H. E., kansliråd. (Allm. v.)

Lundström, C. J., ingenjör. (Allm. v.)

För fjärde valkretsen.

(Äldre indelningen, omfattande Gustaf Vasa och Matteus förs.)

Almström, O. H., disponent. (Allm. v.)

Magnusson, G. G., bankdirektör. (Arb.)

¹) Beteckningen Allm. v. anger, att vederbörande är invald på »Allmänna valmansförbundets» lista; beteckningen Fris. anger, att vederbörande är invald på »De frisinnades» lista; beteckningen Arb. anger, att vederbörande är invald på »Arbetarpartiets» lista.

Sf. Ceder, A., underinspektör. (Fris.)
 Erixon, G., direktör. (Allm. v.)
 Wahl, G. A., montör. (Arb.)
 Malm, C. G., sekreterare. (Allm. v.)
 Månsson, Gertrud K., handelsidkerska. (Arb.)
 Ljunggren, A., direktör. (Fris.)

För femte valkretsen.

(Äldre indelningen, omfattande Hedvig Eleonora, Engelbrekts och Oskars förs.)

Welin, K. G. A., trafikdirektör. (Allm. v.)
 Norström, C. G., civilingenjör. (Allm. v.)
 Herlitz, K. G., direktör. (Allm. v.)
 Widerström, Karolina O., med. lic., prakt.läkare. (Fris.)
 von Rosen, R. G. E. M., grefve, öfverstelöjtnant. (Allm. v.)
 Ringholm, K. E., fabrikör. (Allm. v.)
 Quint, Stina, fröken. (Allm. v.)
 Larsson, O. E., folkskolelärare. (Arb.)
 Palme, S. T. direktör. (Fris.)
 Stendahl, S., grosshandlare. (Allm. v.)

För sjätte valkretsen.

(Äldre indelningen, omfattande Katarina förs.)

Sandberg, H. K. A., banktjänsteman. (Arb.)
 Romare, P. B., direktör. (Allm. v.)
 Widtskiöld, J., köpman. (Arb.)
 Forssberg, E. V., kamrerare. (Fris.)
 Edkvist, C. J., arbetsförman. (Arb.)
 Bohman, A E., disponent. (Allm. v.)
 Ström, O. F., partisekreterare. (Arb.)
 Hanner, K. A., civilingenjör. (Allm. v.)

Stadsfullmäktige, valda efter nu gällande valkretsindelning.

För första valkretsen.

(Nya indelningen, omfattande Nikolai och Katarina förs.)

Lund, C. J., skrädderiidkare. (Allm. v.)
 Klefbeck, E. A., komminister. (Arb.)
 Isakson, C. J. A., skeppsbyggerinspektör. (Allm. v.)
 Jonsson, J. A., öfverlärare. (Fris.)
 Karlsson, V. E., modellsnickare. (Arb.)
 Petersson, L. J., rådman. (Allm. v.)
 Hedenstedt, J. T., järnsvarfware. (Arb.)
 Nilsson, F. O. V., bageriidkare. (Allm. v.)
 Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare. (Fris.)

För andra valkretsen.

(Nya indelningen, omfattande Maria och Brännkyrka förs.)

Järte, O. E. F., aktuarie. (Arb.)
 Östberg, J., jur. dr., f. d. kammarrättsråd, v. ordf. (se ofvan). (Allm. v.)
 Cederborg, A., rådman. (Fris.)

Wickberg, Th. W., tullvaktmästare. (Arb.)
 Dahlberg, A. E., rådman. (Allm. v.)
 Björling, J., folkskolelärare. (Arb.)
 Lagerbjelke, J. G., grefve, sekreterare. (Allm. v.)
 Lidman, C., öfverlärare. (Fris.)
 Pettersson, J. O. E., murare. (Arb.)

För tredje valkretsen.

(Nya indelningen, omfattande Kungsholms, Klara och Jakobs förs.)

Lindmark, C. A., skomakaremästare. (Allm. v.)
 Tøngdahl, K. A., försäkringstjänsteman. (Arb.)
 von Friesen, S. G., fil. doktor, Riksbanksfullmäktiges ordf., ordf. (se ofvan). (Fris.)
 Broomé, S. S. A., v. härads höfding, ombudsman. (Allm. v.)
 Alderin, R. W., direktör. (Allm. v.)
 Wickman, C. G. T., partikassör. (Arb.)
 Dahlin, N. O., detektivkonstapel. (Fris.)
 Lilja, S. A. J., hofintendent. (Allm. v.)
 Berglund, J. E., kassör. (Arb.)

För fjärde valkretsen.

(Nya indelningen, omfattande Adolf Fredriks, Matteus och Gustaf Vasa förs.)

Olin, A. R., direktör. (Allm. v.)
 Nilsson, Fr., bibliotekarie. (Arb.)
 Bendixson, I. O., professor, rektor. (Fris.)
 d'Ailly, G. A. H., byrådirektör. (Allm. v.)
 Nycander, O. J. T., ingenjör (Allm. v.)
 Lange, E., filare. (Arb.)
 Broomé, f. Lothigius, Emilia A. K., fru, byråföreståndarinna. (Fris.)
 Schultz, L. H., stadsmästare. (Allm. v.)
 Juhlin-Dannfelt, C. G., auditör. (Allm. v.)
 Höglund, K. Z. K., redaktör. (Arb.)
 Lagerheim, C. H. Th. A., generaldirektör. (Fris.)

För femte valkretsen.

(Nya indelningen, omfattande Engelbrekts, Hedvig Eleonora, Oskars och Johannes förs.)

Nyström, J. F., lektor. (Allm. v.)
 Wallenberg, K. A., bankdirektör. (Allm. v.)
 Hjort, J. E., disponent. (Allm. v.)
 von Koch, G. H., redaktör. (Fris.)
 Palmstierna, E. K., frih., sekreterare i Svenska stadsförbundet. (Arb.)
 Eklund, J. L., fabrikör. (Allm. v.)
 Hedin, Alma I. S., fröken, föreståndarinna. (Allm. v.)
 Wickman, G., arkitekt. (Allm. v.)
 Kinander, C. E., direktör, riksgäldsfullm. (Fris.)
 Höglund, O. M., fil. dr., grosshandlare, riksgäldsfullmäktig. (Allm. v.)
 Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör. (Arb.)
 Stjernfeldt, J. E., styckjunkare. (Allm. v.)
 . *Sekreterare* m. m. Se Stadsfullmäktiges och Beredningsutskottets expedition, sid. 37.

Stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Börshuset, St.; rt. 6568; st. 2829; ses-sionstid: i allmänhet torsdagar 6,30 e. m. (utom sommarmånaderna).

Beredningsutskottet består utom ordföranden och vice ordföranden hos Stadsfullmäktige af 10 ledamöter och 5 suppleanter (utsedda bland Fullmäktige), och forfar en hvar ledamot eller suppleant i denna sin befattning, så länge han, på grund af sitt dåvarande uppdrag, är stadsfullmäktig. Utskottet har att med uppmärksamhet följa förvaltningen af Stadens angelägenheter i alla riktningar, till Stadsfullmäktige göra framställningar och förslag, som i ett eller annat hänseende häraf kunna föräntas, till föredragning bereda alla de ärenden för öfrigt, i hvilka Stadsfullmäktige skola meddela utlåtanden eller beslut, samt å Stadsfullmäktiges vägnar företrädesvis öfvervaka verkställigheten af Stadsfullmäktiges beslut. Beredningsutskottet äger att ifrån de under Stadsfullmäktige lydande nämnder, afdelningar eller tjänstemän infordra de yttranden och upplysningar, som för ärendenas utredande äro af nöden, äfvensom att hos Öfverståthållareämbetet omedelbart göra framställning om upplysningars infordrande från ämbetsmyndigheter. Hvarje Beredningsutskottets utlåtande skall jämte därifrån skiljaktiga, skriftligen afgifna meningar befordras till trycket i fort-löpande nummerordning för året (Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskotts utlåtanden och memorial) samt ett exemplar däraf öfverlämnas till enhvar af Stadsfullmäktige. Utskottet äger därjämte att såsom bilagor låta trycka sådana till ärendena hörande handlingar, som Utskottet anser vara af den vikt, att innehållet af desamma bör i dess helhet komma till Stadsfullmäktiges kännedom (Bihang till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskotts utlåtanden och memorial). Stadsfullmäktiges beslut i anledning af Beredningsutskottets utlåtanden sammanfattas i en kort »uppgift», som särskildt befordras till trycket och vidfogas årets utlåtanden, samt återfinnas för öfrigt i Fullmäktiges sedan november 1899 äfven tryckta protokoll (jfr vidare statistiska afd.). Den hos Stadsfullmäktige anställda sekreteraren äfvensom registratören tjänstgöra i enahanda egenskaper hos Beredningsutskottet.

Den 13 sept. 1906 beslöt Beredningsutskottet provisoriskt att för ärendenas snabbare utredande fördela sig på två afdelningar, af hvilka den ena skulle behandla frågor af hufvudsakligen ekonomisk art; den andra öfriga ärenden. Någon beslutanderätt tillkommer icke dessa afdelningar, utan skola ärendena prövas och afgöras af Utskottet i dess helhet.

Reglementen m. m. K. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 (§§ 33 o. 34). Arbetsordning för Stockholms stadsfullmäktige och deras Beredningsutskott den

1 juni 1904 med ändring den 16 sept. 1907 och 21 nov. 1910. K. kungörelsen den 22 juni 1883 angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm samt lagen den 29 april 1904 ang. d.o.

Sf.

Ordförande.

Stadsfullmäktiges ordf.

Vice ordförande.

Stadsfullmäktiges vice ordf.

Ledamöter och suppleanter:

Se nedan.

Afdelningen A.

(för frågor af hufvudsakligen ekonomisk art).

Ordförande.

von Friesen, S. G. (se ofvan).

Vice ordförande.

Wallenberg, K. A., bankdirektör.

Ledamöter.

Borgström, A. G. S., justitieråd.

Nilsson, Fr., bibliotekarie.

Dahlberg, A. E., rådmän.

Thelander, C. Th. F., ingenjör.

Suppleanter.

Ekman, V. R., tryckeriföreståndare.

Almström, O. H., disponent.

Nycander, O. J., direktör.

Afdelningen B.

(för öfriga frågor).

Ordförande.

Östberg, J. (se ofvan).

Vice ordförande.

Herlitz, K. G., direktör.

Ledamöter.

Norström, C. G., civilingenjör.

Palmstierna, E. K., frih., sekreterare i Svenska stadsförbundet.

Magnusson, G. G., bankdirektör.

Cederborg, A., rådmän.

Suppleanter.

Karlsson, V. E., modellsnickare.

Bendixson, I. O., professor.

Sekreterare m. m.

Se Stadsfullmäktiges och Beredningsutskottets expedition nedan.

Sf. Stadsfullmäktiges valkommitté.

I anledning af väckta motioner beslöto Stadsfullmäktige den 21 november 1910 att vid hvarje tjänstgöringsårs första sammanträde utse inom sig en kommitté af nio ledamöter, benämnd valkommitté, hvilken det åligger att upprätta och till Fullmäktige ingifva förslag till de under det löpande tjänstgöringsåret förekommande val med undantag af dels val, som af Stadsfullmäktige förrättas vid det sammanträde, då beslut fattats om det uppdrag, valet afser, dels ock val af ordförande och vice ordförande hos Fullmäktige, val till Riksdagens första kammare, till Beredningsutskottet och till Valkommittén. Valkommittén väljer inom sig en ordförande och en vice ordförande.

Då val, som tillhör Kommitténs behandling, skall hos Fullmäktige företagas, bör Beredningsutskottet i god tid förut härom underrätta Kommittén. Valkommitténs förslag jämte skiljaktiga yrkanden, där sådana förekommit, öfverlämnas till Utskottet i form af tryckta valseklar och må ej åtföljas af annan motivering än redogörelse för inkomna afsägelser. Valseklarna och dylik redogörelse utdelas till Fullmäktige i slutna kouvolut, så vidt ske kan samtidigt med Utskottets valmemorial.

Ordförande.

Östberg, J., f. d. kammarrättsråd.

Vice ordförande.

Palme, S. T., direktör.

Öfriga ledamöter.

Boije af Gennäs, S. J. A., rektor.
Ekman, V. R., tryckeriföreståndare.
Jonsson, J. A., öfverlärare.
Magnusson, G. G., bankdirektör.
Nyström, J. F., lektor.
Stendahl, S., grosshandlare.
Wickman, C. G. T., partikassör.

Af Kommittén antagen sekreterare.

Gyllensvärd, G. V., registrator hos Stadsfullmäktige.

Stadsfullmäktiges kommitté för utskänningsärenden.

(*Storkyrkobrinken 16, St.*)

Denna kommittés tillsättande föränleddes närmast af en motion, hvori hemställdes, att Stadsfullmäktige skulle ingå till K. Maj:t med begäran om sådan ändring i K. förordningen angående försäljning af vin och öl den 9 juni 1905, att beträffande Stockholm den Stadsfull-

mäktige åliggande skyldigheten att afgifva utlåtande öfver ansökningar om tillstånd att utskänka vin eller öl kunde öfverlätas på en af Stadsfullmäktige tillsatt delegation eller på annat sätt ordnas utan att syftet med den nuvarande bestämmelsen i ämnet åsidosattes. Stadsfullmäktige, som ej biföllo motionen i dess ursprungliga form, beslöto den 25 mars 1907 att utse en kommitté af sju personer med uppdrag att granska och till Stadsfullmäktige ingifva yttranden öfver de under året inkommande ansökningar om tillstånd att härstädes utskänka vin eller öl samt om ombyte af lokal för sådan utskänkning. För sin verksamhet hafva kommittéledamöterna sinsemellan uppdelat staden så, att hvar och en af dem har sitt särskilda distrikt. Stadsfullmäktige uppdrogo den 7 mars 1910 åt Kommittén att likaledes efter granskning afgifva yttrande öfver till Fullmäktige under året remitterade ansökningar af klubbar eller andra föreningar om tillstånd att utskänka brännvin. Vissa principer för dessa utskänningsrättigheters meddelande hafva fastställts af Stadsfullmäktige den 4 mars 1912. — Kommittén, som tillsattes för ett år i sänder, är sålunda egentligen att betrakta som en kommission för vissa löpande ärendens beredning.

Stadsfullmäktige utsågo d. 13 jan. 1913 för året nio ledamöter i Kommittén.

Ledamöter.

Bromé, S. S. A., v. härardshöfding, stadsfullm.;
Drewes, B. P. F., fabrikör; **Hallgren, L. G.**, järnkramhandlare; **Hedin, Alma I. S.**, fröken, stadsfullm.; **Hjortzberg, E. G.**, direktör, v. ordf.; **Karlsson, V. E.**, modellsnickare, stadsfullm.; **Staf, O. L.**, kakelugnsmakare; **Wassén, C.**, disponent, stadsfullm.; **Wester, A.**, sjukkasstjänsteman, stadsfullm.

Af Kommittén antagen sekreterare.

Schlytern, C. H., e. o. tjänsteman i Stadsfullmäktiges expedition.

Stadsfullmäktiges och Beredningsutskottets expedition.

Börshuset, St.; rt. 65 68; st. 28 29; expeditionstid: 11—2.

Expeditionens chef är sekreteraren. Honom åligger att föra protokollen vid Fullmäktiges och Beredningsutskottets sammanträden, uppsätta och expediera utlåtanden och beslut, ombesörja brevväxlingen, upprätta och efter hvarje kvartals slut till Drätselnämnden aflämna böteslängd¹⁾, bestyrka riktigheten af protokollsafskrifter, tillhandagå

¹⁾ För stadsfullmäktiges förfallolösa bortovaro från Fullmäktiges sammanträden (2 kr. hvarje gång, eventuellt 4 kr. om sammanträdet på grund af fåtaligt besök måst inställas eller upplösas).

ordföranden vid föredragningslistans uppsättande, sörja för att de upptecknade yttrandena blifva kopierade och talarna tillställda, ombesörja tryckning och korrekturläsning af Stadsfullmäktiges protokoll jämte därtill hörande yttranden äfvensom af Beredningsutskottets utlåtanden jämte därtill hörande bilagor, hafva inseeende öfver det sätt, hvarpå diariet och öfriga föreskrifna anteckningar föras samt arkivet värdas, och i öfrigt lämna det tjänstebitråde, därom ordföranden eller Utskottet honom anmodar.

Registratorn åligger enligt arbetsordningen att föra diarium och andra anteckningar, hvilka af Fullmäktige eller Beredningsutskottet anses erforderliga, värda arkivet, besörja utskriften af expeditioner, biträda vid kollationering och korrekturläsning samt i öfrigt lämna det tjänstebitråde, därom ordföranden, Utskottet eller sekreteraren honom anmodar.

Instruktion. Arbetsordning för Stockholms stadsfullmäktige och deras beredningsutskott den 1 juni 1904 med ändringar den 16 sept. 1907 och 21 november 1910.

Stat för år 1913. Utgifter: 118,070 kr.

Sekreterare (0).

Barthelson, C. G.; rt. 65 68; st. 29 30; mottagningstid: 11—12 f. m.

Registrator (12).

Gyllensvärd, G. V.; rt. 40 92; st. 11 14.

Stenografer.

(Anslag 10,000 kr.)

Cronvall, P. A. (förste stenograf); **Kræpelien**, E. L.; **Widegren**, P. G.; **Schött**, C. F. L.; **Junker**, S. G.

E. o. tjänstemän.

(Anslag 6,000 kr.)

Schlytern, C. H.; **Hildebrand**, E. (tjänstgör som sekreterare hos Beredningsutskottets afd. B.).

Skrifbiträde (4).

Ericsson, Elsa E. K.

Förste vaktmästare (6).

Karlsson, E. A.

Vaktmästare (4).

Sandahl, F. G. V.; **Johansson**, J. V.

Stadsfullmäktiges diskussionsklubb.

(S. D. K.).

Denna klubb, ehuru icke en officiell institution, har dock ansetts böra här omnämnas med några ord. Klubben, hvars stadgar antogs den 28 mars 1891, har till ändamål att sammanföra ledamöter af Stadsfullmäktige till ömsesidigt tankeutbyte samt att medels diskussioner rörande kommunala frågor utreda och skärskåda dessa från olika synpunkter, särskildt till gagn och ledning för de herrar stadsfullmäktige, hvilka icke äro ledamöter af utskott eller nämnder. Klubbens angelägenheter handhafvas af tre förtroendemän: ordförande, vice ordförande och sekreterare (tillika skattmästare).

Ordförande.

Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare.

Vice ordförande.

Romare, P. B., direktör.

Sekreterare.

Nilsson, Fr., bibliotekarie.

Nyval för arbetsåret 1913/14 torde ske i slutet af april.

Dn.

Stockholms stads drättselnämnd

och i samband därmed stående institutioner.

Drättselnämnden.

Stora Nygatan 2 B. St.; rt. 7 88; st. 29 00. Första afdelningen sammanträder vanligen hvarje (sommaren: hvarannan) tisdag; Andra afdelningen vanligen hvarje (sommaren: hvarannan) onsdag.

Då Stockholm erhöi sin nya kommunalförordning år 1862 sammanfördes Stadens egentliga drättselväsende under Drättselnämnden, som ursprungligen, oafsedt pleniären, arbetade på tre afdelningar, af hvilka den första handlade det egentliga drättselväsendet, eller alla de bestyr, hvilka icke uppdragits åt de öfriga afdelningarna, den andra frågor rörande inkvartering, brandvakts- och båtsmanshåll samt militärkompaniet och den tredje ärenden, som rörde gatuläggning, lyshållning och vattenledning. Ordet skulle föras af öfverståhållaren, då han var tillstådes. Nämnden sammanträdde första gången den 1 april 1864. Sedan ett af Stadsfullmäktige godkändt förslag att sammanföra all Stadens kommunalförvaltning under en enda, på afdelningar arbetande nämnd ogillats af K. M:t, erhöi Nämnden i stället den 14 dec. 1883 ny instruktion. Enligt denna inskränktes afdelningarna till två, valda omedelbart af Stadsfullmäktige för två kalenderår. Med bibehållande af öfverståhållarens rätt att föra ordet, då han var tillstådes, fingo Nämnden och afdelningarna rätt att utse sina ordförande i stället för vice ordförande. Genom K. kungörelsen den 12 okt. 1894 gjordes i Nämndens instruktion den ändring, att ärenden rörande Stadens renhållning öfverflyttades från Första till Andra afdelningen. Instruktionen har äfven fått några detaljändringar genom K. kungörelserna den 10 maj 1889, den 3 mars 1893, den 16 okt. 1896 och den 12 maj 1908 (den senaste i samband med inrättande af Hamnstyrelsen).

Drättselnämnden vårdar och förvaltar all egendom, som tillhör Staden samfaldt och icke är ställd under annan stadsmyndighets förvaltning. Nämnden uppbär, förvaltar och redovisar i föreskrifven ordning de inkomster, hvilka indyfa af allmänna rörelsen eller inkomstgifvande rättigheter eller beredas genom uttaxering eller annorledes; tillser, att Stadens rätt i dessa afseenden behörigen iakttages, samt bestrider de utgifter, hvilka erfordras för Stadens allmänna behof i här nedan uppgifna afseenden och blifvit bestämda i den ordning, som föreskrifves i K. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

Nämnden utöfvar med de i § 4 i instruktionen omförmålda undantag sin verksamhet på två afdelningar. Hvardera afdelningen består af tio ledamöter med fem suppleanter.

Första afdelningen handhafver Stadens penningförvaltning samt handlägger alla andra ärenden, som icke, enligt hvad här nedan sägs, tillkomma Andra afdelningen.

Andra afdelningen handlägger frågor om hus- och brobyggnader, gatuläggning, trumbyggnad, afträdes- och gatuhållning, gatubelysning, plantering, afloppstrummors rengöring samt vattenledning, utom hvad angår afgifternas debitering och uppbörd, som sker genom Kammarkontoret.

Nämnden äger att samfaldt besvara remiss eller behandla annat ärende, som uttryckligen blifvit hänskjutet till hela Nämnden, vare sig af Öfverståhållareämbetet, Stadsfullmäktige, Beredningsutskottet eller någon Nämndens afdelning; att afgöra mellan afdelningarna uppkommen fråga, till hvilkenderas behandling ett ärende rätteligen hör, samt att förordna till tjänster, som äro för hela Nämnden gemensamma. I öfrigt förordnar hvarje afdelning sina underlydande tjänstemän. Genom val utse Nämnden och dess afdelningar inom sig ordförande för hvarje tjänstgöringsår, hvilket börjar den 1 januari. Afdelningarna äga att, på sätt dem synes lämpligast, mellan sina ledamöter fördela den närmare tillsyn och kontroll å förvaltningen i alla dess delar, afdelningarna åligga. (Se nedan angående vissa delegerade.)

Stadsfullmäktiges pröfning underställas de beslut, som angå: försäljning, pantförskrifning eller utbyte af Staden tillhörig fastighet så ock öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, Staden äger till sådan fastighet; friköp, af ofria eller Stadens tomtar, för så vidt det icke gäller mindre gaturätning; inköp af fastighet; verkställande af större byggnadsarbeten och andra företag för Stadens räkning, då kostnaden därför icke kan bestridas med de till sådana ändamål för året bestämda anslag; nya eller förhöjda afgifter å allmänna rörelsen för begagnande af de platser, som blifvit åt densamma anvisade eller af sådana inrättningar, som äro gjorda för dess betjänande; upptagande af lån på längre återbetalningstid eller större belopp än att det kan betäckas med de för året påräknade inkomster; afskrifning utur räkenskaperna af någon Stadens fordran, sedan vederbörande revisorer yttrat sig därofver.

Revision af Nämndens räkenskaper och förvaltning sker genom fem af Stadsfullmäktige utsedda revisorer.

Instruktioner m. m. K. instruktionen för Stockholms stads drättselnämnd den 14 dec. 1883, med ändringar genom K. kungörelserna den 10 maj 1889, den 3 mars 1893, den 16 okt. 1896 och den 12 maj 1908.

Stat år 1913. Nämndens afdelningar gemensamt: utgifter 528,397: 56 kr., inkomster 45,497: 56 kr. Första afdelningen: utgifter 19,812,400 kr., inkomster 16,756,160 kr., hvaraf Afdelningens överskott 2,723,817: 05 kr. Andra afdelningen: utgifter 10,742,100 kr., inkomster 3,807,100 kr., hvaraf Afdelningens överskott 547,685: 78 kr. *Obs!* Å Första afdelningens stat upptages en mängd kommunala institutioner, hvilka ej sortera under Nämnden.

Drättselnämndens ledamöter.

Ordförande.

Borgström, A. G. S., justitieråd, stadsfullm. (se nedan).

Öfriga ledamöter

(se nedan vid afdelningarna).

Drättselnämndens första afdelning.

Ordförande.

*Lamm, H. F., grosshandlare, stadsfullm.

Öfriga ledamöter.

- *Borgström, A. G. S. (se ofvan).
- *Lidman, C., öfverlärare, stadsfullm.
- *Lindmark, C. A., skomakaremästare, stadsfullm.
- Lundbergh, G. H., grosshandlare.
- Nilsson, N., byggmästare.
- *Palme, S. T., direktör, stadsfullm.
- *Romare, P. B., direktör, stadsfullm.
- Welin, K. G. A., trafikdirektör, stadsfullm.
- Österlöf, O., byggmästare.

Suppleanter.

- *Axelson, H., direktör.
- *Berglund, J. E., kassör, stadsfullm.
- Järte, O. E. F., aktuarie, stadsfullm.
- Nordgren, F. L., förtroendemän, stadsfullm.
- Schultz, L. H., stadsmäklare, stadsfullm.

Drättselnämndens andra afdelning.

Ordförande.

Dahlberg, A. E., rådman, stadsfullm.

Öfriga ledamöter.

- *Alderin, R. W., direktör, stadsfullm.
- Hjortzberg, E. G., kaptän, direktör.
- *Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare, stadsfullm.

- Lindqvist, E. V., ingenjör.
- Magnusson, A. E., byggmästare, stadsfullm.
- Olsson, N. P., verkmästare, stadsfullm.
- *Rosengrön, C. O. L., grosshandlare.
- *Rystedt, C. G., civilingenjör.
- *Schönthal, A. R., ingenjör.

Suppleanter.

- Almström, O. H., disponent, stadsfullm.
- Forssberg, E. V., kamrerare, stadsfullm.
- *Karlsson, V. E., modellsnickare, stadsfullm.
- *Nycander, O. J. T., ingenjör, stadsfullm.
- *Weidenhajn, P. A., banktjänsteman.

Drättselnämndens delegerade.

Drättselnämnden äger, såsom ofvan nämnts, på sätt Nämnden lämpligast synes, mellan sina ledamöter fördela den närmare tillsyn och kontroll å förvaltningen i alla dess delar, som åligger Nämnden. De härför valda delegerade utses dels af Nämnden in pleno, dels af de skilda afdelningarna.

Delegerade för Stadens arkiv.

(Utsedda af Drättselnämnden in pleno.)

Hernlund, C. H., rektor; Borgström, A. G. S., justitieråd, stadsfullm.

Kassainspektörer.

(Utsedda af Drättselnämndens första afd.)

Lundbergh, G. H., grosshandlare; Lindmark, C. A., skomakaremästare, stadsfullm.

Utgiftsgranskare.

(Utsedda af Drättselnämndens andra afd.)

Hjortzberg, E. G., direktör; Rystedt, C. G., civilingenjör.

Inspektörer öfver Stadsingenjörskontoret.

(Utsedda af Drättselnämndens första afd.; Byggnadsnämnden utser äfven en delegerad, se sid. 113.)

Lamm, H. F., grosshandlare, stadsfullm.; Romare, P. B., direktör, stadsfullm.

Hyresdelegerade.

(Utsedda af Drättselnämndens första afd.)

Lidman, C., öfverlärare, stadsfullm.; Nilsson, N., byggmästare.

Delegerade för rådhusbygget.

(Utsedda af drättselnämndens andra afd.)

Dahlberg, A. E., rådman, stadsfullm.; Kinberg, A. G. H., byggnadschef; Lindqvist, E. V., ingenjör.

Dn.

Renhållningsdelegerade.

(Utsedda af Drättselnämndens *andra* afd.)

Dahlberg, A. E., rådman, stadsfullm.; **Rystedt, C. G.**, civilingenjör.

Belysningsdelegerade.

(Utsedda af Drättselnämndens *andra* afd.)

Alderin, R. W., direktör, stadsfullm.; **Hjortzberg, E. G.**, direktör.

Delegerade för Byggnadskontorets olika afdelningar.

(Utsedda af Drättselnämndens *andra* afd.)

Arkitekturafdelningen.

Magnusson, A. E., byggmästare, stadsfullm.; **Lindqvist, E. V.**, ingenjör (suppl.).

Gatuafdelningen.

Rystedt, C. G., civilingenjör; **Lindqvist, E. V.**, ingenjör (suppl.).

Vattenledningsafdelningen.

Schönthal, A. R., civilingenjör; **Rosengrén, C. O. L.**, grosshandlare (suppl.).

Parkafdelningen.

Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare, stadsfullm.; **Lindqvist, E. V.**, ingenjör (suppl.).

Förrådsafdelningen.

Alderin, R. W., direktör, stadsfullm.; **Hjortzberg, E. G.**, direktör (suppl.).

Delegerade för granskning af ansökningar om understöd.

(Utsedda af Drättselnämndens *andra* afd.)

Lagerholm, O. W., fil. lic., fabriksidkare, stadsfullm.; **Lindqvist, E. V.**, ingenjör.

Inspektör öfver folkbiblioteken.

(Utsedd af Drättselnämndens *första* afd.)

Grönblad, C. A., bibliotekarie.

Drättselnämndens kansli och expedition.

Stora Nygatan 2 B, 1 tr., St.; rt. 7 88; st. 29 00; expeditionstid: 10—3.

Kansliet förestås af sekreteraren. Honom åligger bl. a.: att till föredragning bereda samt föredraga de till Drättselnämndens handläggning hörande ärenden, ehvad de skola behandlas i plenum eller på afdelningar; att föra protokoll så väl vid samfunda Nämndens som afdelningarnas sammanträden; att uppsätta beslutade skrivelser och utlåtanden m. m. No-

tarien åligger: att biträda sekreteraren samt att, då sekreteraren är af förfall hindrad, fullgöra sekreterarens åligganden m. m. Registratören, som därjämte är kanslist, åligger: att föra diari-er och andra anteckningar, hvilka af Drättselnämnden anses erforderliga, vårda arkivet, besörja utskriffter och expeditioner m. m.

Instruktion m. m. Drättselnämndens instruktion för Stockholms stads drättselnämnds kansli den 29 nov. 1876, med ändringar den 7 aug. 1889 och den 30 maj 1895.

Sekreterare (17).

Folin, C. A.; st. 20 20; mottagningstid 1—2 e. m.

Notarie

(3,000 kr. jämte 2 ålderstillägg å 500 kr. å äldre öfvergångsstat).

Söderling, A. G. M.

Registrator

(3,500 kr.; 2 ålderstillägg å 500 kr. å öfvergångsstat).

Östberg, H.

Kvinnligt skrifbiträde (4).

Lindahl, H. A.

Vaktmästare (4).

Ekström, J. V. T.

Dessutom ett vaktmästarebiträde (1).

Drättselnämndens (Stadens) ombudsmans expedition.

Stora Nygatan 2 B, 2 tr., St.; rt. 79 22; st. 11 89; expeditionstid: 1,30—3.

Ombudsmannen åligger bl. a.: att bevaka och föra Drättselnämns (Stadens) talan infördomstolar, exekutionssäten samt andra myndigheter; att uppsätta förslag till kontrakt; att besörja förnyande af de inteckningar, som tillhöra de under Nämndens vård stående kassor och fonder, samt in-drifvande af deras förfallna kapital- och räntefordringar; att deltaga i anbefallda inventeringar; samt att jämväl i öfrigt iakttaga allt, hvad för bevarande af Drättselnämndens rätt erfordras.

Instruktion. Drättselnämndens instruktion för Stockholms stads drättselnämnds kansli den 29 nov. 1876.

Stadens ombudsman (0).

Johansson, J. E., träffas säkrast 1,30—3.

Amanuens

(2,000 kr.; ej å stat).

Körner, G. A.

Vaktmästare (4).

Wisborg, S. G. (se nedan Kammarkkontoret).

Drättselnämndens kammarkontor.

Stora Nygatan 2 A och B, n. b., 1 och 2 tr., St.; rt. 788; st. 2900; expeditionstid: 10—2,30.

Stadskamreraren är chef för Kammarkontoret. Honom älliger hufvudsakligen: att uti behörig ordning och säkert förvar hålla Drättselnämndens räkenskaper och öfriga handlingar, som med räkenskaperna hafva sammanhang; att jämte de af Drättselnämnden utsedda kassainspektörer emottaga och i kassahalf förvara de värdepapper och säkerhetshandlingar, som äro under Drättselnämndens vård och förvaltning; att vaka öfver att Drättselnämndens inkomster i rätt tid inflyta; att till stadskassören aflämna uppbördslängder för hyror, tomtören och hundskatt, vattenafgifter och designationslösen med tillhörande, på förhand utskrifna kvittensar; att utlämna öfriga uppbördslängder; att föra bok öfver beräknade inkomster och utgifter under närmast kommande månader; att vid Drättselnämndens afdelningars sammanträden afgifva kassarapport och föreslå till utbetalning de belopp, hvilka böra af Stadens medel utgå; att, sedan redogörelser och räkningar för året från Stadens uppbördsmän och andra redovisningsskyldiga tjänstemän inkommit och af stadsrevisorn granskats, låta upprätta och afsluta Drättselnämndens räkenskaper, hvilka senast den 30 april hvarje år böra till Nämnden ingifvas; att närvara vid Drättselnämndens och dess afdelningars sammanträden. Dessutom älliger honom att verkställa utredningar och afgifva utlåtanen öfver till Kammarkontoret remitterade ärenden. För fullgörande af de skyldigheter, som genom denna instruktion älliger stadskamreraren, äger han att påkalla biträde af kamreraren äfvensom af samtliga här nedan under Kammarkontoret upptagna tjänstemän och biträden.

Stadskassören förestår den afdelning, som vanligen benämnas Stadens kassakontor; stadsbokhållaren har att föra Drättselnämndens räkenskaper; angående hyreskontrollanten se nedan under »Förvaltningen af Stadens fastigheter» (Hyreskontoret, sid. 44).

Instruktion. Drättselnämndens instruktion för Stockholms stads drättselnämnds kammarkontor den 3 nov. 1880.

Stadskamrerare (0).

Vakant; tjt. **Malm**, P. L., kamrerare (se nedan); mottagningstid: 1—3; rt. 78 18; st. 10 35.

Kamrerare (15).

Malm, P. L., tjl., tf. stadskamrerare (se öfvan); tjt. **Holmberg**, K. E., stadsbokhållare (se nedan); rt. 78 13; st. 26 17.

Tillfälligt biträde åt stadskamreraren

(Aflöning utgår med samma belopp som å befattningshafvarens ordinarie tjänst.)

Nordwall, B. I. S., kamrerare vid Renhållningsverket; st. 27 44.

Stadskassör

(6,500 kr.; 2 ålderstillägg å 500 kr.)

Vakant; tjt. **Huss**, J. A., hyreskontrollant (se nedan); rt. 20 39; st. 20 02.

Stadsbokhållare

(13, nuvarande innehafv. kvarstår å äldre stat.)

Holmberg, K. E., tjl., tf. kamrerare (se öfvan); tjt. **Billing**, J. M. A., bokhållare (se nedan); mottagningstid: 10—12; rt. 137 24; st. 20 08.

Hyreskontrollant (14).

Huss, J. A., tjl., tf. stadskassör (se öfvan); tjt. **Starck**, P. O., aktuarie (se nedan, se äfven Stadens fastigheter sid. 44); mottagningstid: 1—3.

Bokhållare för debitering af vatten- och renhållningsafgifter

(4,000 kr.; 2 ålderstillägg å 500 kr.)

Vakant; tjt. **Ekebohm**, N. K. K., bokhållare (se sid. 47); rt. 68 99; st. 25 11.

Bokhållare (12).

Vimmerstedt, K. A. R. (bokhållare och biträdande kassör); **Starck**, P. O. (tillika aktuarie), tjl., tf. hyreskontrollant (se öfvan och under Hyreskontoret), tjt. **Eriksön**, T. K. I. kontorsskrifvare (se nedan), rt. 78 18; st. 10 35; **Lind**, J. T.; **Billing**, J. M. A., tjl., tf., stadsbokhållare (se öfvan); tjt. **Ruus**, R. A. kontorsskrifvare (se nedan); **Palm**, G. E.; **Svensson**, S. A.; **Malmros**, N., rt. 137 22; st. 25 95; en vakant, tjt. **Brodin**, N. A., kontorsskrifvare (se Revisionskontoret).

Kontorsskrifvare och biträdande kassör (9).

af **Donner**, G. A. J.

Kontorsskrifvare (9).

Marcks von Württemberg, C. A. H., frih.; **Anderzon**, A. O. W., tjl., tf. bokhållare (se sid. 47), tjt. **Runqvist**, H. J. F., kontorsbiträde (se Revisionskontoret); **Erdmann**, F. D.; **Bohman**, A. G.; **Arvidson**, H. A.; en vakant, tjt. **Georgii**, N. H., kontorsbiträde (se nedan).

Kontorsbiträden (5).

Georgii, N. H., tjl., tf. kontorsskrifvare (se öfvan); **Peterson**, M. P., tjl., tf. saluhallsinspektör; **Lilliehöök**, H. A., tjl., tf. kontorsskrifvare å Revisionskontoret (se nedan); **Hedenstierna**, C. A. O. H., tjl., tf. kontorsskrifvare å Revisionskontoret (se nedan); **Arhén**, N. G., tjl., tf. kontorsskrifvare å Revisionskontoret; **Ramberg**, C. G.; **Wahlenberg**, K. A.; **Wannberg**, A. L.; **Lind**, A. E.; **Löfving**, K. B. E.; **Högberg**, Karin; **Piehl**, H. Mia; **Oterdahl**, Hilma O.; **Malmros**, Inga M.; **Mattsson**, V. H., tjl. (extra kontorskrifvare hos Slakthus- och saluhallsstyr.); **Brobeck**, E. U.; **Hellsten**, E. H.; **Ekwall**, N.

Dn.

Dn.

A.; **Östberg**, K. E. G.; **Hallberg**, Dagmar A.; **Lindqvist**, F. P.; **Öberg**, S. A.; tf.: **Anstrin**, H., **Gillberg**, S. B., **Thorell**, G. A. S., **Svinhufvud**, f. Schauman, Elsa M., **Schöldström**, H. Greta, **Jacobsson**, Märta (samtliga e. o. kontorsbiträden, se nedan).

E. o. kontorsbiträden.

(900—1,200 kr.)

Anstrin, H., **Gillberg**, S. B., **Thorell**, G. A. S., **Svinhufvud**, f. Schauman, Elsa M., **Schöldström**, H. Greta, **Jacobsson**, Märta, (samtliga tf. kontorsbiträden, se ofvan); **Pyk**, Inez M. M., **Holmquist**, Anna, **Sundmark**, N. V. A., **Liljefors**, E. J.

Förste vaktmästare

(6, nuv. innehafv. kvarstår å äldre stat.)

Winberg, K. A.*Vaktmästare (4).*

Pettersson, A. R.; **Öberg**, C. N.; **Wisborg**, S. G.; **Pettersson**, K. I.; **Söderkvist**, T. V. A.
Dessutom ett vaktmästarebiträde (1).

Stockholms stads revisionskontor.

Stora Nygatan 2 B, 3 tr., St.; st. 11 99; expeditionstid: 10—2.30.

Revisionskontoret skall verkställa granskning af samtliga räkenskaper rörande kommunalförvaltningen i Stockholm, i afseende å hvilka ej annorledes är förordnad, och skall vid granskningen tillses, att, i hvad däråf beror, Stadens rätt och bästa behörigen iakttagas, ägande stadsrevisor att från vederbörande myndigheter infordra de handlingar och uppgifter, som för arbetets verkställande finnas nödiga. Å Revisionskontoret skola finnas anställda en stadsrevisor, som är chef för Kontoret, fyra revisorer, fyra kontorsskrifvare, sju kontorsbiträden samt nödigt antal e. o. biträden. Stadsrevisor, revisorerna och kontorsskrifvarna tillsättas och entledigas af Drätselnämnden, som jämväl på stadsrevisorers förslag antager och afskedar öfriga biträden å Revisionskontoret.

Instruktion. Stadsfullmäktiges instruktion för Stockholms stads revisionskontor den 16 maj 1893.

Dessutom åtnjuta: stadsrevisor anmärkningsarfvo 15 eller 25 %, revisorer, kontorsskrifvare och kontorsbiträden anmärkningsarfvo 10 %.

*Stadsrevisor (15).***Hesselgren**, A. V.*Revisorer (12).*

Dahlerus, J. E.; **Barkman**, E. V., tjl., tf. kamrerare vid Renhållningsverket (se sid. 52), tjl. **Sylvan**, C. O., kontorsskrifvare (se nedan); **Mathson**, M. K. R. G.; **Törnblom**, R. L.

Kontorsskrifvare (9).

Erikson, T. K. I., tjl., tf. bokhållare å Kammarkontoret (se ofvan), tjl. **Ahrén**, N. G., kontors-

biträde å Kammarkontoret (se ofvan); **Ruus**, R. A., tjl., tf. bokhållare å Kammarkontoret (se ofvan), tjl. **Hedenstierna**, C. A. O. H., kontorsbiträde å Kammarkontoret (se ofvan); **Brodin**, N. A., tjl., tf. bokhållare å Kammarkontoret (se ofvan), tjl. **Lilliehöök**, H. A. kontorsbiträde å Kammarkontoret (se ofvan); **Sylvan**, C. O., tjl., tf. revisor (se ofvan), tjl. **Lindberg**, A. E. kontorsbiträde å Byggnadskontoret (se nedan).

Kontorsbiträden (5).

Öström, G. F. H., tjl., tf. roteman, tjl. **Simonsson**, I. L., e. o. kontorsbiträde (se nedan); **Runnqvist**, Hj. F., tjl., tf. kontorsskrifvare å Kammarkontoret; **von Krusenstjerna**, C. G. A.; **Andersson**, E. V.; **Holmqvist**, R.; **Haglund**, I. E.; **Bernhoff**, B. O.

E. o. kontorsbiträden.

(900—1,200 kr.)

Simonsson, I. L., tf. kontorsbiträde (se ofvan); **Öberg**, G. A.; **Backman**, T.; **Persson**, M. B.

*Vaktmästare (4).***Kjellmodin**, B. O.**Stadsingenjörskontoret.**

Stora Nygatan 2 A, 2 tr., St.; st. 25 60; expeditionstid: 10—2.

*Afdelningskontor för Brännkyrka:
Storkyrkobrinken 16, 2 tr., St.*

Stadsingenjörskontoret åligger att i enlighet med fastställd instruktion verkställa uppmätning af tomter och utfärda tomtkartor, att utarbета styckningar och sammanläggningar af tomter, att verkställa utstakning och kontrollutstakning af nybyggnader samt behöfliga gatoutstakningar, att å en i lämplig skala upprättad öfversiktskarta öfver Stockholm införa alla de förändringar, som äga rum i afseende å stadsplanen, tomters styckning samt tomt- och adressnumrering, att lämna kopior af i Kontoret befintliga kartor samt afskrifter af därstädes förvarade handlingar, att till Drätselnämnden, dess afdelningar och Stadsfullmäktiges beredningsutskott afgifva infortrade yttranden i frågor om ändring af eller tillägg till stadsplanen, friköp och lösen af ofria tomter, köp och försäljning af mark för Stadens räkning samt af Byggnadsnämnden meddelade beslut om tomters styckning och sammanläggning, att tillhandagå Beredningsutskottet, Drätselnämnden och dess afdelningar äfvensom stadskamreraren, Stadens byggnadschef och Stadens ombudsman med utfärdande af kopior af kartor, meddelande af upplysningar med mera dylikt, att jämväl i öfrigt till Byggnadsnämnden samt Drätselnämnden och dess afdelningar göra framställningar och afgifva infortrade yttranden i de till Kontorets tjänsteområde hörande ärenden, att till Öfverståthållare-ämbetet afgifva yttranden i till Kontoret hänskjutna frågor angående adressnummer vid gator

och öfriga ärenden, som till Kontorets arbetsområde höra, att meddela rotmännen uppgift å de förändringar, som inträffat i afseende å tomters areal, nummer, styckning eller utläggning till torg, gata eller annan allmän plats eller farväg m. m.

Å Stadsingenjörskontoret skola finnas fast anställda: stadsingenjören, som är chef för Kontoret, en vice stadsingenjör, sju ingenjörer, nämligen stadsplaneingenjören, två kontrollingenjörer, utstakningsingenjören, mätningsingenjören och två planmättingsingenjörer samt en arkivarie och en kanslist, elfva ritbiträden, ett skrifbiträde och två vaktmästare, dessutom extra biträden. Stadsingenjören, vice stadsingenjören och arkivarien tillsätts och entledigas af en valnämnd, så sammansatt som i byggnadsordningen för Stockholms stad föreskrifves (Byggnadsnämndens fem ledamöter samt lika många ledamöter från Drätselnämnden; ordföranden har utslagsröst). Stadsplaneingenjören tillsättes och entledigas af Drätselnämnden, kontrollingenjörerna, planmättingsingenjörerna och kanslisten af Byggnadsnämnden. Extra ingenjörer antagas på stadsingenjörens förslag af Byggnadsnämnden eller af Drätselnämnden, allt efter som de i främsta rummet behöfvas för den ena eller andra nämnden, samt entledigas i samma ordning. Stadsingenjören, vice stadsingenjören, de sju ingenjörerna och arkivarien skola hafva aflagt antingen landtmäterieexamen eller fullständig afgångsexamen från Tekniska högskolan i fackskolan för väg- och vattenbyggnadskonst samt dessutom äga tillfredsställande vitsord om praktisk skicklighet i geodetisk mätning.

Instruktion m. m. Stadsfullmäktiges instruktion för Stadsingenjörskontoret den 1 dec. 1898 med däri den 14 febr. 1903 gjorda tillägg. Byggnadsordningen för Stockholms stad den 13 dec. 1890.

Stat år 1913. Utgifter: 244,390 kr.; inkomster: 15,000 kr.

Stadsingenjör

(0, nuv. innehafv. kvarstår å äldre stat.)

Ygberg, H. O. A.

Vice stadsingenjör (16).

Myrberg, O.

Stadsplaneingenjör (15).

von Segebaden, E. G. H., rt. 137 23; st. 25 85.

Utsakningsingenjör (14).

Bentzer, J. A.

Kontrollingenjörer (13).

Svensson, A. L.; Kinnman, C. E. T., tjl. (förordnad att förestå expeditjonsarbetena i Brännkyrka), tf. Löfgren, A. (se nedan).

Mättningsingenjör (13).

Löfgren, A., tjl. (se ofvan), tf. Dahllöf, K. A. (se nedan).

Planmättningsingenjörer (12).

Ruckman, G. E. A.; Söderborg, B. E.

Arkivarie (12).

Ljungström, O.

Kanslist (11)

(nuv. innehafv. åtnjuter dessutom personligt lönetillägg å 500 kr.).

Wissler, A. F.

Extra tjänstemän

(1,800—7,000 kr.).

Dahllöf, K. A.; Eggert, G. E.; Sterner, S.; Bergström, S. H. E.; Hanzon, N.; Enberg, J. C. (för komplettering och fortsättning af det af Triangelmättningsnämnden utförda mätningsarbetet); Carlquist, A. Th.; Sellberg, M.

Ritbiträden (5).

Brodin, f. Arfwidson, Sigrd A.; Drakenberg, Anna A. F.; Österberg, Ebba C. O.; Andersson, Hulda M.; Widberg, Gerda H. E.; Drakenberg, Sigrd E.; Lindqvist, Ester H. S. K.; Lindahl, Signe I.; Elfving, f. Nylén, Ingrid G.; Barkman, Anna C.; Noréus, Ebba K.

Skrifbiträde (4).

Holmstedt, I. W. (Mimi).

Vaktmästare (4).

Borg, Ph. L.; Ericsson, C.

Dessutom *handtlångare*.

Stadsplanekommisionen.

Bollhusgränd 1, St.; rt. 14045; st. 14145.
Expeditionstid: sakkunnige ledamöten träffas tisdagar, torsdagar och lördagar 10—12 f. m.

I anledning af därom väckt motion beslöto Stadsfullmäktige vid sammanträde den 29 mars 1909 uppdraga åt Drätselnämndens första afdelning och Byggnadsnämnden att efter utredning genom en kommitté, bestående af två ledamöter af hvardera af bemälda myndigheter, Stadens byggnadschef, stadsingenjören, stadsarkitekten och en af Kommittén med sig adjungerad, i stadsplanefrågor särskildt sakkunnig person, förstärkt med tre af Stadsfullmäktige utsedda personer, gemensamt uppgöra och till Stadsfullmäktige inkomma med förslag dels till revision af stadsplanerna för det nuvarande stadsområdet, särskildt i syfte att befrämja utnyttjandet af Stadens gatureruleringsfastigheter, och dels till användning af dessa senare på lämpligt sätt för olika ändamål.

Dn. År 1912 uppdrogo Stadsfullmäktige åt Stadsplanekommisionen, förstärkt med ett af Landtegendomsnämnden utsedd ombud, att uppgöra och inkomma med förslag till stadsplaner för tätt bebyggda samhällen inom Brännkyrka socken, för hvilka stadsplan ej finnes fastställd, äfvensom plan till hufvudtrafikleder från stadens nuvarande gräns och förbindelseleder mellan tätt bebyggda områden inom samma socken.

Aflöningar m. m. Ordförande: arfvode 2,000 kr. Till särskild sakkunnig ledamot 15,000 kr. (under villkor att enskild arkitektverksamhet ej får af honom idkas inom Stockholm, samt utan Kommissionens medgifvande ej heller utom staden). Sekreterarebiträde: 1,200 kr. Biträden: 18,300 kr., hvaraf utgå arfvoden med växlande belopp: till arkitekt och ingenjörer 3,900—4,500 kr., till öfriga biträden 1,800—2,100 kr.

Ledamöter.

Borgström, A. G. S., justitieråd, stadsfullm.: **Lamm, H. F.** grosshandlare, stadsfullm. v. ordf. (valda af Drätselnämndens första afdeln.); **Busch, O. A.**, major, ordf.; **Hammarberg, J. F.**, rådman (valda af Byggnadsnämnden); **Meurling, C. H. F.** (utsedd af Landtegendomsnämnden som led. för vissa frågors behandling, se ofvan); **Kinberg, A. G. H.**, byggnadschef; **Ygberg, H. O. A.**, stadsingenjör; **Salin, K. E.**, stadsarkitekt; samt **Anderberg, A. J.** arkitekt; **Gellerstedt, N. O.**, civilingenjör; **Victorin, N.**, civilingenjör (valda af Stadsfullmäktige).

Sekreterare.

Seth, J. K. J.

Sakkunnig ledamot.

Hallman, P. O.

Biträdande arkitekt.

Svensson, Hj. G. M.

Biträdande ingenjörer.

Nordgård, K.; Berger, F. W.

Öfriga biträden.

Drougge, f. Kirschbaum, Mary E.; Alland, H. Swea A.

Tf. vaktmästare.

Kelén, N. J. V.

Förvaltningen af Stadens fastigheter.

(Hyreskontoret.)

Stora Nygatan 2 A. n. b., St.; rt. 50 66; st. 10 60; expeditionstid: 10—3.

Närmaste värden om Stadens fastigheter är sedan 1892 anförtrödd åt hyreskontrollanten,

som förestår en afdelning af Kammarkontoret, vanligen benämnd Hyreskontoret. Förvaltningen af stadens saluhallar har öfvertagits af Slakthus- och saluhallsstyrelsen. Hyreskontrollanten åligger hufvudsakligen, att upprätta och till stadskamreraren aflämnna förslag å hyresgäster och förslag till hyreskontrakt samt till honom af gifva skriftliga yttranden öfver hyresansökningar, framställningar om höjning eller ned-sättning af hyror m. m. dylikt; att hafva närmaste värden öfver de af Drätselnämndens första afdelning ingångna hyreskontrakt; att, sedan hyresuppbördens kvartalsvis försiggått å Stadens kassa, 14 dagar efter hvarje kvartals ingång själf eller genom tillsyningsmännen (vice värdarka) skyndsamt verkställa indrifning af resterande hyresbelopp; samt att utöfva förmanskapet öfver tillsyningsmännen. Hyreskontoret åligger att jämte Byggnadskontoret för hvarje år verkställa besiktning af Stadens fastigheter.

Tillsyningsmännen (vice värdarka) åligger att minst en gång i veckan till kontrollanten aflämnna redovisning öfver uppburna hyresmedel.

Om bristfälligheter uppstå, hvilka kräfva så skyndsamt åtgärd, att Byggnadskontorets biträde ej hinner för deras afhjälpande anlitas, äga tillsyningsmännen att direkt påkalla de af Byggnadskontoret antagna entreprenörer, handverkare eller arbetare för skadans botande.

Instruktioner m. m. Drätselnämndens första afdelnings föreskrifter angående Stadens hyresangelägenheter den 14 juni 1892.

Aflöningar m. m. Femton tillsyningsmän: 150—1,200 kr., dessutom $\frac{1}{3}$ å $\frac{1}{2}$ % prov. å influtna hyror; en: arfvode 200 kr., prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: $1\frac{1}{2}$ å 3 % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: 1 % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; en: $\frac{1}{2}$ % prov. å influtna hyror, dessutom fri bostad; tillsyningsmannen i börshuset åtnjuter fri bostad i egenskap af börsvaktmästare; tillsyningsmannen för bostadshuset nr 35 Dalagatan åtnjuter arfvode 2,000 kr. samt fri bostad.

Hyreskontrollant (14).

Huss, J. A., tjl., ff. stadskassör (se ofvan), tjf. Starck, P. O., bokhållare och aktuarie (se ofvan); St. Nygatan 2 A, St.; rt. 50 66; st. 10 60; träffas säkrast 1—3. Se f. ö. Kammarkontoret, sid. 41.

Tillsyningsmän och vice värdarka.

Storkyrkoförsamlingen.

Elmquist, H. S. O.; mottagning: St. Nyg. 2 A, St., tisdagar, torsdagar, lördagar 8,30—9 f. m.; st. Söder 2 45.

Klara och Kungsholms församlingar. Jäderlund, E. R. G.; mottagning: G:a Kungs-

holmsbrogatan 53, *C.*; tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. 205 99.

Adolf Fredriks församling.

Halén, S. O.; Wallingatan 26 A, 2 tr., *C.*; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 10—11 f. m.; st. Brunkeb. 38 78.

Gustaf Vasa och Matteus församlingar.

Mathson, M. K. R. G.; Öfre Observatorieplan 1, *Va.*; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 8,15—8,45 f. m.; st. Vasa 54 63.

Egendomen nr 35 Dalagatan, bostadshus för yngre arbetande kvinnor.

Peterson, Emmy M.; Dalagatan 35, 1 tr., ingång *D.*, *Va.*; mottagningstid: hvardagar 10—11 f. m.; st. 210 56.

Jakobs och Johannes församlingar.

Jansson, E. V.; mottagning: Jakobsbergsgatan 32 B, n. b., *C.*; tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Österm. 24 40.

Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar.

Westerlund, D.; mottagning: Nybrogatan 23, *Ö.*; tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Österm. 40 86.

Hjorthagen.

Lindholm, F.; Första gatan 16, Hjorthagen; mottagningstid: måndagar och fredagar 6—7 e. m.; st. Värtan 5.

Djurgården.

Frostell, F. E.; Allmänna gränd 3 B, *Dj.*; mottagningstid: hvardagar till 1 e. m.; st. Djurg. 2.

Katarina församling, området väster om Götgatan.

Svensson, S. A.; mottagning: Blekingegatan 32, *Sö.*; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 29 85.

Katarina församling, området mellan Götgatan i väster samt Södermannagatan, Katarina kyrkbacke och Stadsgården i öster.

Starck, P. O., tjl., *tf. Arvidson, H. A.*; mottagning: Mosebacke trappor 1 B, *Sö.*; måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 60 36.

Katarina församling, området mellan Södermannagatan, Katarina kyrkbacke i väster samt Renstjernasgatan och Bondegatan i öster.

Billing, J. M. A.; mottagning: Högbergsgatan 10, *Sö.*; tisdagar, torsdagar och lördagar 8,15—8,45 f. m.; st. Söder 13 24.

Katarina församling, området öster om Renstjernasgatan och norr om Bondegatan.

Törnblom, R. L., Folkungagatan 26, *Sö.*; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. 12 83.

Egendomarna Erstagatan 11 A, B & C, Åsögatan 135 A & B, 137 A & B, Sägaregatan 6, 8 & 10.

Andersson, A. O.; Åsögatan 127 B, *Sö.*; hvardagar efter kl. 5 e. m.; st. Söder 17 67. **Dn.**

Egendomarna Skänegatan 94, Nytorget 35, Värmdögatan 4-7, 51 A, 55, 59 & 61.

Andresson, A.; Värmdögatan 55, *Sö.*; mottagningstid: söndagar 9—11 f. m. och onsdagar 6—7 e. m.; st. Söder 22 04.

Egendomarna St. Glasbruksgatan 40, L:a Glasbruksgatan 16, Katarina Kyrkbacke 7.

Lindbom, K. A.; L:a Glasbruksgatan 16, *Sö.*; mottagningstid: tisdagar 8—9 f. m., lördagar 7—8 e. m.; st. Söder 48 69.

Maria församling, sydöstra delen (området öster om Timmermansgatan och söder om Mariagatan, Ragvaldsgatan och Hornsgatan).

Palm, G. E.; mottagning: Mariagatan 11 A, *Sö.*; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,30 f. m.; st. Söder 28 75.

Maria församling, nordöstra delen (området öster om Timmermansgatan och norr om Mariagatan, Ragvaldsgatan och Hornsgatan).

Holmer, C. O.; mottagning: Slusskontoret vid Karl Johans torg, *Sö.*; tisdagar, torsdagar och lördagar 9,30—10 f. m.; st. Söder 18 09.

Maria församling, området mellan Timmermansgatan och Ringvägen.

Ekebohm, N. K. K.; mottagning: Prästgårdsgatan 39, *Sö.*; tisdagar, torsdagar och lördagar 8—8,45 f. m.; st. Söder 15 79.

Maria församling, området väster om Ringvägen.

Lind, J. T.; mottagning: Brännkyrkagatan 102, *Sö.*; tisdagar, torsdagar och lördagar 7,30—8,30 f. m.; st. Söder 18 74.

Börshuset.

Wendborg, J., vaktmästare. Träffas i Börshuset, *St.*; st. Stork. 49.

Bad- och siminrättningen i Norrström.

Stadsfullmäktige beslöto den 13 dec. 1882, att en kallbad- och siminrättning skulle för Stadens räkning anläggas i Norrström väster om Strömsborg. Inrättningen är f. n. utarrenderad till Svenska lifräddningssällskapet mot en årlig arrendesumma af 9,050 kr.. Staden bekostar allt underhåll. Sällskapet är skyldigt kostnadsfritt lämna bad och, där så kommer i fråga, simundervisning åt vissa kårer (polispersonalen, Brandkårens manskap, vissa vaktmästare etc.) samt lärjungar vid skolor och uppfostringsanstalter, för öfriga bad får Sällskapet uppbära betalning enligt taxa, intagen i kontraktet med Staden af den 8 januari 1907.

Föreståndare.

Scherstén, O. E., öfverste.

Dn. Stadens personhiss i Stadsgården.

Vid Söderbergs trappor; st. Söder 2375; hissen trafikeras söckendagar 7 f. m.—11 e. m. samt sön- och helgdagar 8 f. m.—11 e. m.

Hissen byggdes enligt Stadsfullmäktiges beslut den 31 dec. 1905 och öppnades för trafik den 22 dec. 1907. Afgiften utgör enligt Drätselnämndens första afdelnings beslut den 18 juni 1907 4 öre för uppfärd och 2 öre för nedfärd.

Reglemente är fastställt af Öfverståthållare-ämbetet den 18 dec. 1907.

Stat år 1913. Utgifter: 16,500 kr. Inkomster: 5,000 kr.

Tillsyningsman
(600 kr.; ej å stat).

Blom, P. J. B.

Tillsyn af Stadens under Drätselnämndens förvaltning stående jordegendomar.

Aflönningar m. m. Tillsyningsmän: 2,000 kr. och 800 kr.

Tillsyningsmän.

Löthner, F.; Öhrström, C. A.

Stockholms stads byggnadskontor.

Öfre Munkbron 1 A, St.; rt. 13 24, 6965, 102 00, 130 55; st. »Byggnadskontoret»; expeditionstid: 10—2,30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2. (Se för öfrigt underafdelningarna.)

Byggnadskontoret lyder under Drätselnämndens andra afdelning, som tillsätter och afskedar dess ordinarie personal med undantag för byggnadschefen, som tillsättes och afskedas af Nämnden in pleno och för hvilken Stadsfullmäktige utfärda instruktion. Byggnadskontoret är uppdeladt på sex afdelningar; för hvar och en af dessa, med undantag för hamnafdelningen, utses Drätselnämndens andra afdelning en delegerad (jfr sid. 40). Byggnadschefen åligger att hafva inseende öfver alla de arbeten, som för Stadens räkning utföras, såsom husbyggnad, vattenbyggnad, ordnande af trafikleder, vattenledning och Stadens planteringar; att hos vederbörande nämnd eller afdelning göra framställningar och väcka förslag i ämnen, som ligga inom hans verksamhetsområde; att med biträde af honom underlydande verkställa alla förberedande åtgärder för ifrågakommande arbeten, såsom uppgörandet af ritningar, kostnadsförslag och profiler m. m.; att på lämpligaste sätt ordna arbetena och själf öfver dem ägna tillsyn, så att de blifva väl och billigt utförda; samt att hålla hand därför, att vederbörande arbetschefer och andra honom underlydande hvar i sin befattning fullgöra sina åligganden och de särskilda föreskrifter, som dem af byggnadschefen meddelas. Byggnadschefen

antager och afskedar de tillsyningsmän och arbetsbiträden, som icke af Nämnden eller dess afdelningar antagas, samt bestämmer deras aflönning. Vid Drätselnämndens och dess afdelningars sammanträden bör byggnadschefen vara tillstädes och därvid efter förut verkställd utredning föredraga alla de ärenden, som ligga inom omfånget af hans verksamhet. I Hamnstyrelsens samt Slakthus- och saluhallsstyrelsens överläggningar i byggnadsfrågor äger byggnadschefen deltaga. Jämväl åligger det honom att vid påfordran tillhandaga Kommunens öfriga nämnder och styrelser i allt, hvad till hans verksamhet hörer. Öfver Stadens samtliga arbeten åligger det byggnadschefen att för hvarje år uppgöra en fullständig berättelse. Byggnadschefen har att af Stadens alla under kommunalstyrelsens lydande tjänstemän erhålla de upplysningar, hvaraf han för fullgörande af sina åligganden kan vara i behof.

Instruktioner m. m. Instruktion för Stockholms stads byggnadschef den 15 dec. 1874. Instruktion för Byggnadskontoret, fastställd af Drätselnämndens andra afdelning den 7 april 1909. Bestämmelser ang. arbets- och löneförhållanden för Byggnadskontorets arbetare äro utfärdade den 4 sept. 1909.

Byggnadschef (0).

Kinberg, A. G. H., tf.; rt. se ofvan; st. »Byggnadskontoret»; mottagningstid 1—2.

Byggnadskontorets expedition.

Öfre Munkbron 1 A, St.; rt. se ofvan; st. »Byggnadskontoret»; expeditionstid: se ofvan.

Registrator (12).

Olbers, G. E.

Byråingenjör, tillika sekreterare.

(6,250 kr.; ej å stat.)

Fröman, N. O.

Skrifbiträden (4).

Fröman, Hedvig Ch.; Nordenstrahl, S. C. V. (Maj); Piehl, f. Carlström, Hilma M. C. T.; Dahlberg, Vega E. B.

Extra skrifbiträde.

(1,200 kr.; ej å stat.)

Rignér, A. E. M. (Greta).

Vaktmästare (4).

Dahlberg, K. J.; Svensson, J. S.

Räkenskapsbyrån.

Öfre Munkbron 1 A, St.; rt. se ofvan; st. »Byggnadskontoret»; expeditionstid: se ofvan.

Kamrerare (13).

Jäderlund, E. R. G.

Bokhållare (12).

Ekebohm, N. K. K., tjf. (se sid. 41), tjf. **Anderzon, A. O. W.** (se sid. 41); **Elmquist, H. S. O.**

Kontorsskrifvare (9).

Gellerstedt, E. H. A.; **Nilson, J. S. T.**

Kontorsbiträden (5).

Lindberg, A. E., tjf., tf. kontorsskrifvare å Revisionskontoret (se ofvan), tjf. **Hydbom, T. H.**, e. o. kontorsbiträde (se nedan); **Gustafson, J. A. Th.**; **Johnson, A. V.**

Extra kontorsbiträden.

(1,200 kr.; ej å stat.)

Hydbom, T. H., tf. kontorsbiträde (se ofvan); **Nilsson, I. Kristina V.**; **Gustafson, A. Margareta E.**

Vaktmästare (4).

Karlsson, A. K.

Arkitekturafdelningen.

Öfre Munkbron 1 A, St.; *rt. se ofvan*; *st. »Byggnadskontoret»; expeditionstid: se ofvan.*

Afdelningen uppgör förslag till husbyggnader, verkställer desamma utförande, utför underhåll af hus och statyer samt lämnar arkitektbiträde vid bro-, gat- och parkanläggningar, utredningar ang. stadsplanen m. m.

Arkitekt (0).

Améen, K. G.; *rt. 104 50*; *st. »Byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.*

Nybyggnadsbyrå.

(*Arkitekturafd. 1.*)

Förste byggmästare

(14; nuv. innehafv. kvarstår å äldre stat.)

Bergström, A. W.; *rt. 116 23*; *st. »Byggnadskontoret»; mottagningstid: 2—4.*

Kontrollanter

(3,900—4,200 kr.; ej å stat.)

Rt. se ofvan; *st. »Byggnadskontoret».*

Bandelin, S. O.; **Persson, J.**; **Bobek, P. E.**
Dessutom en *förmän.*

Underhållsbyrå.

(*Arkitekturafd. 2.*)

Myntgatan 8, Rådhuset, 2 tr., St.; *rt. 86 32, 116 24*; *st. »Byggnadskontoret».*

Byggmästare (14).

Linders, A.; *rt. 116 24*; *st. »Byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.*

Kontrollanter och kostnadsberäknare **Dn.**

(2,050—4,150 kr.; ej å stat.)

Westerlund, D.; **Norgren, O.**; **Scheja, J.**; **Lund, P. A.**; **Spångberg, C. N.**

Dessutom nio *kontrollanter* och *mätare*, två *skrifvare*, fem *verkmästare* (8) och fyra *förmän.*

Ritbyrå.

Rt. se ofvan; *st. »Byggnadskontoret».*

Tf. föreståndare

(6,000 kr.; ej å stat.)

Ringström, G. R.; *rt. se ofvan*; *st. »Byggnadskontoret».*

Arkitekter, byggnadsritare, konstruktionsritare, beräknare och öfriga ritare.

(Arkitekter 3,600—4,560 kr., byggnadsritare 2,050—4,450 kr., konstruktionsritare 2,450—3,900 kr., beräknare 3,600 kr.—3,900 kr., ritare 1,700 kr.; samtliga ej å stat.)

Perno, K. F. P:son; **Norborg, J.**; **Hjertén, P. G.**; **Nygren, W.**; **Julin, H.**; **Selling, A. P.**; **Swensson, F.**; **Tholff, C. L.**; **Hartwig, M.**; **Svensson, S. P.**; **Wikert, E.**; **Ingwall, T.**; **Andersson, F. O. G.**; **Ericson, B. V.**; **Öhman, G. A.**; **Sundström, K. V.**; **Cronqvist, K. F.**

Hamnafdelningen.

Brännkyrkagatan 2 A, 1 o. 3 tr., Sö.; *rt. 86 45*; *st. 1802, 1813, 39 36*; *expeditionstid: 10—4.*

(Jfr under Hamnstyrelsen sid. 158.)

Afdelningen uppgör förslag till Stadens hamnar och sjöfartsleder med därtill hörande vattenbyggnader, broar m. fl. anläggningar samt verkställer byggnad och underhåll af desamma.

Förste ingenjör (0).

Lundberg, K. A.; *mottagningstid: 1—4.*

Distriktsingenjörer

(en 4,500 kr., med två ålderstillägg å 500 kr., å stat; en 5,450 kr., ej å stat.)

Peterson, G. A. E.; *mottagningstid: 2—4*; **Algers, H.**; *mottagningstid: 2—4.*

Afdelningsingenjör

(5,500 kr.; ej å stat.)

Sjölin, I. (Stadsgården.)

Byråföreståndare (13).

Vakant.

Konstruktörer, biträdande ingenjörer och ritare

(2,650—5,450 kr.; ej å stat.)

Nilsson, E. J.; **Adler, B. F.**; **Ekelöf, G. S.**; **Eriksson, E. E.**; **Svensson, J. G.**; **Hedström,**

Dn.

E. A.; Semler, C.; Bilde, N. T. R.; Östblom,
J. E. H.; Eriksson, C. E.

Maskiningenjör
(4,750 kr.; ej å stat).

Yhland, A.; mottagningstid 2—4.

Varfsingenjör
(4,500 kr., bostad; ej å stat).

Bley, W. N.

Skrifbiträde
(1,200 kr.; ej å stat).

Gustafsson, Anna E.

Hamnbyggmästare (10).

Tall, J. A.

Kranverkmästare (10).

Nicklasson, A. V. E.

E. o. vaktmästare.
(1,200 kr.).

Vakant.

Desutom femton *verkmästare* (däraf tre å stat: grupp 8) och *arbetsförmän* samt tre *ängätsbefälhavare*.

Gatuafdelningen.

Öfre Munkbron 1 A, St.; rt. se ofvan; st. »Byggnadskontoret». Ritkontoret: Storkyrkobrinken 16, St. st. 29 22; expeditionstid: se ofvan.

Afdelningen uppgör förslag till gator, vägar, gatubroar, stängsel, aflopp m. m. samt verkställen anläggning och underhåll af desamma.

Förste ingenjör (0).

Gimberg, C. J.; st. »Byggnadskontoret»; mottagningstid: 1—3.

Distriktsingenjörer

(13; ing. Hedström kvarstår å äldre stat)
(mottagningstid 2—3).

af Klercker, K. A. (för Staden inom broarna, östra Norrmalm och Östermalm).

Hedström, E. (för västra Norrmalm och Kungsholmen).

Hallberg, C. O. (för Södermalm).

Byråingenjör

(4,750 kr.; ej å stat).

Bjurelius, W. E.

Biträdande ingenjörer å distrikten
(3,850—4,150 kr.; ej å stat).

Lindahl, J. O. E.; Sjödin, J.; Bergman, C. G.

Biträdande ingenjörer å kontoret
(2,850—4,150 kr.; ej å stat).

Larsson, E. I.; Lundvik, K. F.; Cronström, D. E.; Wibeck, N. G.

Ritare

(1,850—3,100 kr.; ej å stat).

Bergström, A. A.; Nilsson, K.; Johansson, A. E.; Norder, H. I. T.

Ritbiträden (5).

Hjorth, Elsa; Bjurelius, Nanny M.; Folin, Hildgard S.; Lundqvist, Jenny M.

Extra ritbiträde

(1,600 kr.; ej å stat).

Myrberg, Johanna.

Desutom tio *verkmästare* (8) samt fem *verkmästare* [förmän] (7).

Parkafdelningen.

Kontor: Götgatan 92 & 94, Sö.; rt. 25 13; st. 18 15; expeditionstid: se ofvan. Växthus och trädskolor: Götgatan 109 A. Växthusen tillgängliga för allmänheten hvardagar 9—1, sön- och helgdagar 11—4.

Afdelningen uppgör förslag till parker, planteringar m. m. samt verkställen anläggning och underhåll af desamma.

Stadsträdgårdsmästare (15).

Hammarberg, L. M. F.; rt. 25 13; st. 18 15; mottagningstid: 8,30—9,30.

Desutom en *verkmästare* (9), fyra *verkmästare* (8), en *orangör* (8), fem *trädgårdsförmän* och en *eldare*.

Förrådsafdelningen.

Afdelningen handhar Byggnadskontorets gemensamma upphandlingsväsende, transportmedel, förråd med tillhörande verkstäder, stenbrott, grustag m. m.

Materialförrådet.

Gamla Kungsholmsbrogatan 53, C.; rt. 14 36; st. 43 47, 64 92, 218 81; expeditionstid: 6,30 f. m.—6 e. m.

Materialförvaltare

(13, nuvarande innehafv. kvarstår å äldre stat).

Gustafson, O. E.; mottagningstid: 10—12.

Förrådsbokhållare (10).

Warnecke, F. W. F.

Förrådsskrifvare

(2,250—2,450 kr.).

Svensson, S.; Gustafson, A. E.; Seilitz, G. E.

Kontorsbiträde (5).

Anderberg, Emma Chr.

Skrifbiträde (4).

Gustafson, Maja.

Extra kontorsbiträde

(1,200 kr.; ej å stat).

Wallin, Elwira.

Desutom två *verkmästare* (8), fyra *brädgårdsförmän*, en *förrådsdräng* och en *portvakt*.

Stenhuggerierna.

Hufvudkontor: Peder Myndes backe 6, Sö.; rt. 148 69; st. 18 39.

Vid Stenhamra: rt. Sänga 27; st. Tappström 1. Vid Vätöberg: rt. Vätö 2.

Ingenjör

(11, dessutom provision å tillverkad sten).

Ohlsson, J. E. B., träffas i regel vid Stenhamra första och vid Vätöberg tredje veckan i hvarje månad.

Desutom fem *verkmästare* (8), en *ångbåtsbefälhafvare* och en *maskinist*.

Vattenledningsafdelningen.

Hufvudkontor: Torsgatan 30, Va.; rt. 11 10, 35 24; st. 7 37, 64 12, 69 89; expeditionstid: 10—3 (lördagar och helgdagsaftnar 10—2).

Afdelningskontor för rörnät och mätare: Torsgatan 30, Va.; rt. 11 10; st. 69 89, 737; expeditionstid: 9—4 (för telefonmeddelanden hela dygnet).

Pumpverken vid Skanstull: Götgatan 96, Sö.; rt. 20 17; st. 37 16.

Laboratoriet: Götgatan 96, rt. 89 46.

Pumpverken vid Norsborg: rt. Norsborg 4; st. Sturehof 10.

Den 6 dec. 1855 beslöt Stockholms sockenstämmonämnd anlägga en allmän ledning för filteradt vatten. Denna anläggning, som togs i bruk år 1861, hämtade sitt vatten utslutande ur Arstaviken. Åren 1882—84 utvidgades detta verk med ett nytt, beläget intill det gamla å den härför inköpta egendomen Eriksdal. Den 19 dec. 1899 och 7 maj 1900 beslöt Stadsfullmäktige att vid Norsborg i Botkyrka socken, mellan Bornsjön och Mälaren anlägga ett nytt vattenledningsverk med tillhörande rörledning till staden och reservoar å ett berg söder om sjön Trekanten utanför Hornstull. Denna anläggning invigdes den 4 okt. 1904.

Vattenledningsverket, som till en början sorterade under en af Sockenstämmonämnden utsedd »Direktion för vattenledningens anläggande och förvaltning», öfverflyttades 1864 till den detta år bildade Drätselnämnden.

Vattenledningsafdelningen uppgår förslag till vattenledningens rörnät, pumpstationer, vattenkastare, fontäner m. m., verkställen anläggning och underhåll af desamma samt uppehåller driften af vattenledningsverket. Vattenledningsafgifternas debitering sker genom Kammarkontoret (jfr sid. 39).

Förste ingenjör

(0; nuvarande innehafvare kvarstår å äldre stat).
Nordenstrahl, T. O. R.; rt. 35 24; st. 64 12; mottagningstid: 1—3 (lördagar och helgdagsaftnar 1—2).

Ingenjör (15).

Bergström, J. F.; mottagningstid: 1—3 (lördagar och helgdagsaftnar 1—2).

Ingenjör för rörnätet (14).

Öhrström, K. O. A.; mottagningstid 9—10.

Ingenjör, föreståndare vid Norsborg (14).

Åberg, E. M.

Föreståndare för laboratoriet

(3,600 kr.; ej å stat).

Kuylenstierna, A. K. G.

Biträdande ingenjörer

(2,450—4,450 kr.; ej å stat).

Alrutz, E. T., mottagningstid: 9—10; **Dahlöf, G. A.**; **Gripe, R. F.**; **Rinnander, G. O.**; **Holmbäck, E. B.**; **Molin, A. O.**; **Helleday, W. H.**; **Hellgren, S. A.**; **Adler, K. K.**

Konstruktörer och ritare

(1,850—3,350 kr.; ej å stat).

Lindholm, F.; **Isaksson, J. O.**; **Mortensson, E. T.**; **Forsman, F. A.**; **Wennström, C. F.**; **Cederstrand, F. G.**; **Krantz, J. O.**; **Nordgren, A. G.**

Bokhållare (12).

Berg, L. H.

Förrådsbokhållare (10).

Edwall, A.

Telefonist och bokhållare vid rörlighetsafdelningen (6).

Enström, Augusta.

Skrifbiträden (4).

Beckman, V. J. Hanna; **Hallin, Anna O.**; **Berg, Eveline A. M.**

Kontorsbiträden

(1,420—2,250 kr.; ej å stat).

Flagstad, C. A. E.; **Wallin, O.**; **Lundgren, C. A.**; **Lindberg, f. Ericzén, Thyra S.**

Ansvarsmaskinister (10).

Landmark, C. A.; **Cederqvist, K. A.**

Vaktmästare (4).

Moberg, K. G. E.

Desutom tio *maskinister*, sex *verkmästare*, fem *arbetsförmän* och tolf *distriktsmän*.

Dn.

Dn.

Vattenledningsentreprenörer.

För utförande och reparation af vatten- och aflöpsledningar har Drätselnämndens andra afdelning till entreprenörer antagit vissa personer och firmor, och äger icke någon annan att befatta sig med dylika ledningar, afsedda att förbindas med Stadens rörnät. (Firmainnehafvarna äro ej såsom sådana upptagna i kommunalkalenderns personalafdelning.)

AB. Automatiskt Gasglödljus; Kammakargatan 29, *C.*; rt. 68 27; st. 95 43.

AB. Clausens gas- och vattenledningsaffär; Tunnelgatan 16, *C.*; rt. 25 98; st. 72 88.

AB. A. Conilton, Kungsgatan 84, *K.*; rt. 65 89; st. 61 75.

AB. Fahnehjelm & C:o, Klarabergsgatan 42, *C.*; Humlegårdsgatan 19, *Ö.*; rt. 2 38; st. 25.

AB. M. Færdén, Eriksbergsgatan 5—7, *Ö.*; rt. 34 14; st. 6 38.

AB. Gas, Vatten och Värme; Oxtorgsgatan 7, *C.*; rt. 26 81; st. 78 21.

AB. Installatör; Norrlandsgatan 9, *C.*; rt. 31 20; st. 62 88.

AB. Jurell & Nordstedt; St. Badstugatan 13, *Va.*; rt. 57 44.

AB. J. M. Lundholm, Hornsgatan 74, *Sö.*; rt. och st. 30 98.

AB. Naumburg, P., & C:o; Norrlandsgatan 24, *C.*; rt. 11 75; st. 46 68.

Berggrens, E. E. efterträdare; Sibyllegatan 41, *Ö.*; rt. 20 74; st. 42 20.

Beskow & C:o; Högbergsgatan 30 A, *Sö.*; rt. 20 25; st. 37 77; filial i Enske; st. Enske 2 13.

Billmans fabriks- och handels AB; Regeringsgatan 88, *C.*; rt. 48 11; st. 44 80.

Carlssons söner, C. A.; Hornsgatan 35, *Sö.*; rt. 7 26; st. 34 96.

Johansson, J. L. & C:o; Kungsgatan 66, *C.*; rt. och st. 56 75.

Ljungberg, J. A. & C:o; Skärgårdsgatan 9, *St.*; rt. 2 62; st. 27 19.

Rundquist, A., & C:o; Regeringsgatan 39, *C.*; rt. 3 03; st. 46 09.

Rörledningsaktiebolaget Montör; Lästmakargatan 12, *C.*; rt. och st. 54 52.

Sanitära Ingenjörbyrån, Ericson & son; Oden-gatan 88, *Va.*; st. 2 32.

Sjögren, Axel, & C:o; Mästersamuelsgatan 34, *C.*; rt. 29 33; st. 73 44.

Sjögren, P. A.; Mästersamuelsgatan 16, *C.*; rt. 5 26; st. 85 49.

Svenska Rörledningsaktiebolaget; Strandvägen 9, *Ö.*; rt. 61 00; st. 5 99, 78 13.

Sylvan, Herman, ingenjörfirma, Dalagatan 2, *C.*; rt. 33 91; st. 95 26.

Undin & Gustafsson; Mästersamuelsgatan 27, *C.*; rt. 26 76; st. 42 18.

Widebergs, Sven, efterträdare, **K. Elmén;** Bryg-garegatan 12, *C.*; rt. 50 46; st. 74 06.

Värmeledningsaktiebol. Calor; Arbetaregatan 32, *K.*; rt. 66 80; st. 62 84.

Förteckning öfver läkare för Byggnadskontorets arbetare.

(Då dessa läkare, med hvilka Staden uppgjort visst ackord, icke i nedanstående egenskap äro att betrakta som Stadens tjänstemän, har deras namn icke heller i berörda egenskap upptagits i personalafdelningen.)

På grund af öfverenskomna bestämmelser skola Stadens arbetare erhålla kostnadsfri sjukvård samt medicin, som af Stadens läkare föreskrifves.

Drätselnämndens andra afdelning har tillsvare antagit såsom läkare för Byggnadskontorets arbetare.

Vid arkitektur-, hamm-, gatu-, park- och förrådsafdelningarna.

Ekelund, C. M.; Odengatan 39, *Va.* (hörnet af Luntmakargatan); rt. 65; st. 212 51; mottagningstid: 8,30—9,30.

Olson, E.; Götgatan 69, *Sö.*; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10, 2—3.

Åkerström, K. D.; Hornsgatan 29 B, *Sö.*; rt. 30 13; st. 307 99; mottagningstid: 9—10.

Ljungström, V.; Handverkargatan 26, *K.*; rt. 85 80; st. 202 96; mottagningstid: 15 sept. —15 maj hvardagar 9—10; helgdagar 10—11; 16 maj—14 sept. alla dagar 9—10.

Sundberg, L. G. T.; Grefvuregatan 15, *Ö.*; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: hvardagar 9—10; sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Vid vattenledningsafdelningen.

Buhre, B.; Regeringsgatan 48, *C.*; rt. 4 01; st. Brunke 6 82; mottagningstid: hvardagar 9—9,30, 3—4.

Granström, K. A.; Götgatan 30, *Sö.*; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: hvardagar 1,30—3; helgdagar 9—10; juni—sept. alla dagar 9—10.

Nyström, J. A.; Tumba (för Norsborg); rt. Tumba 21; st. Tumba 25; mottagningstid: 9—10.

Vid stenhuggerierna.

Berglund, F. E.; Svartsjö; rt. Svartsjö 3; st. Tappström 6 och Hillersjö 5, mottagningstid: 9,30—10 f. m. (för arbetarna vid Stenhamra).

Stockholms stads renhållningsverk.

Afdelningen i Stockholm: Brännkyrkagatan 2 A, Sö.; rt. 27 73, 127 73; st. 34 38, 38 66, 39 44; kontorstid: 9—4; expeditionstid: 10—2,30. Afdelningen vid Lofsta, se nedan.

Renhållningen var i äldsta tider en fastighetsägarnes privatsak. Redan i medeltida författningar återfinnas emellertid straffbestämmelser

för försämd renhållning och under Gustaf I:s regering utfärdades detaljerade bestämmelser, som sedan upprepades och skärptes af efterföljande regenter. Dessa föreskrifter synas dock mest hafva afsett gaturenhållning, medan ringa uppmärksamhet ägnades gårds- och afträdesrenhållning. Det första steget till Stadens övertagande af gaturenhållningen togs år 1661, då Staden mot afgift började tillhandahålla hästar, kärror och prämar för bortförande af gatuorenlighet. År 1774 anställdes en entreprenör för all slags renhållning i den inre staden; betalningen utkrädes af husägarna. Denna »tvångs-entreprenad» upphörde emellertid åter 1798 och ersattes efter hand af ett flertal olika entreprenörer utom beträffande afträdesrenhållningen, för hvilken år 1792 utfärdades ett reglemente, som bland annat föreskref inrättande af trenne »avvisningskontor», å hvilka allmänheten hade att anmäla ombyte af afträdeskär.

Systemet med entreprenörer visade sig emellertid mindre fördelaktigt och renhållningsförhållandena i hufvudstaden lämnade mycket öfrigt att önska, hvilket ledde tanken på Kommunens övertagande af renhållningen och skedde detta genom Drätselkommissionens beslut om uppriktande af ett renhållningsverk, som började sin verksamhet den 1 maj 1859.

Renhållningsverket öfvertog nu afträdesrenhållningen, hvaremot gatu- och gårdsrenhållningen fortfarande utfördes genom entreprenörer. Till upplags- och omlastningsplats för såväl latrinerna som de vid lastningsstationerna af entreprenörerna aflämnade soporna användes till en början Fjäderholmarna, tills Staden för ett ändamålsenligare utnyttjande af renhållningsprodukterna år 1885 inköpte Riddersvik och Löfsta i Järfälla socken (se vidare nedan sid. 53). För afträdesrenhållningen gälla föreskrifter, utfärdade den 31 mars 1892; för verkets hithörande skyldigheter är Renhållningsverkets direktör ansvarig. Beträffande lokaler för mottagande af budning, deras antal och adress, tiden då de hållas öppna för allmänheten, samt andra därmed sammanhängande anordningar utfärdar Öfverståthållareämbetet på Drätselnämndens andra afdelnings framställning särskilda kungörelser. Hämtning betalas enligt af Stadsfullmäktige beslutad, af Öfverståthållareämbetet fastställd taxa (se nedan).

Efter långvariga förhandlingar beslöt Stadsfullmäktige i nov. 1895, att Staden skulle övertaga äfven renhållningen af gator och allmänna platser, däri inbegripet äfven bortförande af snö och is m. m. Fastighetsägarna skulle befrias från detta bestyr på så sätt, att för hvarje fastighet årligen erlades en till beloppet en gång för alla bestämd afgift, däraf 85 % användes till bestridande af årskostnaden för gaturenhållningen och 15 % afsattes till en fond för aflösning af husägarnas omförmälda gaturenhållningsskyldighet, tills denna fond uppgått till sådant belopp, att räknan motsvarade det belopp, som beräknats som Stadens årskostnad för renhållningen, vid

den tid, Staden öfvertog densamma, dock att inbetalning ej skulle ske längre än 50 år. Detta Stadsfullmäktiges beslut fastställdes den 22 januari 1898 af Kungl. Maj:t, som därvid föreskref vissa villkor och förbehåll för sagda övertagande af renhållningen. Gaturenhållningsafgiften bestämdes af uppskattningsnämnden, en för hvarje territoriell församling. Alltefter som nya gator utläggas och öppnas för trafik äger uppskattning af renhållningsafgift för vid dem belägna fastigheter rum. Den sålunda övertagna gaturenhållningen ombesörjdes till en början dels af Renhållningsverket själf, dels utaf af Verket antagna entreprenörer. Renhållningsverket utför emellertid nu själf från den 1 okt. 1910 helt den från fastighetsägarna övertagna renhållningsskyldigheten. Genom aftal med Kronan af den 4 oktober 1901 öfvertog staden äfven dess renhållningsskyldighet med undantag för gatorna vid Kungl. Slottet, Skepps- och Kastellholmarna, Veterinärinstitutet och vissa regementens kaserner. Kommunen ombesörjer, där fastighetsägare så önskar, äfven gårdsrenhållning efter särskild taxa (se nedan), men besörjes gårdsrenhållningen hufvudsakligen af entreprenörer (den störste är för närvarande A.-B. Sleipner) och af fastighetsägarna själfva.

Tvenne viktiga förbättringar i hufvudstadens renhållningsväsen hafva genomförts under de senare åren, genom Stadsfullmäktiges beslut angående tillåtelse att med vissa undantag använda vattenledningsvattnet för spolning af vattenklosetter (enligt beslutet år 1904 för vattenklosetter med septic tank, enligt beslutet 1909 äfven för sådana utan septic tank) samt genom Fullmäktiges beslut den 19 nov. 1906 angående tvådelning af hussoforna i gödselsopor och skräpsopor, hvarigenom blifvit sördt för att af-fallet på ett naturligt sätt kan undanröjas dels genom försäljning till gödsel och dels genom förbränning. Den del, som kan användas som gödningsämne försäljes genom hufvudkontoret; angående fördelningen af skräpsoporna se nedan under Löfsta.

Renhållningsverket sorterar under Drätsel-nämndens andra afdelning. I spetsen för verket står en direktör, som chef för de båda afdelningarna, den i Stockholm och den i Löfsta. Under direktören står en inspektör som ledare af det tekniska och en kamrerare för ekonomien och räkenskapsväsendet samt en föreståndare för afdelningen vid Löfsta, se vidare nedan.

Kungörelser m. m. Ordningsstadgan för rikets städer, fastställd af Kungl. Maj:t den 24 mars 1868. Särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm utöfver hvad ordningsstadgan för rikets städer innehåller. Öfverståthållareämbetets kung. den 11 jan. 1869. Hälsovårdsstadgan för riket, fastställd af Kungl. Maj:t den 25 sept. 1874 och i sin helhet tillämplig på Stockholm fr. o. m. 1878 enligt kung. den 10 aug. 1877 (med undantag dock rörande föreskrifter om afträdens anordnande, enl. Kungl. bref den 31 dec. 1886).

Dn. Överståthållareämbetets kungörelse ang. särskilda föreskrifter om renhållningen inom egendomarna i hufvudstaden den 31 mars 1892. Kungl. bref ang. Kommunens öfvertagande af fastighetsägarnes bestyr med gaturenhålningen den 22 jan. 1898. Kungl. bref ang. Kommunens öfvertagande af Kronans bestyr med gaturenhålningen den 4 okt. 1901. Överståthållareämbetets kungörelse den 22 april 1904, med ändrade bestämmelser med anledning af Kommunens öfvertagande af gaturenhålningen. Överståthållareämbetets kungörelse angående sopstationerna den 20 juni 1904, angående transport af afträdesorenlighet den 5 april 1905 och angående fördelningen af soporna den 15 jan. 1907 och 15 juli 1912. Överståthållareämbetets kungörelse den 26 juni 1911 ang. hufvudstadens indelning i budningsdistrikt.

Instruktion. Någon särskild instruktion finnes ej.

Stat år 1913: Utgifter: Renhållningsverkets drift: 2,303,101: 35 kr.; afträdesrenhållning: 297,300: — kr.; gatue- och gårdsrenhållning: 1,556,300 kr.; affallets emottagande och vidare behandling: 449,501: 35 kr.; *Renhållningsverkets utvidgning:* 7,500 kr.; *renhållning i Brännkyrka:* 140,000 kr.; summa utgifter 2,450,601: 35 kr. *Inkomster: afträdesrenhållning:* 269,000 kr.; *gatue- och gårdsrenhållning:* 1,022,000 kr.; *affallets försäljning m. m.* 196,004: 22 kr.; *renhållning i Brännkyrka* 20,000 kr.; summa inkomster 1,507,004: 22 kr. För renhållningsväsendet beräknas sålunda en brist af 943,597: 13 kr., hvaraf 28,300 kr. belöpa sig på afträdesrenhållning; 534,300 kr. på gatue- och gårdsrenhållning; 253,497: 13 kr. på affallets emottagning och vidare behandling; 7,500 kr. på Renhållningsverkets utvidgning samt 120,000 kr. på renhållningen i Brännkyrka.

Renhållningsverkets afdelning i Stockholm.

Adress m. m., se ofvan.

Direktör (0).

Tingsten, K. A., mottagningstid: 11—1, rt. 27 73; st. 34 38.

Kamrerare (15).

Nordwall, B. I. S., tjl. (se vidare under Kammarkontoret), tjl. **Barkman**, E. V., mottagningstid: 10—12, rt. 127 73; st. 34 38.

Inspektör (15).

Carell, E. A. H., mottagningstid: 12—1, rt. 27 73; st. 39 44.

Kontorsskrifvare (9).

Reuszner, J. A. H.; **Odhner**, G. V.

Kontorsbiträden (5).

(2 st. kvarstå å öfvergångsstat).

Lindvall, E. L.; **Medin**, Anna M.; **Frykman**, Märta K.; **Blomquist**, Sigrid A.; en vakant.

Skrifbiträden (4).

Nilsson, Gerda N.; **Berglund**, Judit M. L.; en vakant.

Renhållningsstationen för Östermalm och Djurgården.

Valhallavägen (i närheten af Östra Järnvägsstationen), *Va.*; rt. 128 23; st. 67 99, 86 76 och kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Björckebaum, O. W.

Kontorsskrifvare (7).

Pehrsson, C. H.

Renhållningsstationen för Norrmalm och Kungsholmen.

Norrbackagatan 17, *Va.*; rt. 128 22; st. 82 01; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Sandberg, A. M. J:son.

Kontorsskrifvare (7).

Widman, G.

Renhållningsstationen för Södermalm och Staden inom broarna.

Åsögatan 2, *Sö.*; rt. 128 24; st. 15 43 och 38 19; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (9).

Nilsson, J. O.

Kontorsskrifvare (7).

Wetterholm, E. J.

1:a distriktets budningskontor

(för den del af Norrmalm, som västerifrån räknadt begränsas af Mästersamuelsgatan, Malmskillnadsgatan, Kungsgatan, Birgerjarlsgatan, jämte Helgeandsholmen, Skeppsholmen och Kastellholmen), *Malmskillnadsgatan 3 B, C.*; st. 8 97; 9—3.

Bokhållare (4).

Zethräus, Ingeborg Ch. C.

2:a distriktets budningskontor

(för den del af Norrmalm, som västerifrån räknadt begränsas af Mästersamuelsgatan, Malmskillnadsgatan, Kungsgatan, Regeringsgatan och Tegnérsgatan), *Klara norra kyrkogata 30, C.*; st. 9 08; 9—3.

Bokhållare (4).

Lindvall, Signhild A. M.

3:e distriktets budningskontor

(för den del af Norrmalm, som i söder begränsas af Tegnérsgatan, i väster af Dalagatan samt i öster af Sveavägen och Stora Badstugatan), *Vega-gatan 1, Va.*; st. 912; 9—3.

Bokhållare (4).

Johansson, J.

4:e distriktets budningskontor

(för den del af Norrmalm, som norrifrån räknadt begränsas af Sveavägen och Stora Badstugatan, Tegnérsgatan, Roslagsgatan och Odengatan) *Surbrunnsgatan 27, Va.*; st. 932; 9—3.

Bokhållare (4).

Widman, f. Thalén, Sigrid T.

5:e distriktets budningskontor

(för den del af Östermalm, som österifrån räknadt begränsas af Odengatan, Roslagsgatan, Regeringsgatan, Kungsgatan, Birgerjarlsgatan och Söbyllegatan), *Brahegatan 9, Ö.*; st. 933; 9—3.

Bokhållare (4).

Eckerström, Bertha M.

6:e distriktets budningskontor

(för den del af Östermalm, som ligger öster om Söbyllegatan, samt hela Djurgården), *Styrmansgatan 28, Ö.*; st. 961; 9—3.

Bokhållare (4).

Olsson, Karin D.

7:e distriktets budningskontor

(för den del af Kungsholmen norrifrån räknadt, som ligger öster och söder om Polhemsgatan, Kungsholmsgatan, Mariebergsgatan och Drottningholmsvägen), *Bergsgatan 19, K.*; st. 969; 9—3.

Bokhållare (4).

de Flon, J. Wilhelmina.

8:e distriktets budningskontor

(för den del af Kungsholmen norrifrån räknadt, som ligger väster och norr om Polhemsgatan, Kungsholmsgatan, Mariebergsgatan och Drottningholmsvägen samt den del af Norrmalm, som ligger norr om Tegnérsgatan och väster om Dalagatan), *Helsingegatan 1, Va.*; st. 8692; 9—3.

Bokhållare (4).

Bierne, f. Johansson, Hildegard M. A.

9:e distriktets budningskontor

(för den del af Södermalm, som österifrån räknadt begränsas af Stadsgården, Nytorrgatan, Högbergsgatan, Östgötagatan, Tjårhofsgatan och Södermannagatan), *Renstjernasgatan 28, Sö.*; st. 3239; 9—3.

Bokhållare (4).

Grewell, Alma A. L.

10:e distriktets budningskontor

(för den del af Södermalm, som söderifrån räknadt begränsas af Södermannagatan, Tjårhofsgatan, Östgötagatan, Högbergsgatan, Götgatan, S:t Paulsgatan, Björngårdsgatan, Fatburgsgatan, Timmermansgatan, Åsögatan och Rosenlundgatans fortsättning söderut), *Götgatan 40, Sö.*; st. 3243; 9—3.

Bokhållare (4).

Lundgren, Helga S. T.

11:e distriktets budningskontor

(för den del af Södermalm, som norrifrån räknadt begränsas af Bellmansgatan, S:t Paulsgatan, Björngårdsgatan, Fatburgsgatan, Timmermansgatan, Åsögatan och Rosenlundgatans fortsättning söderut), *S:t Paulsgatan 37, Sö.*; st. 3247; 9—3.

Bokhållare (4).

Hallongren, Elin A.

12:e distriktets budningskontor

(för staden inom broarna, hela Stadsgården samt den del af Södermalm i öfrigt, som österifrån räknadt begränsas af Nytorrgatan, Högbergsgatan, Götgatan, S:t Paulsgatan och Bellmansgatan), *Gamla Järnvägens kontorsbyggnad vid Västra Slussgatan*, st. 3221; 9—3.

Bokhållare (4).

Lundin, Agda A.

Renhållningsverkets afdelning vid
Löfsta.

Rt. Hässelby 3; st. Riddersvik 4; kontorstid: 9—4.

För att möjliggöra sopors och latrins snabba bortförande anlade Staden under åren 1886—89 dels inom staden tre järnvägsstationer, hvilka genom Statens och Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar stå i direkt förbindelse med Spånga station, dels ock en 7 kilometer lång

Dn. järnväg, som från sistnämnda station sträcker sig till den vid Mälaren belägna egendomen Löfsta, hvilken samtidigt inköptes och på hvilken anordnades en station för emottagande och utskleppning af affallet samt för latrinkärlens rengöring. Under årens lopp hafva här utförts betydande utvidgningar för att enligt moderna metoder behandla och utnyttja de olika slagen af affall. Latrinet rensas först med maskinkraft, hvarefter det antingen försäljes såsom råvara eller fabrikmässigt uppblandas med torf till torfnullspudrett. Soporna uppdelas (fr. o. m. den 1 juli 1907) i staden i gödselsopor och skräpsopor och anlända dessa i skilda vagnar. Gödselsoporna utskleppas under seglationstiden samma dag de emottagits, men läggas under vintern i upplag för att sedermera utskleppas under seglationstiden. Latrin, torfnullspudrett och gödselsopor äro starkt efterfrägade gödningsmedlen och försäljas till landbrukare, hufvudsakligen i Mälaredalen och Stockholms skärgård. Ur skräpsoporna utplockas säljbara beståndsdelar, såsom papper, lump, järnskrot, glas m. m. och resten förbrännes i ugnar, hvarvid värmets tillgodogöres för verkets olika behof af drifkraft och elektriskt ljus. Antalet ugnar är 6, af hvilka 2 uppförts år 1909. På detta sätt alstrad ånga och elektrisk kraft försäljes äfven till Slakthus- och salubalstyrelsens här belägna destruktionsanstalt (se sid. 154). Renhållningsverket använder för utskleppning af latrin, pudrett och soror 2 bogserbåtar samt 40 st. öppna och 11 st. däckade pråmar om tillsammans 3,320 registertons. För pråmarnas reparation äger Renhållningsverket därstädes ett mindre varf.

Instruktion: Instruktion för föreståndaren för Renhållningsverkets station vid Löfsta, fastställd af Drätselnämndens första afdelning den 6 sept. 1892.

Föreståndare (14).

Forssman, E. Hj.

Kontorsskrifvare (11).

Ljungström, G. I. N.

Kontorsbiträde (5).

Smedin, Hj. I.

Ångbåtsbefälhafvare

(2,000 kr., 10 % kaplake å influtna bogseringsavgifter; ej å stat).

Kilander, E. N.

Förteckning öfver läkare för Renhållningsverkets arbetare.

(Då dessa läkare, med hvilka Staden uppgjort visst akord, icke i nedanstående egenskap äro att betrakta som Stadens tjänstemän har deras namn icke heller i berörda egenskap upptagits i personalafdelningen.)

På grund af öfverenskomna bestämmelser skola Stadens arbetare erhålla kostnadsfri sjukvård samt medicin, som af Stadens läkare föreskrifves.

Drätselnämndens andra afdelning har tillvidare antagit såsom läkare för Renhållningsverkets arbetare:

För de norra stadsdelarna.

Jurén, H., Nybrogatan 41, Ö.; rt. 26 99; st. 3 72; mottagningstid: 9—10, 3—4; helgdagar 9,30—10,30; under juni—augusti hvardagar 10—11.

För de södra stadsdelarna.

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid 9—10, 2—3.

Åkerström, K. D., Hornsgatan 29 B.; Sö.; rt. 30 13; st. 307 99; mottagningstid 9—10.

För afdelningen vid Löfsta.

Karlén, O. A., posthuset Sundbyberg; rt. Sundbyberg 68; st. Sundbyberg 2 68; mottagningstid: hvardagar 8,30—11, söndagar 9—10.

Renhållningsverkets veterinär.

Dahlström, Hj., professor.

Stockholms stads brandväsen.

Johannes brandstation: Malmskillnads-gatan 64, C., rt. 12 94; st. 47 00, 63 00 (för tjänstemeddelanden) samt rt. 58 94; st. 71 00, (uteslutande för anmälan om eldsvådor och olycksfall). Katarina brandstation: Tjårhofsgatan 11, Sö., rt. 13 12; st. 33 00. Maria brandstation: Krukmakaregatan 22, Sö. Rådhusets brandstation: Riddarhusorgret, St. Kungsholmens brandstation: Fleningsgatan 24, K. Östermalms brandstation: Skepparegatan 34, Ö. Djurgårdens brandstation: Allmänna gränd, Ö.Dj. Värtans brandstation: Värtahamnen.

De stationer, för hvilka här ofvan telefonnummer ej utsatts, äro försedda endast med Brandkårens egna telefoner.

Redan de medeltida författningarna innehålla stadganden rörande fastighetsägares skyldighet att hålla viss brandredskap, förbnd mot värdslost handskande med eld äfvensom stadganden angående skyldighet att biträda med eldsläckning. Till följd af dessa föreskrifters primitiva natur äfvensom framför allt det eldfarliga byggnadsmaterialet, trähus och näfver- och torftak, härjades hufvudstaden emellertid af många och omfattande eldsvådor, som stundom lade hela stadsdelar öde. Enligt en den 10 maj 1661 utfärdad brandordning indelades staden inom broarna i olika distrikt med hvar sin brandmästare, hvarje husvärd skulle hålla förutom annan brandattiralj en spruta, hvarjämte hela distriktet var skyldigt anskaffa en större spruta

som underhölls af staden; stadens åkare voro pliktiga köra vatten. Nya brandordningar utfärdades 1675 och 1728: den senare innehåller uppgift om olika signaler (flaggor, skott, klämtslag etc.), hvarmed eldsvådor i de olika stadsdelarna signalerades. Den 1 oktober 1828 fick Stockholm åter ett nytt brandreglemente. Staden delades nu i sexton distrikt: öfverstyrelsen öfver brandväsendet fördes af öfverståthållaren med biträde af polismästaren och en särskild brandadjutant, aflönad af Stockholms stads brandförsäkringskontor, ställdes till öfverståthållarens förfogande. Detta reglemente gällde med några ändringar, till dess staden fick en brandkår.

Organisationen af hufvudstadens nuvarande brandväsen tog sin början på hösten 1875, efter att frågan härom stått på dagordningen alltsedan 1858. Den 13 okt. 1874 hade nämligen Beredningsutskottet afgifvit utlåtande angående brandväsendets ordnande, hvari hemställdes, att Stadsfullmäktige, dels under förutsättning af anslag från Stockholms stads brandförsäkringskontor och Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring af lösegendom och dels med beräkning af garnisonens och flottans biträde såsom reserv, bland annat måtte besluta, att 7 brandstationer, däraf två hufvudstationer, skulle upprättas, att högsta befälet vid eldsvådor skulle föras af en brandchef, att för elds dämpande under vanliga förhållanden och räddningsarbetets verkställande skulle bildas en särskild, under eget befäl ställd och för ändamålet öfvad kår, bestående af minst 100 man utom befäl, att för utryckning skulle begagnas hästar och en brandtelegraf anordnas, så att klämtning endast komme att äga rum vid utomordentliga tillfällen. Vidare hemställdes, att under alla förhållanden medel skulle beviljas till inköp af en ångspruta och 4 handkraftsprutor. Denna framställning godkändes af Stadsfullmäktige den 1 december s. å., dock med den ändring, att brandkåren skulle bestå af, förutom brandchef, 2 löjtnanter, 4 underofficerare och 150 man. Af de båda hufvudstationerna bestämdes, att den norra skulle förläggas till Stadens egendom n:r 64 Malmkillnadsgatan och den södra till n:r 11 Tjårhofsgatan. Den nya brandordningen för Stockholm utkom den 30 okt. 1875.

Brandkårens personal utgjordes vid början af år 1913, förutom brandchefen, af en brandkapten, en förste brandlöjtnant, 2 andre brandlöjtnanter, en verkmästare och förste maskinist, en verkmästare och telegraufförståndare, en fanjunkare, 7 sergeanter, hvaraf 4 tillika äro maskinister, 33 förman samt 181 brandkarlar; tillsammans 5 officerare, 10 underofficerare och 214 tillhörande manskapklassen.

Brandchefen tillsättes af Drätselnämndens första afdelning; där ej Stadsfullmäktige annorledes besluta, sker tillsättningen å viss tid, fem eller tio år, allt efter afdelningens beprövande. Öfrigt befäl vid brandkåren tillsättes af afdelningen efter brandchefens hörande medelst förordnan-

de tillsvidare. Underbefäl och manskap vid brandkåren antagas af brandchefen medelst kontrakt.

Brandchefen är i första hand ansvarig därför, att Stadens brandväsen är i öfverensstämmelse med brandordningen till alla delar ändamålsenligt ordnad. Han är därjämte skyldig att iakttaga hvad brandstadgan för rikets städer rörande hans befattning innehåller. Brandchefen är Brandkårens befälhafvare och såsom sådan berättigad till ovillkorlig lydnad från öfriga befälets och manskapets sida.

Brandkåren hade vid början af år 1913 manskap fördeladt på 8 stationer, nämligen Johannes, Katarina, Maria, Rådhuset, Kungsholmen, Östermalm, Djurgården och Värtan. Här till komma sjöängsprutorna S:t Erik och Phoenix. Genom beslut den 17 dec. 1906 ha Stadsfullmäktige anslagit 650,000 kr. till utvidgningar och förändringar inom Johannes hufvudbrandstation. Arbetet påbörjades våren 1907 och avslutades under år 1912.

För öfvervakande af att hvad i byggnads- och brandordningarna eller eljest till förekommande af eldfara eller till lätnad för elds släckande finnes föreskrifvet vederbörligen iakttagas äfvensom att föreskrifven brandredskap finnes och i godt skick underhålles, förrättas årligen inom hvarje församling brandsyn af vederbörande poliskommissarie med biträde dels af vederbörande sotare dels af två sakkunniga män, af hvilka den ene skall vara byggmästare eller eljest en i husbyggnad fullt kunnig person och den andre kakeglugnsmakare eller en i kakeglugnsmakeriarbetet eljest fullt kunnig person. De sakkunnige tillsätts årligen i februari månad af Drätselnämnden och åtnjuta den ersättning Nämnden bestämmer. Brandsynerna hållas i maj eller juni månad, och skola därvid anmälda bristfälligheter vara afhjälpta före af synemännen i september hållen efterbesiktning, vid risk att de annars afhjälpas genom polismyndighetens försorg på vederbörande husägares bekostnad.

Till förekommande af sotad skola vederbörande husägare tillse, att skorstenspipor och rökgångar hållas rensade från sot. För sotningsarbetets utförande antager Öfverståthållareämbetet erforderligt antal sotare och bestämmer för en hvar af dem ett visst område, inom hvilket han är skyldig och ensam berättigad sota. Sotaretrakterna äro enligt Öfverståthållareämbetets kung. den 14 dec. 1912 fr. o. m. 1913 aderton. Sotning skall äga rum på i brandordningen bestämda tider. Betalning erlagges enligt af Öfverståthållareämbetet fastställd taxa.

Ambulansväsendet utgör sedan i mars år 1902 en del af Brandkårens verksamhet. För verkställande af sjuktransporter finnas numera 3 ambulansvagnar, uppställda å Johannes och Katarina brandstationer, hvartill under år 1910 tillkommit en autoambulans, placerad på Johannes station. Det har visat sig, att dessa vagnar fyllt ett verkligt behov; deras användning har år från år ökat. För djurtransporter (sjuka och

Dn. döda djur) äro tvenne, Svenska allmänna djurskyddsföreningen tillhöriga, vagnar sedan år 1905 uppställda på Johannes och Katarina stationer, efter det Brandkåren öfvertagit bestyret med dessa transporter, som förut sedan år 1901 ombesörjts af Stockholms renhållningsverk. (Se vidare under Hälsovårdsnämnden sid. 88.)

Instruktioner m. m. K. brandstadgan för rikets städer den 8 maj 1874. Brandordning för Stockholm den 30 okt. 1875 med ändringar af den 20 april 1878, 24 febr. 1879, 15 dec. 1890, 26 febr. 1892, 21 mars 1895, 17 juli 1911 och 13 december 1912. Instruktion för manskapet vid Stockholms brandkår 1893. Öfverståhållareämbetets reglemente ang. sotningen i hufvudstaden den 25 april 1871 med ändringar af den 28 juli 1903, 31 maj 1904, 27 april 1908 samt 17 jan. och 14 dec. 1912.

Stat år 1913. Utgifter: 588,418 kr.; inkomster: 65,100 kr.

Aflöningar m. m. Brandchef: 9,000 kr. utan lönetillägg, hvaraf afgår 1,500 kr. för bostad och ved. Brandkapten: 4,000 kr., däraf lön 2,800 kr. tjgr 1,200 kr., dessutom två ålderstillägg, hvardera å 500 kr.; därjämte som kasernbefälhafvare arfvode 1,200 kr. (se sid. 56). Förste brandlöjtnant: 4,000 kr., däraf lön 2,800 kr., tjgr 1,200 kr., dessutom två ålders-tillägg, hvardera å 500 kr. Två andre brandlöjtnanter: 3,000 kr., däraf lön 2,100 kr., tjgr 900 kr., dessutom två ålderstillägg, hvardera å 500 kr. Verkmästare och maskinist: 2,900 kr., däraf lön 2,700 kr., beklädnadshjäl 200 kr., dessutom två ålderstillägg, hvardera å 250 kr. Verkmästare och telegrafreståndare: 2,900 kr., däraf lön 2,700 kr., beklädnadshjäl 200 kr., dessutom två ålderstillägg, hvardera å 250 kr. Fanjunkare: 2,600 kr., däraf lön 2,400 kr., beklädnadshjäl 200 kr., dessutom två ålderstillägg, hvardera å 250 kr. Sju sergeanter: 2,100 kr., däraf lön 1,900 kr., beklädnadshjäl 200 kr., dessutom två ålderstillägg, hvardera å 250 kr.

Brandmanskapet. Aflöningen utgår första året med 600 kr., det andra med 660 kr., det tredje med 720 kr. och det fjärde t. o. m. det sjätte året med 840 kr. Härtill komma dels fyra lönetillägg, hvardera å 60 kr., hvilka inträda vid början af kalenderår på det sätt, att efter sex fulla kalenderårs tjänstgöring åtnjuta ett, efter nio års två, efter tolf års tre och efter fulla femton års tjänstgöring fyra ålderstillägg, med rätt för person, som lämnat kåren men sedan där tagit ny anställning, att för åtnjutande af lönetillägg räkna sig till goda sin tidigare anställning vid kåren, dels hyresersättning åt gift brandkarl, som bor utom kasern, efter 300 kr. om året, dels aderton befälsarfvoden efter 120 kr. om året och femton efter 60 kr. om året.

Dessutom åtnjuta: brandofficerarna ersättning

för vid eldsvåda förstörda klädespersedlar, fri sjukvård och medicin; befäl och underbefäl å brandstationerna bostad och ved; underofficerarna fri sjukvård och medicin, deras familjer fri läkarevård och medicin; manskapet fri beklädnad och kontant portionsersättning, fri sjukvård och medicin, deras familjer fri läkarevård och medicin; brandmanskapet är dels kaserneradt och dels boende utom stationerna; de, som efter 3 års tjänst ingå äktenskap, erhålla fri bostad eller 300 kr. i hyresersättning.

Brandchef (0).

Svinhufvud, A. A. S.; mottagningstid 1—3 (utom tisdagar); rt. 12 94, st. 47 00, 63 00.

Brandkapten.

Borgenstierna, C. G. O. S.

Förste brandlöjtnant.

Gyllenhammar, C. A. M.

Andre brandlöjtnanter.

Kylberg, F. V.; **Hamberg**, A. G.

Verkmästare och förste maskinist.

Oterdahl, F. O.

Verkmästare och telegrafreståndare.

Norell, C. G.

Fanjunkare.

Jonasson, A.

Sergeanter.

Gilsay, V. L. A.; **Danielsson**, C. M. D.; **Mag-nusson**, H. J. A.; **Johansson**, E. S.; **Fryckberg**, A.; **Gedeborg**, E. V.; **Svensson**, A. L.

Förmän.

Antal: 33.

Brandkarlar.

Antal: 181.

Stockholms stads arkiv och bibliotek.

Birgerjarlstorg 12 (ingång äfven från Norra Riddarholmshamnen), St.; rt. 53 99; tillgängligt för forskning tisdagar, torsdagar och lördagar 11—2,30.

Stockholms stads arkiv i inskränkta mening började år 1885 inrymmas i en del af den forna Pantlåneinrättningens lokaler å Riddarholmen (Birgerjarls torg 12), hvilka förenas af ett stort, rundt torn, en kvarleva af Riddarholmens forna befästningar. Där förvaras Stockholms stads räkenskaper med verifikationer allt ifrån 1573 (i oafbruten årsföljd från 1641), skottböcker från 1500- och 1600-talen (1545—1549, 1582—1630), taxeringslängder: 1699—1890, saköreslängder

(från 1534—1637 spridda år), utskeppnings- och vågböcker (från 1572—1666 spridda år), handlingar angående Auktionsverket, Inkvarteringsverket, Bemedlingskommissionen, Brandvaktinstituti- onen, Börs-, bro- och hamnbyggnadsfonden, skräväsendet, tomtöreshandlingar (allt ifrån 1610), diverse planer och ritningar, tjänstemannamatrik- lar m. m. ingående i Drätselnämndens arkiv. Äfvenså förvaras där i andra delar af nämnda lokaler handlingar rörande Poliskammaren (fr. o. m. 1776) och Uppbördsverket (mantalslängder och mantalsuppgifter). Likaledes har där upp- ställt Borgerskapets femtio äldstes arkiv, äfven- som — i tornet — kämnerätternas handlingar (tillhörande Rådhusarkivet).

En kommitté har framlagt förslag beträffande organisationen af Stadens arkiv- och biblioteks- förhållanden, som för närvarande äro provisoriska. Härigenom skulle eventuellt bl. a. Rådhusarkivets dyrbara samlingar införlifvas i Stadsarkivet. Grundstommen till Stadsbiblioteket utgöres af den till Staden år 1900 donerade Wernerska boksam- lingen. Ett omfattande byggnadskomplex är ifrågasatt att uppföras å Kungsholmen (kv. Bergs- fallet).

Aftöningar m. m. Föreståndare: 2,000 kr. Vaktmästare: 1,200 kr.

Tf. föreståndare för arkivet.

Flodmark, J. H. A.

E. o. amanuenser.

Östman, N. F.; Bolin, E. G.

Tf. arkivvaktmästare.

Jerling, K. J. A.

Stockholms stads auktionsverk.

Birgerjarlstorg 12, St.

Direktörseapeditionen: rt. 113 11; st. 23 83; expeditionstid: 9,30—3; lördagar och helg- dagsaftnar 9,30—2.

Kassakontoret: rt. 113 06; st. 25 23; exp- editionstid: 9,30—3; lördagar och helgdags- aftnar 9,30—2.

Expeditionen för inlämning af auktions- gods: rt. 113 46; st. 28 10; godsinlämning tisdagar och fredagar kl. 9—2.

Afgifter. Säljaren betalar till Auktions- verket:

- I. För *lösegendom* i allmänhet 6 % af inrop- summan vare sig försäljningen sker å eller utom auktionsverket;
- för *handelsvaror*, som säljas i så stora lotter att inropsumman för hvarje lott upp- går till minst 100 kr., nedsättes auktions- afgiften vid börsauktioner till 1 %, vid andra auktioner till 2 % af inropsumman;
- för *aktier, obligationer och andra värde- papper*, när sammanlagda inropsumman

å en försäljningsräkning ej öfverstiger 100 kr., 2 % af densamma; å hvad här- utöfver belöper till och med 1,000 kr. 1¹/₂ %; å hvad häröfver belöper till och med 10,000 kr. 1 %; å hvad häröfver be- löper till och med 100,000 kr. ¹/₂ % samt å hvad häröfver belöper ¹/₄ %;

för *fastighets-, fartygs-, uthyrnings- eller arrende- samt entreprenad- auktioner* gälla särskilda bestämmelser (se auktionsreglementets § 13, I, a, d, h); för *återrop* af lösegendom betalas samma afgift som för försäljning; för handels- varor å börsauktion dock hälften så mycket.

II. För hvarje med klubbslag fastad and er- lägges därjämte i *slagaavgift* 15 öre.

III. För hvarje lott, som *innumrerats men återtagits* före försäljningen, erlägges en afgift af 5 öre.

Säljaren betalar dessutom *annonskostna- derna*.

För inrop å auktion äger auktionsvaktmästare af uppdragsgifvaren erhålla 50 öre för hvarje uppdrag samt ytterligare 50 öre, om inropsum- man öfverstiger 50 kr.

Redan i midten af 1600-talet fanns i Stock- holdm ett af enskilda personer inrättadt privile- gieradt auktionsverk. Det nuvarande auktions- verket räknar sitt ursprung från den år 1674 af trenne rådmän inrättade Auctions- och Adresse-Kammaren i Stockholm, för hvilken instruktion utfärdades den 27 febr. 1674, upp- rättad af Öfverståthållaren samt borgmästare och råd under hvars inspektion verket ställdes; direk- tionen af detsamma lämnades till de tre ofvan- nämnda rådmännen. År 1694 lades Auktions- verket under Magistratens direktion och förvalt- ning, men då Stadens inkomst af detsamma blef ytterst ringa, lämnades detsamma åter till en- skild person. Genom Kungl. brefven den 6 febr. och 23 okt. 1733 kom Auktionsverket åter un- der Magistratens direktion; den närmaste till- synen utöfvades af tvenne rådmän med titel direktörer. Det före 1907 gällande reglementet utfärdades den 13 april 1858. Genom Kungl. bref den 4 mars 1864 öfverflyttades de ålig- ganden, som tillhört auktionsdirektörerna, till Stadens ombudsman.

Sedan Beredningsutskottet efter af Stadsfull- mäktige erhållit bemyndigande den 3 mars 1898 tillsatt en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till omorganisation af Stadens auktions- verk, och denna kommitté den 8 februari 1904 afgifvit betänkande i ärendet, beslöt Stadsfull- mäktige den 27 november 1907 antaga nvtv reglemente samt ny tjänste- och aflöningsstt för Stockholms stads auktionsverk. Verket, som, där ej anordnada finnes stadgadt, äger uteslu- tande rätt att inom staden besörja försäljning genom offentligt utrop af all slags enskild egen-

Dn. dom, sorterar enligt dessa bestämmelser under Drätselnämndens första afdelning, som utfärdar instruktioner för verkets tjänstemän; den närmaste tillsynen och kontrollen utöfvas dock af dess chef, auktionsdirektören.

Reglemente m. m. Reglemente för Stockholms stads auktionsverk, fastställt af Öfverståthållareämbetet den 12 december 1907, med ändring af den 20 september 1909 och 29 juni 1910; af Dr. N:s 1:a afd. fastställt instruktion för tjänstemännen den 12 maj 1908, med tillägg och ändringar af den 2 april 1912.

Stat år 1913. Utgifter: 125,860 kr. Inkomster: 146,900 kr.

Direktör.

(15, nuv. innehafvare kvarstår å gammal stat).
Tengroth, B. M., mottagningstid 1—2; rt. 113 11; st. 23 83.

Kommissarier.

(13, samtliga nuv. innehafvare kvarstå å gammal stat).

Alexisson, F. P.; Lundholm, O. A.; Bauman, S. G.

Kassör (13).

Lundwall, J. A.

Bokhållare, tillika aktuarie (12).

Strauss, G. B.

Notarier (9).

Alfheim, C. R., tjl. som entreprenör för Bokauktionskammaren (se nedan); tjl. **Westberg, E. T.** (se nedan); **Fridholm, T.; Thalén, U. E.; Alfheim, B. R.; Ruus, E. H.**

Kassakontrollant (9).

Forsblom, B. A. L.

Kontorsskrifvare (8).

Westberg, E. T., tf. notarie (se ofvan); tjl. **Britton, S. A. H. P:son** (se nedan).

E. o. notaries.

(Anslag 3,000 kr.).

Högner, E. F. R.; Sangberg, R. L.; Britton, S. A. H. P:son, tf. kontorsskrifvare (se ofvan); **Malmros, C. O.; Danielsson, D. A.**

Förste vaktmästare

(6, jümte särskildt arfvode 400 kr.).

Tiderman, P. A.; rt. 113 46; st. 28 10.

Utöpare (6).

Bergvall, C. F.; Överstén, K. A. V.; Werner, C. O.

Vaktmästare (6).

Eriksson, C. E.; Eriksson, E. A.; Gustafsson, C. J.; Johansson, A. A.; Gyllenberg, E.; Lundin,

S. O.; Andersson, A.; Åhrman, J. L.; Björnqvist, E. M.; Söderlund, K. E.; Lindberg, E.; Lundgren, O. Th.; Lindström, A. W.; Winborg, C. A.

Kontorsvaktmästare (4).

Ahlborg, G. L.

Desutom extra vaktmästare.

Bokauktionskammaren.

Myntgatan 4, 1 tr., St.; rt. 115 13.

Expeditionstider: visning och lösning: tisdagar och fredagar 11—3; auktioner: onsdagar och lördagar 11—3, 5—8.

Afgifter. Säljaren betalar till Bokauktionskammaren:

För böcker, kartor och musikalier
9 % af inropssumman.

För mynt 5 % af inropssumman.

Säljaren betalar dessutom annonskostnaderna samt bekostar katalogens upprättande och event. tryckning.

Den första kända bokauktionen i Stockholm förträttades 1668. Hvarken då eller under hela senare delen af 1600-talet fanns dock någon särskild bokauktionskammare utan böcker såldes genom »Auctions- och adressekammaren» (jfr sid. 55). År 1702 klagade detta verk hos Kanslikollegium öfver Richard von der Hardts intrång »med sin upprättade Bookaution». Från den 14 februari 1703, då en förening ingicks emellan auktionskammaren och von der Hardt, och ett kontrakt dem emellan upprättades, kan Bokauktionskammaren räkna sin tillvaro. Denna förening fastställdes den 22 september samma år af Kanslikollegium. Von der Hardt erhöLL den 6 november 1705 K. fullmakt att vara bokauktionator i Stockholm (och Uppsala) och »aldeles afskilt och befriat ifrån Stadsens Auction». Efter hans död lämnades alla bokauktioner enligt K. bref dat. Bender den 26 juli 1712 under deras förvaltning som förde direktionen på »stadens auktions- och adressekammare». Bokauktionskammaren var sedan ända till 1816 en särskild afdelning af Auktionsverket med egen kommissarie och notarie. I följd af Drätselkommissionens och utsedde kommitterades sistnämnda år gjorda förslag har bokauktionsverket från och med år 1817 varit ställt på entreprenad och dess första reglemente är utfärdadt den 30 oktober 1817. Sedermera utfärdade reglementen äro af den 21 november 1821 och den 9 februari 1831. Vid Auktionsverkets omorganisation 1907 beslöt Stadsfullmäktige, att bokauktionsverket fortfarande skulle lämnas på entreprenad.

Enligt det med Drätselnämndens första afdelning upprättade kontraktet är entreprenören skyldig att förhyra den af Afdelningen för auktionernas föräntande bestämda lokalen, hvars in-

redning och möblering dock bekostas af Afdelningen. Entreprenören har att bestrida alla med rörelsen förenade utgifter, med undantag af aflöning till notarie som betalas af Staden, hvar emot han ensam äger uppbära auktionsprovisioner; skulle dock bruttointkomsten öfverstiga 7,000 kr. per år skall öfverskottet lika fördelas emellan Staden och entreprenören. Under sommarmånaderna (juni—augusti) liksom under tiden omkring jul och nyår är Bokauktionskammaren stängd.

Reglemente m. m. Reglemente för Bokauktionskammaren den 9 februari 1831. Kontrakt den 13 juni 1911 emellan Drätselnämndens första afdelning och entreprenören.

Entreprenör.

Alfheim, C. R.; mottagningstid: månd., tisd., torsd., fred. 2,15—4; rt. 115 13.

Notariebiträde i Bokauktionskammaren (2,000).

Kjellborg, G. R. O.

Dessutom en *mäklare* och en *vaktmästare*.

Inkvarteringar.

Kasernen Tjärhofsgatan 11, Sö.; rt. 13073.

Staden har skyldighet att inkvartera trupper, som af en eller annan anledning, t. ex. för att befordras till lägerplats eller för att vara till hands vid befaradt upplopp, tillfälligtvis uppehålla sig i staden. Härför är reserverad en del af den byggnad, Tjärhofsgatan 11, i hvilken Katarina brandstation är inrymd. För öfrigt fullgör Staden större delen af sin inkvarteringskyldighet genom aftal med garnisonsregementena, till hvilka utgå inkvarteringsersättningar.

Stat år 1913. Utgifter: 199,836: 98 kr.; inkomster: 21,450 kr. (statsanslag).

Aflöning. Kasernmästare: arfvode 1,200 kr.

Kasernmästare.

Borgenstierna, C. G. O. S., brandkapten.

Friluftsmusik.

I anledning af väckt motion beslöto Stadsfullmäktige den 17 maj 1906 dels att i hvardera af parkerna Vanadislund, Kronoberget, Hvita Berget och Tantolunden uppföra musikpaviljonger, dels att ställa ett belopp till Drätselnämndens första afdelnings förfogande till anordnande af friluftsmusik i nämnda parker. Den 18 december 1911 beslöto Fullmäktige, att musik skulle utföras äfven i Vasaparken (någon pavil-

jong har dock icke där uppförts). Samtidigt beslöts att under söndagarna konserter med musik af fullständig militörorkester skulle anordnas till antal af högst 20, hvartill anslags 1,600 kr. Friluftsmusiken utföres af utaf Drätselnämnden engagerade musikkörer två hvardagar i veckan under den blidare årstiden i hvar och en af ofvannämnda parker samt å söndagar omväxlande i Vasaparken och Humlegården samt å Adolf Fredriks torg efter program, som granskas af Kammarkontoret. Paviljongernas skötsel ombesörjes af Byggnadskontoret.

Sedan under sommaren 1912 af Stockholms arbetarsångförening försök för utronande af allmänhetens intresse gjorts med utförande af sångstycken af manskör i samband med instrumentalkonserterna, hafva Stadsfullmäktige, då sångkonserterna lifligt uppskattats, den 13 december 1912 till ytterligare försök med sångkonserter äfvensom till utvidgning af friluftsmusiken i dess helhet för innevarande år höjt anslaget med 1,500 kr.

Anslag för år 1913: kr. 19,500.

Stockholms stads hundstall.

Cedersdal, Sveavägen 118, Va.; st. 208 48; expeditionstid 9—3.

I samband med kontrollen öfver hundskattens erläggande har ett hundstall upprättats för vilsekomna, af Polisen infångade hundars upptagande och vårdande. Skötseln af detta hundstall har Drätselnämndens första afdelning genom kontrakt den 3 nov. 1908 uppdragit åt Svenska hundskyddsföreningen, som anställer och aflönar en af Drätselnämnden och Polismyndigheten godkänd vårdare, samt uppbär ersättning af ägaren till i stallet intagen hund med 1 krona per dygn eller del af dygn jämte ersättning för annonskostnader. För hund, hvilken icke af ägare afhämtas inom fem dagar, erlägger Staden 1 krona per dygn för högst fem dygn, efter hvilken tid djuret aflifvas smärtfritt under kontroll af veterinär eller vid Johanna Häggs anstalt eller utlämnas till pålitlig djurvård enligt vissa af Drätselnämnden fastställda villkor.

Stat år 1913. Utgifter för hundstallet jämte stämpling af skattemärken m. m.: 3,400 kr. Hundskatteuppbörden beräknas för år 1913 efter 15 kr. per hund till 38,000 kr. (Kungl. Maj:t har den 11 november 1910 afslagit Stadsfullmäktiges begäran om förhöjning af hundskatten.)

Vårdare

(1,200 kr.; fri bostad).

Erikson, L. E.

Dn.

Hn.

Stockholms stads hälsövardsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Hälsövardsnämnden.

Vasagatan 4, C., rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; sessionstid hvarannan eller hvar tredje fredag kl. 6,30.

I äldre tider fanns ingen offentlig hälso- och sjukvård i Stockholm. Medeltidens sjukvårdsanstalter, ett slags mellanting mellan sjukhus, fängelsejukvård. Såsom medlem af det år 1663 bildade collegium medicum, som från att vara en hufvudsakligen Stadens hälsövardsmyndighet utvidgades till ett Statens ämbetsverk (nuv. Medicinalstyrelsen) fick han en framskjuten ställning och tillades honom 1796 öfverinsendent öfver stadens öfriga läkare. Från midten af 1600-talet fanns i Stockholm äfven en stadskirurg eller stadsfältskär med skyldighet att biträda stadsmedicus med utvärtesfall samt tillhandaga med läkarhjälp vid olycksfall och därför hålla s. k. fältskärstugor. År 1827 ombildades stadsmedicus- och stadskirurgtjänsterna till förste och andre stadsläkaretjänster. Genom kungl. bref 1757 förordnades om antagande af tre aflönade fattigläkare, till en början tillsatta och aflönade af Staten, men från 1796 sorterande under stadsmedicus och från 1812 aflönade af Staden. Sedan fattigvården i början på 1800-talet ordnats och fått kommunal karaktär, sorterade hälsovården under fattigvårdsmyndigheten.

En systematiskt ordnad allmän hälsovård tillkom först i förra århundradet. Det var kolerans uppträdande i Europa år 1830, som verkade såsom en mäktig väckelse till organiserandet af hälsovården i hufvudstaden, liksom i hela riket. Med hänsyn uteslutande till denna farsot påbjöd Kungl. kungörelsen den 9 juli 1831 tillsättandet af sundhetsnämnder i orterna. I Stockholm kallades denna myndighet först Allmänna sundhetskommittén, men fick snart namnet Allmänna sundhetsnämnden. Vid kolerans förnyade vandring till Europa på 1840-talet tillsattes i Stockholm ånyo samma nämnd, som till följd af koleraperiodens långvarighet blef oafbrutet verksam under mer än halftannat årtionde. I 1862 års kommunalförordning upptogs bland

verkställande myndigheter Sundhetsnämnden, som hade att handlägga alla frågor rörande allmänna hälsotillståndet och sjukvården. Sundhetsnämnden fortför med sin befattning till år 1878, då Hälsövardsnämnden jämlikt hälsövardsstadgan för riket den 25 sept. 1874, som då trädde i kraft äfven för Stockholm, öfvertog dess bestyr med hälsovården och jämlikt K. instruktionen den 4 mars 1864 för Stockholms stads sundhetsnämnd samt Stadsfullmäktiges beslut den 1 dec. 1877 jämväl med den allmänna sjukvården och Stadens sjukhus.

Nämnden är öfverstyrelse och förordnar särskilda understyrelser (för ett år i sänder) för Stadens permanenta sjukvårdsanstalter med undantag af den, som är afsedd för vård af epidemiska sjukdomar, hvilken anstalt är ställd under Nämndens omedelbara förvaltning samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för hvilka enahanda omedelbara förvaltning pröfvas erforderlig och utfärdar för dem stadgar. Nämnden handhafver ock Stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, desinfektionsanstalter och några andra anstalter, som inrättats för befordrande af Nämndens verksamhet i hälsovårdens tjänst. Nämnden bestrider såväl de Staden åliggande utgifter för sinnessjukas vård på Statens hospital som ock kostnaderna för den Staden åliggande provisoriska vård af sådana sinnessjuka, som äro berättigade att intagas å dylik anstalt, med skyldighet för Nämnden att tillse, att plats så snart som möjligt beredes dem å statsanstalt.

Hälsövardsnämnden består af sju ledamöter och sex suppleanter. Ledamöterna äro dels själfskrifna, dels valda. Själfskrifna äro polismästaren och förste stadsläkaren. De öfriga fem ledamöterna väljas för fyra år. Af dessa utse Stadsfullmäktige fyra, Magistraten en. Suppleanterna äro dels själfskrifna (en), dels valda, af Stadsfullmäktige (fyra), af Magistraten (en) för fyra år.

Nuvarande ledamöter äro utsedda för tiden t. o. m. år 1913.

Instruktion m. m. Instruktion för Stockholms stads hälsövardsnämnd, antagen af Stadsfullmäktige den 1 febr. 1896, med ändring af den 5 maj 1902. Stadgar för Stockholms stads sjukhus, utfärdade af Hälsövardsnämnden den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. 1910, 18 mars 1910, 27 jan. 1911 och 13 dec. 1912.

Stat år 1913. Utgifter: 4,827,450 kr.; inkomster: 1,040,350 kr.

Hälsövardsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Medin, K. O., professor (vald af Stadsfullm.).

Vice ordförande.

*Norström, Cl. G., civilingenjör, stadsfullm. (vald af Stadsfullm.).

Öfriga ledamöter.

Tamm, V. A., polismästare (själfskr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare (själfskr.).

*Friedholm, J. A., rådmän (vald af Magistraten).

*Enell, H. G. O., apotekare (vald af Stadsfullm.).

*Lagercrantz, A. E. W., vice härads höfding, stadsfullm. (vald af Stadsfullm.).

Suppleanter.

Frick, H. O., förste polisintendent (själfskr.).

*Johansson, A. W., rådmän (vald af Magistraten).

*Bodin, O. V. E., arkitekt (vald af Stadsfullm.).

*Sjöqvist, J. A., prakt. läkare (vald af Stadsfullm.).

*Wennerholm, J. G. H., professor (vald af Stadsfullm.).

*Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm. (vald af Stadsfullm.).

Kassaförvaltare.

Friedholm, J. A.; Norström, Cl. G.

Hälsövardsnämndens byrå och expedition.

Vasagatan 4, C; rt. 741, 7438; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 10—12, 12,30—2,30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2.

Den dagliga ledningen af hälso- och sjukvårdsförvaltningen, för så vidt den tillhör Hälsövardsnämndens handläggning, tillkommer förste stadsläkaren (ang. tillsättning, instruktion m. m. se nedan sid. 62), som hvarje söckendag å af Nämnden bestämd tid är tillstädes å Nämndens expedition, hvarst äfven sundhetsinspektören (se sid. 80), förste och andre stadsveterinärerna (se sid. 80) och bostadsinspektören (se sid. 87) träffas dagligen å vissa tider (se nedan).

Erforderliga tjänstemän och betjänte vid expeditionen tillsätts för öfrigt af Nämnden medelst förordnande tillsvidare.

Instruktion. Instruktion för Hälsövardsnämndens kamrerare, antagen af Nämnden den 23 febr. 1906.

Stat år 1913. Utgifter 73,860 kr.; inkomster 1,800 kr.

Förste stadsläkare (0).

Andersson, L. I.; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; rt. 741, 7438; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P.; rt. 741, 7438; st. 52 61, 46 40; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E.; rt. 754; st. 67 00; träffas å Kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen 12—1.

Bostadsinspektör (16).

Wirgin, G.; rt. 7438; st. 52 61; mottagningstid: 1—2.

Sekreterare

(3,000 kr.; ej å stat).

Schönmeyr, B. C., mottagningstid: måndagar, onsdagar, fredagar 1—1,30.

Ombudsman (15)

(gemensam med Fattigvårdsnämnden, af allöningen utgår 1,750 kr. från Hälsövardsnämnden).

Tersmeden, E. G. B. G.

Kamrerare (14).

Lundberg, I.; rt. 741; 7438; st. 46 40; 52 61; mottagningstid: 10—12, 12,30—2,30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2.

Registrator (7).

Holmer, E. Kerstin R.

Kontorsbiträde (5).

Sjögren, Marta.

Förrådsförvaltare

(400 kr.; ej å stat).

Johansson, A. G., (tillika syssloman vid Sabbatsbergs sjukhus).

Förste vaktmästare (6).

Åhrman, J. H.

Vaktmästare (4).

Åhrman, K. O.

Dessutom ett skrifbiträde.

Hälsövardsnämndens upphandlingskommitté.

Sedan Stadens revisionskontor hos Hälsövardsnämnden framhållit, hurusom en del för sjukhusen gemensamma artiklar såsom ved, kol, tvål, såpa möjligen kunde erhållas till billigare pris i händelse gemensamma anbud kunde infordras från de olika sjukhusen, beslöt Hälsövardsnämnden att under åren 1895 (delvis) och 1896 på försök genom en särskild upphandlingskommitté anordna gemensam upphandling för Stadens sjukhus å ofvannämnda artiklar äfvensom kött och mjölk. Då detta upphandlingssätt visade sig fördelaktigt, fattades år 1897 definitivt beslut om dess användande, och bestyret härmed uppdrogs åt en särskild upphandlingskommitté, för hvars

Hn.

Hn. verksamhet för närvarande följande föreskrifter äro gällande.

Ärlien före den 15 april utser Hälsövardsnämnden en för Kommunens alla sjukhus gemensam kommitté med uppgift att upphandla följande års behof af sådana förnödenheter, hvaraf större kvantiteter ätgå. Till ledamöter i upphandlingskommittén utses en bland Hälsövardsnämndens ledamöter såsom representant för Epidemiskjukhuset och en bland hvarje sjukhusstyrelses ledamöter.

Föremål för upphandling äro företrädesvis: tvål, såpa, kött, mjölk och väfnader samt bränsle (stenkol uppköpes dock fr. o. m. år 1900 af Drätselns: 1. afdeln. i sammanhang med uppköp för andra Stadens inrättningar), men äfven andra artiklar kunna, om Nämnden så pröfar lämpligt, genom Kommitténs försorg upphandlas.

Reglemente. Hälsövardsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 § 10 sådan denna lyder enligt Hälsövardsnämndens beslut den 18 mars 1910.

Ledamöter.

Carlsson, S. C., öfverläkare; **Enell, H. G. O.**, apotekare, ordf.; **Nycander, O. J. T.**, ingenjör, stadsfullm.; **Petersson, C. G.**, disponent; **Sachs, J. E.**, direktör; **Schönthal, A. R.**, ingenjör; **Wahlin, C. A.**, grosshandlare; **Wetterdal, H.**, öfverläkare.

Sekreterare.

Hellsten, F. W., syssloman.

Stads- och distriktsläkare m. fl.

(Ang. sjukhusläkarne se under de särskilda sjukhusen; ang. sundhetsinspektören, förste och andre stadveterinären, bostadsinspektören, m. fl. se under Hälsopolisen och Bostadsinspektionen.)

Förste stadsläkaren i Stockholm tillsättes af en valnämnd, bestående af öfverståthållaren, hvilken i Nämnden förer ordet, sex af och bland Stadsfullmäktige särskildt för hvarje gång utsedda ledamöter samt Hälsövardsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren eller den, som i hans ställe tjänstgör i Hälsövardsnämnden. Vederbörandes kompetens prövas dessförinnan af Medicinalstyrelsen; fullmakt för den utnämnde utfärdas af Öfverståthållareämbetet. Framställning till Kungl. Maj:t om ändring i dessa bestämmelser har af Stadsfullmäktige gjorts år 1912. Förste stadsläkaren åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som kan inverka på sundheten och allmänna hälsotillståndet i Hufvudstaden och särskildt i de fattigas bostäder samt i härstädes befintliga skolor, fabriker, verkstäder, välgörenhetsinrättningar och fängelser, och bör han för sådant ändamål själfmät eller på uppdrag af Hälsövardsnämnden vidtaga behöfliga undersökningar samt från distriktsläkarne förskaffa sig noggrann kännedom om hälsotillståndet i Stadens olika delar och med dem samråda i

sådana viktigare hälsövardsfrågor, som ligga inom deras verksamhetsområde. Förste stadsläkaren är chef för personalen vid den hälsopolis, som lyder under Hälsövardsnämnden och skall hafva tillsyn öfver Stadens allmänna sjukvård och äger i följd häraf att hålla sammanträden med distriktsläkarne, besöka Stadens sjukvårdsinrättningar och öfvervara sammanträdena hos dessa inrättningars styrelser med rätt att deltaga i öfverläggningarna. Finner han därvid brister, hvilka det icke ankommer på honom att afhjälpa, skall han hos Hälsövardsnämnden föreslå nödiga åtgärder. Han är förman för andre stadsläkaren och distriktsläkarne samt har inseende öfver i Staden praktiserande fältskärer, tandläkare och barmorskor. Förste stadsläkaren åligger att bereda och införa Hälsövardsnämnden föredraga alla ärenden, som angå Stadens allmänna hälsösvärd och sjukvård. A tid, som Hälsövardsnämnden bestämmer, bör förste stadsläkaren i allmänhet hvarje söckendag vara tillstädes å Nämndens byrå för att tillhandagå med erforderliga upplysningar. Förste stadsläkaren må icke innehafva eller förestå annan tjänstbefattning.

Andre stadsläkaren tillsättes på enahanda sätt som förste stadsläkaren. Honom åligger bland annat, att på förordnande af Öfverståthållareämbetet eller Rådhusrätten verkställs inom Staden och dess område förekommande rättsmedicinska besiktningar och liköppningar i enlighet med gällande föreskrifter, att meddela erforderligt läkarebetyg för inträde å arbets- eller försörjningsinrättning, att på begäran af enskild person afgifva utlåtande eller betyg öfver beskaftenheten af sjukdom och kroppsskada, att besörja sjukvården inom Stadens fängelser, samt att hafva närmaste tillsynen öfver fältskärstugor i staden. I öfrigt har andre stadsläkaren att ställa sig till efterrättelse Öfverståthållareämbetets särskilda föreskrifter till tjänsten samt att lämna det tjänstebiträde, som Hälso- och Fattigvardsnämnderna af honom äska till fullgörande af hvad honom enligt instruktion åligger.

Distriktsläkarne tillsättes af Hälsövardsnämnden medelst förordnanden tills vidare. Distriktsläkares hufvudsakliga åligganden äro: att utan särskild ersättning med läkarehjälptillhandagå alla i distriktet boende fattiga sjuka, hvilkas medellöshet blifvit behörigen styrkt, att utfärda betyg för sådana i distriktet boende sjuka, som söka fattigunderstöd eller skola intagas å fattighus, för person, som söker inträde å arbets- eller försörjningsinrättning och hvilkens tillstånd icke tillåter honom att inställa sig å andre stadsläkarens tjänsterum, samt för barn, som skola intagas å Allmänna barnhuset. Distriktsläkare bör hafva sin bostad inom det honom anvisade distriktet.

Förlossningsläkare antagas af Hälsövardsnämnden för beredande af tillgång till erforderlig läkarbehandling i hemmet vid barnsörd eller missfall samt för biträde vid tillsyn öfver

barnmorskor. Åt medellösa lämnas biträde kostnadsfritt.

Instruktioner m. m. Kungl. bref till Öfverståthållareämbetet angående förändrade bestämmelser för tillsättning af stadsläkare i Stockholm den 17 juni 1881. Instruktion för förste stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Instruktion för andre stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Hälsovårdsnämndens instruktion för distriktsläkarna i Stockholm den 19 mars 1883 med ändringar den 26 nov. 1897. Instruktion för förlossningsläkare, antagen af Hälsovårdsnämnden den 11 febr. 1910. Instruktioner för läkarna inom förutvarande Brännkyrka socken, fastställda af Hälsovårdsnämnden den 17 januari 1913.

Förste stadsläkare

(0, nuv. innehafv. kvarstår å äldre stat.)

Andersson, L. I., Hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, *C.*; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsläkare

(15, nuv. innehafv. kvarstår å äldre stat.)

Aspelin, J. M.; Myntgatan 4, *St.*; rt. och st.: Polisens växel; mottagningstid: 9,30—10,30.

Läkaredistriktet.

(Jfr vidare statistiska afdelningen.)

Nikolai läkaredistrikt

(omfattande Storkyrkoförsamlingen.)

Distriktsläkare (11).

Scholander, C. Th.; Svartmangatan 21 & 23, *St.*; rt. 20 88; mottagningstid: 9—10.

Klara läkaredistrikt

(omfattande Klara församling samt den del af Adolf Fredriks församling, som ligger söder om Kammakaregatan mellan Klaraviken och Upplandsgatan samt söder om Tegnérsgatan mellan Upplandsgatan och Döbelnsgatan.)

Distriktsläkare

(3,000 kr., 2 ålderstillägg å 300 kr.)

Erdmann, Th. L.; Slöjdgatan 9, *C.*; rt. 68 80; st. Brunkeb. 29 60; mottagningstid: 9—10 (juni—sept. 10—11).

Kungsholms östra läkaredistrikt

(omfattande Kungsholms församling öster om Polhemsgatan.)

Distriktsläkare (11).

Ljungström, V.; Handtverkaregatan 26, *K.*; rt. 85 80; st. 202 96; mottagningstid: 15 sept. —15 maj hvardagar 9—10, helgdagar 10—11; 16 maj—14 sept. alla dagar 9—10.

Kungsholms västra läkaredistrikt

(omfattande Kungsholms församling väster om Polhemsgatan.)

Distriktsläkare (11).

Hn.

Spangenberg, K. G. V.; S:t Erikskatan 25 (f. d. 3 B.) *K.*; rt. 87 16; st. 183 00; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks västra läkaredistrikt

(omfattande den del af Adolf Fredriks församling, som ligger norr om Tegnérsgatan och väster om Drottninggatan samt Gustaf Vasa och Matteus församlingar väster om Drottninggatan och Norrtullsgatan.)

Distriktsläkare (12).

Lagergren, J. E.; Upplandsgatan 33, *Va.*; rt. 21 05; st. 4 60; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks östra läkaredistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söder ut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Tegnérsgatan, denna gata till Döbelnsgatan, denna gata till Odengatan, denna gata till Sveavägen och denna väg norrut till Brunnsviken.)

Distriktsläkare (11).

Olander, K. O. N., tf. öfverläkare vid Katarina sjukhus (se nedan), tf. **Nyström, E. J.** (se nedan Provisoriska sjukhuset), Odengatan 56, *Va.*; rt. 27 15; st. 260 35; mottagningstid: 8,30—9,30 f. m.

Jakobs läkaredistrikt

(omfattande Jakobs församling samt den del af Johannes församling, som ligger söder om Kungsgatan.)

Distriktsläkare

(2,400 kr., 2 ålderstillägg å 300 kr.)

Malmsten, K. A.; Blasieholmstorg 9, *C.*; rt. 29 44; st. 5 28; mottagningstid: 9—11,30.

Johannes läkaredistrikt

(omfattande Johannes församling, samt den del af Engelbrekts församling, som ligger norr om Odengatan och väster om Stockholm—Rimbojärnvägen.)

Distriktsläkare (12).

Ekelund, C. M.; Odengatan 39, *Va.*; rt. 65; st. 212 51; mottagningstid: 8,30—9,30.

Östermalms västra läkaredistrikt

(omfattande den del af Engelbrekts församling, som ligger öster om Birgerjarls- och Odengatorna samt den del af Hedvig Eleonora församling, som ligger väster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna.)

Distriktsläkare (11).

Sundberg, L. G. T.; Greffuregatan 15, *Ö.*; rt. 29 85; st. 60 18; mottagningstid: hvardagar 9—10, sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Hn. Östermalms östra läkaredistrikt

(omfattande den del af Hedvig Eleonora församling, som ligger öster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna samt Oscars församling).

Distriktsläkare (11).

Karlsson, K. A.; Grefgatan 26, Ö. Dj.; rt. 126 00; st. 126 40; mottagningstid: 9—10.

Katarina norra läkaredistrikt

(omfattande den del af Katarina församling, som begränsas af församlingsgränsen i väster samt dennas fortsättning i Götgatan till Folkungagatan, denna gata till Renstjernasgatan, denna gata till Tjärhofsgatan, denna gata till Erstagatan samt denna gata till Stadsgården).

Distriktsläkare (11).

Klingberg, A. F.; Folkungagatan 83, Sö.; rt. 25 33; st. 33 11; mottagningstid: 9—10.

Katarina östra läkaredistrikt

(omfattande den del af Katarina församling, som begränsas af Erstagatan från Stadsgården till Tjärhofsgatan, denna gata till Renstjernasgatan, denna gata till Folkungagatan, denna gata till Nytorpgatan, denna gata till Nytorget samt Värmdögatan).

Distriktsläkare (12).

Gahn, H. R. C.; Renstjernasgatan 15, Sö.; mottagningstid: 9—10.

Katarina västra läkaredistrikt

(omfattande den del af Katarina församling, som begränsas af Värmdögatan, Nytorget, Nytorpgatan till Folkungagatan, denna gata till Götgatan, denna gata till Högbergsgatan samt församlingsgränsen västerut).

Distriktsläkare (12).

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10.

Maria östra läkaredistrikt

(omfattande den del af Maria församling, som ligger öster om Skinnarviksgatan och Torkel Knutssongatan och i öfrigt begränsas af församlingsgränsen).

Distriktsläkare (11).

Åkerström, K. D.; Hornsgatan 29 B, Sö.; rt. 30 13; st. 307 99; mottagningstid: 9—10.

Maria västra läkaredistrikt

(omfattande den del af Maria församling, som ligger väster om Skinnarviksgatan, Torkel Knutssongatan till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata och församlingsgränsen söderut).

Distriktsläkare (12).

Ericsson, A. V.; Hornsgatan 54, Sö.; rt. 10 35; st. 36 63; mottagningstid: 9—10.

Liljeholmens distrikt

(omfattande den del af förutvarande Brännkyrka socken, som ligger norr och nordväst om stora landsvägen till Fittja och det vattenaflopp, som från trakten af Stensborg framgår till Arstaviken mellan Årsta och Sköntorp).

Distriktsläkare.

(4,000 kr.; ej å stat).

Drougge, J. A.; Liljeholmen.

Älfsjö distrikt.

(omfattande den öfriga delen af förutvarande Brännkyrka socken, med undantag af den s. k. Enskedestaden).

Distriktsläkare.

(3,600 kr.; ej å stat).

Hulting, C. G.; Älfsjö.

Läkare för den s. k. Enskedestaden.

(1,000 kr.; ej å stat).

Knaust, O. W.; Hornsgatan 57, Sö.; rt. 52 26.

Förlossningsläkare.

Aflöningar m. m. Två läkare: arfvode 500 kr.; en läkare: arfvode 200 kr.

För Östermalm och Norrmalm.

Felländer, J.; Arsenalsgatan 8 B, C.; rt. 88 86; st. 151 71; mottagningstid: hvardagar 2—3, helgdagar 11—12.

För Staden inom broarna och Södermalm.

Granström, K. A.; Götgatan 30, Sö.; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: hvardagar 1,30—3, helgdagar 9—10, 15 maj—15 okt. alla dagar 9—10.

För Kungsholmen.

Gårdlund, A. W. C. H.; Kungsgatan 58, C.; rt. 78 57; st. Brunkeb. 2 08; mottagningstid: hvardagar 3—4.

Stockholms stads sjukhus.

(Adresser, telefoner, expeditionstider, se nedan.)

Stadens under Hälsovårdsnämnden lydande egentliga sjukhus äro följande: Sabbatsbergs sjukhus, Sjukhuset S:t Göran, Provisoriska sjukhuset, Katarina sjukhus, Maria sjukhus, Södra barnbördshuset, Epidemisjukhuset, Söderby sjukhus, Barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne samt Sjukhuset vid Långbro.

Allmänna försörjningsinrättningens afdelningar för kroppssjuka och sinnessjuka lyda under Fattigvårdsnämnden (se sid. 101).

Hälsovårdsnämnden utser årligen i dec. månad för det kommande året särskilda styrelser till förvaltning af Hufvudstadens sjukhus med undantag af det, som är afsedt för vård af epidemiska sjukdomar, hvilken anstalt är ställd under Nämndens omedelbara förvaltning, samt de vårdanstalter för sinnessjuka för hvilka enahanda omedelbara förvaltning prövas erforderlig. Hvarje sjukhusstyrelse består af fyra ledamöter jämte öfverläkaren eller, därest flera öfverläkare finnas, den af dem, som af Nämnden blifvit förordnad till sjukhusdirektör. Styrelse väljer inom sig ordförande, vice ordförande och kassadirektör. Styrelsen sammanträder så ofta göromålens gång så fordrar, dock minst en gång i månaden.

Förste stadsläkaren åligger att öfvervaka sjukhusens verksamhet och förvaltning, och är han berättigad att deltaga i öfverläggningarna vid styrelsens sammanträden, till hvilka han alltid skall erhålla kallelse. Öfverläkaren eller vid sjukhus med flera än en öfverläkare den af dem, som Hälsovårdsnämnden vid det årliga styrelsevalet förordnar, är sjukhusets direktör och såsom sådan mellan styrelsens sammankomster sjukhusets inför styrelsen ansvarige styresman i den utsträckning och med den myndighet, som styrelsen bestämmer. Hvad i sjukhusstadgarna finnes bestämt om öfverläkare gäller i tillämpliga delar om de vid Sabbatsbergs sjukhus och sjukhuset St Göran anställda afdelningsläkare.

Öfverläkare och afdelningsläkare tillsätts af Hälsovårdsnämnden medelst förordnande tills vidare. Öfverläkare är närmaste förman för å hans afdelning anställda underläkare och amanuenser.

Underläkare antages för högst tre år af Hälsovårdsnämnden efter hörande af vederbörande direktör eller öfverläkare. Amanuens antages för ett år af de särskilda sjukhusens styrelser efter inhämtande af yttrande från den öfverläkare, å hvarkens afdelning han skall tjänstgöra. Underläkare och amanuens åligger att vara boende inom det sjukhus, där han är anställd.

För att å sjukhus intagas bör den sjuke själf eller genom ombud på den för hvarje sjukhus bestämda mottagningstiden anmäla sig å sjukhusets mottagningssal och därvid:

1:o) förete läkares intyg om sjukdomens beskaffenhet och om så påfordras prästbetyg;

2:o) aflämnas ansvarsförbindelse af vederhöftig person eller annan säkerhet för all sjukvårdsäfvensom för begravningskostnad, ifall densamma skulle komma att af sjukhuset bestridas.

För erhållande af kostnadsfri sjukvård skall rotemens intyg företes ang. bostad, fattigdom och fattigvårdshemort.

Personer, träffade af olyckshändelse eller sjukdomsfall, som fordrar hastig hjälp, intagas alla tider på dygnet, och böra i sådant fall ofvan bestämda handlingar ofördrojligen anskaffas.

Stadgar. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. och 18 mars 1910, 27 jan. 1911 och 13 dec. 1912. **Hn.**

Sabbatsbergs sjukhus.

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. 546, 5622, 5652, 5662, 6628; st. 21791.

Mottagningstid:

för utvärtes sjuka kl.	10—11 f. m.	hvarje dag
> invärtes >	> 11—12 >	> >
> kvinnosjukd. >	> 10,30—11 >	> >
> ögonsjukdomar >	> 9,30—10 >	> >
> öron-, näs- och		
halsjsjukdomar >	> 10,30—11 >	> >

Besöksstider: allmänt rum hvardagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3; isolerings- och tuberkulospaviljongerna hvardagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3.

Afgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskiöldt rum för stockholmsbo . . .	kr. 4,50
> > > > landsortsbo . . .	> 6—
> halfenskiöldt > > stockholmsbo . . .	> 3—
> > > > landsortsbo . . .	> 4,50
> allmänt > > stockholmsbo . . .	> 1—
> > > > landsortsbo . . .	> 2,25

Mer än 15 års förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna föregingo beslutet om detta sjukhus byggnad. Dessa förhandlingar inleddes genom tillsättandet år 1858 af en kommitté och afslutades genom Stadsfullmäktiges godkännande den 2 dec. 1872 af de framställda förslagen. Den nya sjukhusanläggningen, hvilken i jan. 1879 med 340 sängar kunde öppnas för sjukas emottagande, har tid efter annan kompletterats genom åtskilliga nya byggnader och äfven genom andra viktiga förbättringar. Den 22 april 1907 beslöt Stadsfullmäktige att för en kostnad af 1,550,400 kr. uppföra trenne nya paviljonger, entré- och poliklinikbyggnad med operationsafdelning, samt den 16 februari 1908 en tvättstuga till en kostnad af 79,600 kr. Den 18 december 1908 anslö Stadsfullmäktige 210,150 kr. till en särskild paviljong för öron- och ögonsjukdomar, som under hösten 1910 började beläggas. En röntgenafdelning öppnades under år 1910. Sjukhusets 816 sängar äro fördelade på sju afdelningar: två medicinska med 312 sängar, två kirurgiska med 259, en gynekologisk med 60, en ögonafdelning med 24, en öronafdelning med 24 eller tillsammans 679 platser samt dessutom en isoleringsbyggmad med 8, ett konvalescenthem (se nedan) med 60, en evakuationspaviljong med 48, en upptagningsanstalt (se sid. 77) med 15 och 6 celler. På den gynekologiska afdelningen meddelas klinisk undervisning, hvarför ord. professor i gynekologi och obstetrik vid Karolinska institutet där uppehåller sjukvården, biträdd af en amanuens. På den medicinska afdelningen äro anställda två öfverläkare, en underläkare och två amanuenser,

Hn. på den kirurgiska en öfverläkare, en underläkare och två amanuenser. Läkarevärden vid öronafdelningen bestrides af Karolinska institutets lärare i ämnet, som där handleder medicinska kandidaters utbildning.

Inom sjukhusets område ligger Isidor Dannströms konvalescenthem. Genom testamente af direktör Isidor Dannström och hans hustru erhöll Sabbatsbergs sjukhusstyrelse år 1898 en summa af 140,000 kr. »till upprättande af ett konvalescenthem för hufvudsakligen konvalescenter från Sabbatsbergs sjukhus» att förvaltas som en särskild fond och redovisas på samma sätt som andra sjukhuset tillkommande medel. Af summan skulle emellertid 30,000 kr. reserveras, hvarå räntan skulle utbetalas till vissa personer under deras lifstid, hvadan 110,000 kr. voro disponibla för upprättande af konvalescenthemmet. Stadsfullmäktige upplåto år 1899 plats för hemmet, anslogo 12,000 kr. till inventarier och bestämde, att kommunen skulle åtaga sig konvalescenternas vård och underhåll å anstalten. Sedan ritningar år 1901 godkänts af Stadsfullmäktige, påbörjades arbetet omedelbart och i juli 1903 kunde de första konvalescenterna mottagas. Läkarevärden bestrides af sjukhusets läkare och vid hemmet äro anställda blott en sköterska, en vaktkarl och en eldare.

Vid Sjukhuset hålles kirurgisk poliklinik 10—11, hvarvid kostnadsfritt behandlas personer, som styrka sig eller pröfvas vara medellösa. Mindre bemedlade betala en krona för hvarje besök.

Instruktioner m. m. Instruktioner och ordningsstadgar att gälla vid Sabbatsbergs sjukhus, antagna af dess styrelse den 28 juli 1904. Kontrakt mellan Karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd ang. gynekologisk klinik den 22 aug. 1879. Kontrakt med Karolinska institutet ang. klinik för öronsjukdomar den 15 oktober 1910. Stadgar för Isidor Dannströms konvalescenthem, antagna af Hälsovårdsnämnden den 13 nov. 1903.

Stat år 1913. Utgifter: 672,300 kr., inkomster: 122,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Afzelius, A. N., med. dr.; **Kinander**, C. E., direktör, stadsfullm., ordf.; **Lundbergh**, G. H., grosshandlare; **Thorén**, T., rektor; **Wetterdal**, H., öfverläkare, direktör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat.)

Bergendal, K.

Direktör och öfverläkare

(6,500 kr.)

Wetterdal, H. (öfverläkare å medicinska afd.).

Öfverläkare

(4,500 kr.)

Perman, E. S., **Rissler**, J. G., tf. (å kirurgiska afd.); **Bruhn-Fähræus**, E. G. M. (å medicinska afd.); **Westermark**, F. J. E. (å gynekologiska afd., aflönad af Karol. inst.); **Holmgren**, N. G. F:son (å öronafd., aflönad af Karol. inst.).

Afdelningsläkare

(3,000 kr.)

Forsmark, E. (å ögonafd.).

Läkare vid Röntgenafdelningen

(3,000 kr.)

Simon, M. H. J., tf.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Lindbom, E. O., **Hultgren**, H. B. (å medicinska afd.); **Bergman**, K. J. C., **Nyström**, E. G. (å kirurgiska afd.).

Amanuenser

(2,000 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Tengström, B. St., **Berg**, S. (å medicinska afd.); **Knutsson**, K. E., **Högman**, F. G. W. (å kirurgiska afd.); **Franzén**, A. K. (å gynekologiska afd., aflönad af Karol. inst.); **Melin**, K. Å. (å ögonafd.); **Hæggström**, A. E. (å öronafd., aflönad af Karol. inst.); **Engstrand**, G. N. (å patologiska afdelningen).

Patolog och obducent

(4,000 kr.; ej å stat.)

Hedrén, G.

Operationssköterskor (4).

Nilsson, J. E.; **Leijonhielm**, A.; **Gardelach**, E. N.; **Vogel**, A. M.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 28.

Dessutom trettiofire sjuksköterskebiträden.

Predikant (12).

Lundström, E. Hj. J.

Organist.

(200 kr.; ej å stat.)

Haglund, A. R.

Sysselman (13).

Johansson, A. G.; rt. 546, 56 22, 56 52, 66 28; st. 217 91; mottagningstid 12—2.

Kontorsskrifvare (8).

Alström, H.

Kontorsbiträde (5).

Zettergren, Elvira E.

Husmoder (4).

Svinhufvud, A. B. M. L.

Köksförestånderska (4).

Lundberg, A. A.

Twätförestånderska (3).

Ljungberg, A.

Maskinist (8).

Svedman, N. H.

Vaktmästare (4).

Eriksson, A. W.; Söderberg, W. A.; Andersson, A.

Dessutom en *biträdande husmoder* (3), en *snickare* (4), ett *maskinistbiträde* (6), ett *extra maskinistbiträde och Eldare*, fyra *Eldare*, en *förste dräng* (3), sju *drängar*, en *portvakt* (4), en *nattvakt* (3), en *baderska* (2), ett *baderskebiträde*, en *öfverkokerska*, två *underkokerskor*, tolf *köksbiträden*, fyrtio *städerskor* och femton *tvätterskor*.

Sjukhuset S:t Görän.

Stadshagen, K.; rt. 21 69, 135 17 och 21 54 (kontoret); st. 47 16 och 90 64 (kontoret).

Mottagnings tid:

för sjuka, lidande af veneriska och hudsjukdomar:
 för män hvarje söckendag kl. 12—2 e. m.
 » » » helgdag » 9—10 f. m.
 » kvinnor » söckendag » 12—2 e. m.
 » » » helgdag » 9—10 f. m.

för sjuka, lidande af tuberkulos:
 lungtuberkulos hvarje söckendag kl. 10,30—11 f. m.;
 kirurgisk tuberkulos hvarje söckendag kl. 11,30 f. m.;
 poliklinisk undersökning hvarje onsdag kl. 3—3,30.

Besökstider.

Å afd. för veneriska och hudsjukdomar:
 kvinnliga patienter: onsdagar 10—11, söndagar 2—3;
 manliga patienter: lördagar 10—11.
 Å tuberkulosafdelningen:
 lungtuberkulos: söndagar, tisdagar och torsdagar 10—11,30;
 kirurgisk: torsdagar och söndagar kl. 10—11,30;
 öfriga tider efter läkarens särskilda tillstånd.

Afgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskiöldt rum för stockholmsbo . . .	kr. 4 —
» » » landsortsbo . . . »	6 —
» halfenskiöldt » » stockholmsbo . . . »	2,50
» » » » landsortsbo . . . »	4,50
» allmänt » » stockholmsbo . . . »	1 —
» » » » landsortsbo . . . »	2,25

Den första plats i Stockholm, hvarest veneriskt sjuka vårdades i afskiöld lägenhet, lär hafva

varit Danviken. Där behandlades sedan början af 1700-talet de bland hjonerna, som ledo af svårartad venerisk sjukdom, i en särskild sjukstuga, som sedermera började kallas kurhus. På 1730-talet började man öfversända dit veneriskt sjuka från staden. Sedan det nya sinnessjukhuset å Danviken blifvit färdigt år 1788, utvidgades afdelningen för veneriskt sjuka till 50 platser, men på grund af de sinnessjukas växande mängd måste efter 1812 detta utrymme inskränkas. Den 1 april 1814 stängdes Danviken för de veneriskt sjuka, sedan ett provisoriskt kurhus på 20 sängar för Stadens behof inrättats å Kungsholmen. År 1813 uppdrog öfverståhållaren åt särskilda kommitterade att undersöka beskaffenheten af redan befintliga sjukvårdsinrättningar och behöfvat af förbättrade och utvidgade anstalter till veneriskt sjukhus botande samt afgifva betänkande om därtill tjänliga medel och utvägar. I utlåtande den 24 febr. 1814 föreslogo dessa kommitterade, att ett kurhus å 100 sängar skulle inrättas samt att den å Kungsholmen befintliga kronobrännerriegen domen skulle för detta ändamål förvärfvas från Statsverket.

Sedan Rikets ständer i anledning af Kungl. proposition medgifvit, att denna egendom finge upplåtas till begagnande för den gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län, samt sedan nödiga reparationer och inredningsarbeten verkställdes, inflyttade såväl Stadens som Länets patienter i den nya anstalten i oktober 1816. Redan i slutet af 1820-talet började svårigheter att uppstå i fråga om utrymmet, hvarför tid efter annan provisoriska åtgärder måste vidtagas, och år 1844 beslöts en större tillbyggnad af Kurhuset. Dels på grund af det ytterst bristfälliga skick, hvaruti Kurhusets byggnader råkade, och dels emedan Sjukhuset snart visade sig allt mera otillräckligt, blef frågan om nya lokaler allt mera trängande. Flera förslag uppgjordes ock härtill, det första redan år 1860, men föllo hufvudsakligen till följd af de betänkligheter, som Stadens myndigheter hyste mot nedläggande af större kostnader på Kurhusinrättningens tomt, så länge icke denna var med full äganderätt öfverlåten af Staten till Staden och Länet. Sedan flera framställningar härom blifvit af Riksdagen afslagna, gjorde sig den åsikten allt mera gällande, att ett nytt sjukhus för veneriska patienter borde uppbyggas för Kommunens räkning på annan plats. Till byggnadsplats föreslogos olika ställen, tills man slutligen enades om det nya sjukhusets förläggande till sydligare delen af Stadshagen på Kungsholmen, där byggnadsarbetet påbörjades år 1886 och fullbordades 1888. Sjukhuset, som benämndes S:t Görän, skulle visserligen i första rummet användas för vård af veneriskt sjuka och af patienter med hudsjukdomar, men vid dess inrättande hade man dock blicken fäst på en framtida användning äfven för andra sjukdomar. Vid tider af större sjuklighet i Stockholm hafva också på sjukhuset anordnats afdelningar för olika invärtes sjukdomar. I början af år 1902 öppnades

Hn.

Hn. vid Sjukhuset i en nyuppförd paviljong en särskild afdelning med 108 sängar för sjuka med hemortsrätt i Stockholm lidande af lungtuberkulos i mera framskridet stadium, och år 1907 utökades denna afdelning med en andra sjukpaviljong. På hösten 1910 inrättades å Sjukhuset en afdelning å 100 sängar för kirurgisk tuberkulos, hvarigenom sängplatsernas antal för lungtuberkulos minskades till 146. Sängantalet är 537, af hvilka 291 komma på afdelningen för veneriska och hudsjukdomar samt 246 på afdelningen för tuberkulos. Afdelningen för hudsjukdomar tillökades i oktober 1902 med en Finsenaafdelning. Dennas verksamhet har år efter år utvidgats och omfattar nu äfven Röntgen- och radiumbehandling. År 1912 behandlades å denna afdelning 373 patienter.

Sjukhuset skall för medellösa och mindre bemedlade, lidande af veneriska eller hudsjukdomar, hålla kostnadsfri poliklinik, hvardagar 12—2 e. m., sön- och helgdagar 9—10 f. m.

Rörande vården af veneriskt sjuka inom Stockholm, jämför vidare under Eira sid. 177.

Instruktion. Instruktion för kommissarien vid sjukhuset S:t Görän, fastställd den 20 maj 1889.

Stat år 1913. Utgifter: 463,950 kr., inkomster: 35,500 kr.

Styrelsens ledamöter.

Berglund, J. E., kassör, stadsfullm.; **Enell**, H. G. O., apotekare, ordf.; **Hafström**, A. Hj. F., civil-assessor, v. ordf.; **Marcus**, K. J., tf. öfverläkare, direktör; **Nycander**, O. J. Th., ingenjör, stadsfullm.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Gyllensvärd, G. V.

Direktör och öfverläkare

(4,500 kr.).

Marcus, K. J., tf.

Öfverläkare

(3,000 kr.).

Almkvist, J. R., tf.

Afdelningsläkare.

Holmgren, I. F:son (3,000 kr.); **Waldenström**, J. H. (3,500 kr.).

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Hedén K. V.

Amanuenser

(2,000 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Asplund, E. G.; **Gullbring**, A. G.; **Kjellberg-Romanus**, Gerda E.

Amanuenser vid polikliniken

(1,800 kr.; ej å stat).

Birger, S.; **Strandberg**, J. V.

Läkare vid Finsenaafdelningen

(1,800 kr., ej å stat).

Schaumann, J.

Amanuens å kliniken

(aflönad af Karolinska institutet med 2,000 kr.).

Breide, C. H. H:son.

Öfversköterska vid Finsenaafdelningen (5).

Råhlén, A.

Operationssköterska (4).

Wessel, A.

Sköterskor vid Finsenaafdelningen (4).

Antal: 5.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 12.

Dessutom trettiosex sjuksköterskebiträden.

Predikant

(1,200 kr.; ej å stat).

Rosenius, P. J.

Syssloman (12).

Hellsten, F. W.; rt. 21 54; st. 90 64; 11—3.

Kontorsskrifvare (8).

Svenson, S. A.

Husmoder (4).

Jonson, G., tf.

Köksförestånderska (4).

Albion, f. Pettersson, P. Ch.

Tvättförestånderska (3).

Hällström, V. H.

Maskinist

(8, nuv. innehafv. kvarstår å äldre stat).

Lundin, K. F.

Vaktmästare (4).

Wallin, E. J.; **Johansson**, J. A.

Dessutom ett maskinistbiträde (6), sex eldare, en badare (4), en baderska (2), två portvakter (1), sex drängar, en strykerska, elfva köksbiträden, sexton städerskor, elfva tvätterskor, en snickare och tre sömmerkor.

Provisoriska sjukhuset.

Åsögatan 97, Sö.; rt. 72 20; st. 31 90,
309 60 (kontoret).

Mottagningstid:

hvarje dag . . . . . kl. 9—11 f. m.

Besökstid:

hvardagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3.

Afgift för betalande sjuka pr dag:

i allmänt rum för stockholmsbo . . . kr. 1 —
> > > > landsortsbo . . . . > 2,25

Provisoriska sjukhuset upprättades 1902 såsom en ersättning för det förut för allmänna sjukvården använda Katarina sjukhus, hvilket då måst fullständigt tagas i anspråk för beredande af rum för det ständigt växande antalet sinnessjuka, som Nämnden måste lämna vård, intill dess plats å hospital kunde blifva ledig. För ändamålet förhrydes nybyggda egendomen nr 9 i kvarteret Oron med adressnummer 97 vid Åsögatan (egendomen numera inköpt af Staden) och 32 vid Nytorsgatan. Den 13 febr. 1903 kunde det nya sjukhuset, hvars namn bestämts till Provisoriska sjukhuset, öppnas, sedan å Katarina sjukhus ännu kvarvarande sjuka, äfvensom där anställda läkare och öfrig personal med undantag af en del ekonomibetjäning dit öfverflyttats. Sjukhuset rymmer 100 platser, fördelade på en mansafdelning, förlagd till våningarna en och två trappor upp med tillsammans 66 sjuksängar, och en kvinnoafdelning, förlagd till våningen tre trappor upp, innehållande 34 sängar.

Stat år 1913. Utgifter: 108,700 kr.; inkomster: 5,700 kr.

Styrelsens ledamöter.

Jundell, I., öfverläkare, direktör; Lagergren, A. L., föreståndare för bankkontor; Larsson, G., byggmästare; Lundwall, S. A., advokat; Schönthal, A. R., ingenjör, ordf.

Protokollsförare

(300 kr.; ej å stat).

Walin, C. Hj. (se nedan).

Direktör och öfverläkare

(4,500 kr.).

Jundell, I.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Nyström, E. J., tjf., tf. distriktsläkare (se ofvan),
tjf. Dalén, K. L. E.

Obducent

(500 kr.; ej å stat).

Hensen, F.

Sjuksköterskor (3).

Hn.

Antal: 4.

Dessutom nio sjuksköterskebiträden.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Klebeck, E. A., stadsfullm.

Organist och försångare

(200 kr.; ej å stat).

Walin, C. Hj.

Syssloman

(10, nuv. innehafvare kvarstår å äldre stat).

Holmberg, G. A.

Köksförestånderska (4).

Johansson, J.

Tvättförestånderska (2).

Uppström, V.

Maskinist (6).

Andersson, A. H.

Vaktmästare (4).

Eriksson, C. A.

Dessutom ett skrifbiträde, en förste dräng (3), en portvakt (1), en eldare, en baderska (2), tre drängar, en kokerska, tre köksbiträden och två städerskor.

Maria sjukhus.

Wollmar Yxkullsgatan 25, Sö.; rt. 15 80;
st. 35 00.

Mottagningstid:

hvarje dag kl. 9—11 f. m. samt dessutom å polikliniken alla hvardagar kl. 10—11 f. m.

Besökstid:

Allmänt rum alla dagar 1—2 e. m.

Expeditionstid:

å Sysslomanskontoret kl. 9—2.

Afgift för betalande sjuka pr dag:

i helenschildt rum för stockholmsbo . . . kr 4,50
> > > landsortsbo . . . > 6—
> halfenschildt > > stockholmsbo . . . > 3—
> > > landsortsbo . . . > 4,50
> allmänt > > stockholmsbo . . . > 1—
> > > d:o med extra kost > 2—
> > > landsortsbo . . . > 2,25
> > > d:o med extra kost > 3—

Hn. År 1874, då bristen på sjukhus i Stockholm var synnerligen stor, inköptes för Stadens räkning en med en större fabriksbyggnad och ett boningshus bebyggd, 123,555 kv.-fot mätande tomt mellan Wollmar Yxkulls- och Gamla Prästgårdsgatorna för att användas till sjukhus. För ändamålet apterades fabriksbyggnaden, hvari med ingången af 1876 ett sjukhus på 130 sängar öppnades, hvilket från och med 1878 benämndes Maria sjukhus. Genom tillbyggnader 1885 och 1896 hafva dels förbättrade bostadsförhållanden vunnits för tjänstepersonalen, dels lämplig lokal kunnat inredas för Sjukhusets polikliniska verksamhet, som småningom blifvit ganska omfattande. Ny ekonomibyggnad uppfördes 1906, nytt grafkapell 1907. Sängantalet är 209. På sjukhustomten ligger äfven en upptagningsanstalt (se sid. 78) för hastigt insjuknade, hufvudsakligen afsedd för personer, som nattetid omhändertagas af polis och hvilkas omedelbara inläggande på sjukhusen skulle verka störande för de öfriga sjuka.

Den med Sjukhuset förenade polikliniken, som är öppen alla hvardagar 10—11 hålles kostnadsfri för medellösa; mindre bemedlade betala 1 krona för hvarje besök.

Instruktion. Instruktioner för kommissarien (n. v. syslomanen) och predikanten vid Maria sjukhus, utfärdade af Styrelsen den 3 febr. 1876.

Stat år 1913. Utgifter: 214,800 kr.; inkomster: 27,600 kr.

Styrelsens ledamöter.

Alin, E. F. E., med. d.r. professor (ärenden ang. Barnbördshuset); **Ehrngren, O. I.**, ingenjör; **Key, E. S. H.**, tf. öfverläkare dir.; **Pettersson, C. G.**, disponent, kassadir.; **Riben, K. A.**, vice härads höfding, ordf.; **Winborg, J. Th.**, fabrikkör. v. ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Telander, A. R.

Direktör och öfverläkare

(5,000 kr.).

Rissler, J. G., tjl., tf. öfverläkare vid Sabbatsbergs sjukhus, tjf. **Key, E. S. H.**

Biträde åt öfverläkaren

(3,650 kr.; ej å stat).

Josefson, A. R.

Underläkare

(2,800 kr. möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Johansson, S.

Amanuenser

(2,000 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Grönberger, A. G.; Edrén, F. G.

Obducent

(1,000 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationssköterska (4).

Edrén, R. B. S.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 9.

Desutom tio sjuksköterskebiträden och en massös.

Predikant och organist

(700 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Sysloman (12).

Samuelson, N. T. H.; rt. 23 30; st. 136 56; mottagningstid: 10—12.

Köksförestånderska (4).

Göranson, S. A. G.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Wästberg, B. M.

Maskinist (8).

Rundblad, G. A. F.

Vaktmästare (4).

Öhman, J. E.; **Petersson, P. A.**

Desutom två *eldare*, en *baderska* (2), tre *drängar*, en *portvakt* (1), en *sömmerska*, tre *kokerskor*, fem *köksbiträden*, en *källskänka*, åtta *tvätterskor* och sexton *städerskor*.

Södra barnbördshuset.

Wollmar Yxkullsgatan 27, Sö.; rt. 6 44; st. 132 77.

Mottagningstid:

alla tider på dygnet.

Besökstid:

å allmänt rum hvarje dag kl. 1—2 e. m.;
å enskildt och halfenschildt rum kl. 10—2 och 6—8.

Afgift för betalande sjuka pr dag:

i helenschildt rum för stockholmsbo . . .	kr. 4,50
» » » landsortsbo . . .	» 6—
» halfenschildt » » stockholmsbo . . .	» 3—
» » » landsortsbo . . .	» 4,50

i allmänt	rum för stockholmsbo . . .	kr. 1 —
»	» » do med extra kost »	2 —
»	» » landsortsbo . . . »	2,25
»	» » do med extra kost »	3 —

Detta barnbördshus, som är Stockholms kommuns förlösningsanstalt, har uppkommit ur de provisoriska barnbördsanstalter, hvilka Stadens myndigheter sett sig nödsakade att inrätta. År 1864 inrymdes en dylik provisorisk anstalt i huset n:r 22 Wollmar Yxkullsgatan. Samma lokal togs följande året ånyo för samma ändamål i anspråk, och från denna tid blef det »Provisoriska barnbördshuset» bestående. Till 1871 var det inrymdt i nyssnämnda, för ändamålet förhyrda lokaler, men flyttades då till huset n:r 27 vid samma gata. Detta förvärfvades af Staden år 1874 på samma gång som Maria sjukhusområde. Huset om- och tillbyggdes 1882, hvarefter namnet Provisoriska barnbördshuset utbyttes mot Södra barnbörds- huset.

Den 14 januari 1898 uppdrog Hälsovårds- nämnden åt särskilda kommitterade att uppgöra förslag till de åtgärder, som vore att vidtaga för afhjälpande af behovet af ökad utrymme för Södra barnbördshuset. Sedan kommitterade i anledning häraf uppgjort förslag till nytt barnbördshus å omkring 100 sängar, förlagdt till det af Stadsfullmäktige för sjukhusändamål reserverade kvarteret Grimman, beslöto Stadsfullmäktige med godkännande af det sålunda uppgjorda förslaget för arbetets utförande att anslå ett belopp af 625,000 kr. för ändamålet. Stadsfullmäktige hafva och förklarar sig villiga att låta uppföra och utrusta till bostäder och hus- håll för barnmorskelevernarna äfvensom för undervisningen erforderliga lokaler, samt bekosta underhåll af desamma och deras inventarier jämte ljus och bränsle mot ett årligt bidrag från Statsverkets sida af 5,000 kr., dock under villkor, att barnmorskelevernarna förpliktigas att vara boende inom anstalten äfvensom att själfva bestrida kostnaderna för sin utspisning. Erbju- dandet har af Staten mottagits. Stadsfullmäktige hafva äfven år 1904 förklarar sig medgifva, att de personer, som framdeles antagas till lärare och biträdande lärare vid Statens undervis- ningsanstalt för barnmorskor i Stockholm i och med detsamma ansåges förordnade vara öfver- läkare och amanuens eller biträdande läkare vid Södra barnbördshuset under villkor att Hälsovårdsnämnden finge yttra sig om sökandenas lämplighet.

De nya lokalerna togos i anspråk den 19 febr. 1907.

Stat år 1913. Utgifter: 170,350 kr.; in- komster: 45,000 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för Maria sjuk- hus (se sid. 70), dock äger direktören för Barn-

bördshuset i frågor rörande detta att deltaga i **H.** Styrelsens öfverläggningar och beslut.

Direktör och öfverläkare

(Som barnmorskelärare aflönad af Staten, direk- torsarfvide 500 kr.).

Alin, E. F. E.

Biträdande läkare

(aflönad af Staten).

Bovin, E.

Amanuens

(2,000 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Lundskog, G.

Obducent

(500 kr.; ej å stat).

(Se Maria sjukhus).

Barnmorskor (4).

Riben, H. Ch. U. (instruktionsbarnmorska);
Normark, O. K. L.; Edin, J. K.; Nordström,
A. T.

Sköterskor (3).

Antal: 4.

Prästerligt biträde

(1,000 kr.; ej å stat).

(Se Maria sjukhus).

Syssloman (12).

(Se Maria sjukhus).

Kontorsskrifvare (8).

Johansson, K. E.

Kontorsbiträde (5).

Ramgren, E. G.

Husmoder (4).

Wickström, A. V.

Maskinist (8).

Se Maria sjukhus.

Maskinistbiträde (6).

Johansson, J. P.

Vaktmästare (4).

Wallin, N. G.

Desutom en *eldare*, en *dräng*, en *söm- merska* och *sju städerskor*.

Epidemisjukhuset.

Valhallavägen, nära Roslagsgatan, upp- fartsväg från Ingemarsgatan, Va.; rt. 12 89 och 60 89, portraktens växelstation.

Hn.**Mottagningstid:**

Sjuka intagas alla tider på dygnet.

Besöksstid:

hvarje dag kl. 12,30—1.

Afgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskiöldt rum för stockholmsbo . . .	kr. 4—
» » » » landsortsbo . . .	» 6—
» halfenskiöldt » » stockholmsbo . . .	» 2,50
» » » » landsortsbo . . .	» 4,50
» allmänt » » stockholmsbo . . .	afgiftsfritt
» » » » landsortsbo . . .	kr. 2,25
för vårdarinna, som medföljer sjuk . . .	» 2,50

En af Kungl. Maj:t tillsatt kommitté med uppgift att afgifva förslag till sjukvårdens förbättrande i hufvudstaden hemställde i ett 1827 afgifvet betänkande bland annat, att ett provisoriskt sjukhus skulle inrättas för att vid inträffande epidemier eller mera utbredd sjuklighet mottaga sådana sjuka, som icke kunde eller borde på andra sjukvårdsanstalter vinna inträde. Detta blef också Kungl. Maj:ts beslut, och för ändamålet uppläts Katarina f. d. kronobränneriegendom vid Nya Sandbergsgatan på Södermalm. Verkställigheten för öfrigt öfverläts åt Stadens myndigheter, hvilka sedan alltjämt bestridt utgifterna för och förvaltat anstalten, som togs i bruk den 22 juli 1831. Detta provisoriska sjukhus, såsom det ända till år 1878 kallades, var således Stockholms första epidemisjukhus.

Den ifrågasvarande anstalten omorganiserades vid denna tidpunkt till ett vanligt sjukhus under namn af Katarina sjukhus, ehuru vården af smittosamma sjukdomar fortfarande blef en af dess viktigaste uppgifter.

Genom 1874 års hälsovårdslagstiftning (i sin helhet gällande för Stockholm fr. o. m. 1878) ställdes på kommunerna fordran på särskilda sjukhus för vård af smittosamma sjukdomar.

Uppförandet af ett sådant sjukhus blef i Stockholm länge uppskjutet på grund af svårigheten att finna en tjänlig byggnadsplats. I afvaktan härpå användes egendomen n:r 82 vid Hornsgatan jämte en del af Katarina sjukhus såsom epidemisjukhus. Sedan Staden i slutet af år 1888 förvärfvat äganderätten till en vidsträckt, obebyggd bergplåt i den nordligaste, intill Djurgårdsområdet gränsande delen af Staden, reserverades däraf omkring 60,000 kv.-meter till plats för ett nytt epidemisjukhus, och i början af 1890 anslogo Stadsfullmäktige 680,000 kr. för ett sjukhus på 170 sängar. Det nya sjukhuset kunde tagas i användning den 18 sept. 1893. Åtskilliga utvidgningar ha sedan dess ägt rum, så att Sjukhuset för närvarande har utrymme för 560 patienter (inberäknadt kolerabarackererna).

Enligt beslut år 1905 ha vid Epidemisjukhuset uppförts tre kolerabaracker (100 pl.). De

sjukdomar, som å Epidemisjukhuset särskildt behandlas, äro förnämligast scharlakansfeber, difteri, fläcktyfus, smittkoppor, rödsot och asiatisk kolera.

För anhöriga finnes tillfälle att efter erhållet tillstånd i besöksrummen kl. 12,30 e. m. samtala med de patienter, hvilkas tillstånd det medgifver. Upplysningar om patienternas tillstånd meddelas till anhöriga hvarje dag kl. 12,30 e. m. af sjukhusets öfverläkare å mottagningssalen. Telefoniska upplysningar angående patienterna lämnas 9—10 och 6—7 (rikstelefon).

Instruktion. Instruktion för kommissarien (numera sysslomannen) vid Epidemisjukhuset, fastställd af Hälsovårdsnämnden den 11 maj 1894.

Stat år 1913. Utgifter: 336,600 kr.; inkomster: 30,400 kr.

Styrelse.**Hälsovårdsnämnden.****Direktör och öfverläkare**
(6,500 kr.).**Hellström, T. G.****Underläkare**

(2,800 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Vakant; tf. **Herrlin, K. M.****Amanuens**

(2,000 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Leire, A.**Öronläkare**

(1,500 kr.; ej å stat).

Arnoldsson, N. J.**Sjuksköterskor (4).**

Antal: 8.

Dessutom tolf *sjuksköterskebiträden* och *tjugusex* (antalet växlande) *extra sjuksköterskebiträden*.

Predikant

(900 kr.; ej å stat).

Hansson, O. A.**Syssloman (12).**

Vakant; tf. **Åhlin, A. Hj. D.** (se nedan); rt. sjukhusets växel; st. 48 01; mottagningstid: 9—1.

Kontorsskrifvare (8).

Åhlin, A. Hj. D. (se ofvan).

Husmoder (4).**Kajser, W.**

Köksförestånderska (4).

Almgren, K. W.

Tvättförestånderska (3).

Jonson, A. Ch.

Maskinist och desinfektör (8).

Halling, J. L.

Vaktmästare (4).

Löfqvist, C. A.

Dessutom ett *maskinistbiträde* (4), två *förste drängar* (3, en beklädnadshjälp 100 kr.), en *nattvakt* (3), en portvakt (1), sex *eldare*, fyra *drängar*, en *kokerska*, en *grytkokerska* och sju *köksbiträden*, sju *tvätterskor* och två *städerskor*.

Söderby sjukhus.

Söderby, Uttran; rt. och st. Tumba.

Mottagningstid:

hvardagar kl. 12—1 e. m.

Afgift för betalande sjuka per dag:

i helenskiöldt rum för stockholmsbo . . .	kr. 4,50
> halfenskiöldt > > . . .	> 3—
> allmänt > > . . .	> 1—

Tuberkulossjuka vårdades ursprungligen å de olika sjukhusen (vid Sabbatsberg i en särskild paviljong sedan 1899) och å Försörjningsinrättningens afdelning för kroppssjuka. Först med öppnandet af S:t Görans tuberkulospaviljong år 1902 fick Staden ett särskildt tuberkulosjukhus, som emellertid var otillräckligt att samla all tuberkulosvård, hvarför Stadsfullmäktige genom beslut den 17 maj 1906 anslog 1,966,000 kr. till uppförande af en anstalt för tillgodoseende af tuberkulosjukvården i Stockholm å Stadens egendom Söderby i Salems socken. Sjukhuset är afsedt att mottaga medellösa med hemortsrätt i Stockholm men äfven, om sådant utan men för Sjukhusets egentliga uppgift låter sig göra, mindre bemedlade lungotsjuka i alla stadier å 412 platser i allmänt rum samt 40 företrädesvis för mera ömtåliga patienter beräknade platser i enskilda och halfenskilda rum.

Förarbeten för Sjukhusets uppförande började år 1906, då 200,000 kr. anslogos till ändamålet och började sjukhuset beläggas den 1 nov. 1910.

Reglementen m. m. Bestämmelser ang. förvaltningen af Söderby sjukhus och instruktion för läkarna därstädes, antagna af Hälsovårdsnämnden den 18 mars 1910.

Stat år 1913. Utgifter: 480,200 kr.; inkomster 37,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Hn.

Buhre, K. B., med. d.r., ordf.; **Carlsson**, S. C.; öfverläkare, direktör; **Friberg**, P. G., kommerseråd, kassadirektör; **Lindqvist**, F. L., snickare, stadsfullm.; **Wickman**, G., arkitekt, stadsfullm., v. ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Cygnæus, A. W.

Öfverläkare och direktör

(7,000 kr., bostad, värme och lyse).

Carlsson, Sture C.; mottagningstid: 12—1.

Biträdande öfverläkare

(5,000 kr., bostad, värme och lyse).

Lindhagen, Fr. E.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme, städning, kost).

Sundin, J. O.; **Randertz**, A. J.

Läkare å Röntgenafdelningen

(1,200 kr.; ej å stat).

Saul, T. L. E.

Amanuenser

(2,000 kr., möblerad bostad, värme, städning, och kost).

Lundén, G. V.; en vakant.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 14.

Dessutom en *sköterska* å Röntgenafdelningen, tillika *laboratoriebiträde* (3) samt trettiofire *sjuksköterskebiträden*.

Predikant och organist

(1,000 kr.; ej å stat).

Uddin, C. J. R.

Syssloman (12).

Östergren, P. A.; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (9).

Mathson, E. C. A. F.

Husmoder (4).

Deneus, E. A.

Hn.

Köksförestånderska (4).

Karlsson, H. Ch.

Tvättförestånderska (3).

Larsson, I. L.

Maskinist

(8, nuv. innehavf. kvarstår å äldre stat).

Wahlström, J. H.

Vaktmästare (4).

Österlund, G. Fr. T.; Holmberg, H. A.

Dessutom ett maskinistbiträde (6), en *kusk* (3), en *nattvakt* (3), en *trädgårdsmästare*, (3), en *portvakt* (1), två *baderskor* (2), sju *eldare*, sju *drängar*, en *första kokerska*, en *andra kokerska*, en *kallskänka*, elfva *köksbiträden*, elfva *tvättbiträden* och aderton *städerskor*.

Barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne.

Årstalunden, Sö.; rt. 80 64; st. 314 14.

Mottagningstid:

hvardagar 10—11 f. m.

Besökstid:

söndag och onsdag 2—3 e. m.

Afgifter för betalande sjuka per dag.

I allmän sal för barn tillhörande Stockholms kommun . . . kr. 1 —
 > > > > åtföljande moder . . . > 1 —
 > > > > barn från främmande kommun . . . . . > 2,25
 > > > > åtföljande moder . . . > 1,50
 I enskildt rum respektive 2,50, 2,50, 3,50 och 3,50 kr.

För barn till vid Sjukhuset anställd amma 0,50 kr.

Genom gåfvobref af den 12 febr. 1907 donerade stärbhusdelägarne efter framlidne generalkonsuln Simon Sachs och hans maka Mathilda Sachs en summa af 400,000 kronor att användas till grundande af ett sjukhus för späda barn med plats för minst 25 barn i första lefnadsåret. Vid donationen voro fästade vissa villkor, bl. a. att donatorerna under sin lifstid ägde att utse tre af styrelsens sju ledamöter och att kommunen uppläte tomt åt Sjukhuset. Stadsfullmäktige förklarade sig den 20 jan. 1908 med tacksamhet mottaga donationen och upplätte den 1 juni 1909 i Årstalunden en tomt af omkring 4,500 kvm. areal. Sjukhuset, som öppnades den 9 mars 1911, har 54 platser, däraf 6 på en isoleringsafdelning.

Stat år 1913: Utgifter: 58,950 kr., inkomster 8,100 kr. (däraf 4,500 kr. ränta å donationemedel).

Styrelse.

Almström, O. H., disponent, stadsfullm. (vald af Hälsovårdsnämnden); **Ernberg, J. H.**, öfverläkare (vald af donatorerna); **Kinnander, O. F.**, v. härads höfding; **Medin, K. O.**, prof., ordf.; **Möller, C. O.**, öfverintendent, vice ordf. (valda af Hälsovårdsnämnden); **Sachs, J. E.**, direktör, kassadirektör; **Thiel, A. S.**, grosshandlare (valda af donatorerna).

Protokollsförare

(aflöning se nedan vid syssloman).

Samuelson, N. T. H.

Öfverläkare

(3,500 kr.).

Ernberg, J. H.

Amanuens

(2,000 kr., möblerad bostad, värme, lyse och städning).

Lichtenstein, A.

Obducent

(10 kr. för hvarje obduktion, högst 500 kr.; ej å stat).

Henschen, F.

Syssloman

(750 kr.; ej å stat).

Samuelson, N. T. H.

Husmoder (4).

Brandt, M. Ch.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 2.

*Värmeledningsskötare, tillika gårds-
karl* (4).

Fors, O. R.

Portvakt

(450 kr.; ej å stat).

Fors, Anna.

Dessutom fyra *sjuksköterskebiträden*, tre *städerskor*, en *kokerska* och två *köksbiträden*.

**Sjukhuset Eira, Stockholms stads
och läns sjukhus.**

Rörande detta för vård af veneriska sjuka från staden och Stockholms län afsedda sjukhus, som icke är upptaget på stadens stat och icke sorterar under Hälsovårdsnämnden se sid. 177.

Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka.

För vård af sinnessjuka, som voro i trängande behof af vård å hospital, men af brist på plats icke kunde därstädes omedelbart emottagas, inrättades 1882 en särskild afdelning med 4 platser vid Maria sjukhus (jfr ofvan Maria uppbyggingsanstalt). Då detta utrymme snart visade sig för knappt, anordnades 1886 i Stadens egendom Jakobsberg vid Hornstull en provisorisk vårdanstalt för sinnessjuka med 26 platser.

Den 20 juni 1893 beslöt Stadsfullmäktige att utvidga Försörjningsinrättningens afdelning för obotligt sinnessjuka och bestämde i sammanhang därmed, att å denna anstalt äfven skulle få intagas under någon kortare tid Kommunen tillhörande sinnessjuka, hvilka voro i trängande behof af vård å hospital men ej genast kunde där blifva intagna. Denna byggnad skulle äfven inrymma den sjukstuga för provisorisk vård af patienter, som afvaktade att blifva på hospitalet intagna, hvilken Hälsovärdsnämnden låtit inrätta vid Jakobsberg. Då emellertid utrymmet äfven i det nya sjukhuset å Försörjningsinrättningen visade sig otillräckligt, inreddes 1898 lokaler för c:a 30 sinnessjuka i egendomen n:r 71 vid Brännkyrkagatan (nu 82 Hornsgatan), och då äfven denna sjukafdelning blef fullt belagd, uppläts den 1 okt. 1902 en del af Katarina sjukhus och i maj 1903 (i samband med inrättandet af Provisoriska sjukhuset) hela sågda anstalt till vård af sådana sinnessjuka, hvarigeom bereddades plats för 106 patienter. Efter vidtagande af denna åtgärd utrymdes Hälsovärdsnämndens afdelning för sinnessjuka vid Försörjningsinrättningen.

För att fylla det behof af ytterligare ökad utrymme för sinnessjukvård, som i slutet af år 1904 åter började göra sig gällande, gick Hälsovärdsnämnden i förfatning om inredande till sjuklokaler af ytterligare tvenne byggnader inom egendomen n:r 13 vid Södermannagatan. Denna afdelning togs i bruk den 27 jan. 1905.

Då inom kort trängsel ånyo uppstod, förhyrdes egendomen n:r 34 vid Bondegatan, och efter nödiga inrednings- och reparationsarbeten öppnades här den 21 dec. 1905 en ny provisorisk afdelning för sinnessjuka å tillsammans 50 platser, hvilka dock sedan kunnat något ökas.

Efter långvariga förhandlingar har frågan om anordnande af ett särskildt sjukhus för den Staden åliggande provisoriska sinnessjukvården slutgiltigt blifvit afgjord, i det Stadsfullmäktige för tillgodoseende af denna sjukvård den 15 juni 1905 fattat beslut om uppförande af en vårdanstalt för detta ändamål, inrymmande 460 platser och förlagd till lägenheten Långbro inom Brännkyrka socken, samt härför anvisat ett belopp af 1,710,000 kr. Den 19 juni 1907 anvisade Stadsfullmäktige ytterligare 573,500 kr. till utvidgning (för mottagande af å Allmänna försörjningsinrättningen vårdade sinnessjuka) och

den 13 april 1908 45,000 kr. utöver förut anvisade medel. **Hn.**

Sedan Sjukhuset vid Långbro i sin helhet blifvit färdigt med 640 platser och i slutet af år 1909 tagits i anspråk, upphörde verksamheten vid de provisoriska sinnessjukhusen, men måste sjukhuset Hornsgatan 82 under år 1912 åter beläggas, då utrymmet vid Långbro ej räckte till, hvarjämte Katarina sjukhus åter börjat användas hufvudsakligen för sinnessjukvård.

Sjukhuset vid Långbro.

Långbro, Älfsjö; rt. 32 10, 34 12, 34 16; st. 15 06.

Mottagningstid: för vinnande af upplysning ang. sjukas intagning kl. 12,30—1,30. I öfrigt intagas patienter alla tider på dygnet.

Expeditionstid: å Sysselskontoret kl. 10—2.

Afgifter för betalande sjuka pr dag:

i helensklid rum för stockholmsbo . . .	kr. 5,00.
» » » » landsortsbo . . .	» 7,00.
» halfensklid » » stockholmsbo . . .	» 3,50.
» » » » landsortsbo . . .	» 5,00.
» allmänt » » stockholmsbo . . .	» 1,25.
» » » » landsortsbo . . .	» 3,00.
» » rum med extra kost för	
» » » » stockholmsbo »	2,25.
» » » » kost för	
» » » » landsortsbo . . .	» 4,00.

Reglementen m. m. Instruktion för läkarne vid sjukhuset vid Långbro, antagen af Hälsovärdsnämnden den 10 sept. 1909. Ordningsregler för sjukhuset, fastställda af Sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Brandordning för sjukhuset, fastställd af Sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Instruktion för sysselmannen vid sjukhuset, fastställd af sjukhusets styrelse den 18 maj 1911. Instruktioner för ekonomi- och sjukvårdspersonal vid sjukhuset, fastställda af sjukhusets styrelse den 3 aug. 1911.

Stat år 1913. Utgifter: 599,300 kr. Inkomster: 303,500 kr., däraf från Fattigvårdsnämnden 220,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Bodin, O. V. E., arkitekt; **Cederborg, A.**, rådmann, stadsfullm.; **Kinberg, O. W.**, öfverläkare, sjukhusets direktör; **Wahlin, C. A.**, grosshandlare, v. ordf.; **Wawrinsky, R. A.**, f. d. medicinalråd, ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Masreliez, K. V.

Hn.

Direktör och öfverläkare

(7,500 kr., bostad, värme och lyse).

Kinberg, O. W.; rt. 32 10; st. 15 06; mottagnings-tid: 12,30—1,30.

Biträdande öfverläkare

(5,000 kr., bostad, värme och lyse).

Åhman, G. H.; rt. 34 12; st. 15 06; mottagnings-tid: 12,30—1,30.

Biträdande läkare

(3,500 kr., bostad, värme och städning samt kost).

Almroth, Fr. A.; **Söderström, U. L. M.**

Underläkare

(3,000 kr., möblerad bostad, värme och städning samt kost).

Turesson, K. O.; **Eneström, Hj. E.**

Föreståndarinnor (5).

Fridström, G. O.; **Johansson, A. K.** tjl. (se sid. 87). **Olander, A. M. E.**

Uppsyningsman (7).

Lindhe, C. J.

Biträdande uppsyningsman (4).

Nilsson, E. B.

Öfversköterskor å oroliga afdelningar (4).

Granell, S. M.; **Holmgren, T. W.;** **Hellberg, S. M.;** **Jansson, E.**

Öfversköterskor (3).

Gröndahl, A. A. U.; **Berglöf, G.;** **Hauffman, G.;** **Jessen, H.;** **Holm, A. J.;** **Lundkvist, E. L.;** **Paulsson, E. W.;** **Berglund, A. W.;** **Pettersson, J. K.;** **Löfgren, M. K.;** **Lundström, E. J.;** **Molinder, H.;** **Barck, G. R. E.;** **Jakobsson, A. A. H.;** **Selin, E. D.;** **Jonsson, E. E.;** **Strömvall, S. A. W.;** **Lagerström, M. E.**

Desutom sjuttio *sköterskor*, aderton *sköterskeelever*, trettio *skötare* och en *skötare-elev*.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Lindstam, N.

Organist

(200 kr.; ej å stat).

Mild, f. Lundgren, Jenny M. C. F.

Syssloman (13).

Mild, C. A.; rt. 34 16; st. 15 06; mottagnings-tid: 12—2.

Bokhållare (9).

Olsson, E. V.

Kontorsbiträde (5).

Lindberg, N. O.

Arbetsförestånderska (4).

Fischer, H.

Köksförestånderska (4).

Gustafsson, E. M.

Tvättförestånderska (3).

Arenander, H.

Maskinist

(8, nuv. innehavf. kvarstår å äldre stat).

Bohman, G. A.

Vaktmästare (4).

Tingström, Hj. K. O.

Desutom ett *maskinistbiträde* (6), en *trädgårdsmästare* (6), en *snickare* (6), en *skomakare* (6), en *målare* (6), en *kusk*, (3), en *reparatör* (3), en *nattvakt* (3), två *portvakter* (2), en *bitr. snickare*, en *skräddare*, sju *eldare*, sju *drängar*, en *öfverkokerska*, en *kokerska*, ett *spisbiträde*, en *kallskänka*, två *strykerskor*, åtta *tvätterskor*, en biträdande *tvättförestånderska*, en *manglerska*, en *maskintvätterska*, tretton *städerskor* och nio *köksbiträden*.

Katarina sjukhus.

Nya Sandbergsgatan 1, Sö.; rt. 26 00, 94 09 (*läkareexpedition*); st. 33 20.

Besökstid:

Söndagar, tisdagar och torsdagar 1,30—2,30.

Afgifter:

Se under Provisoriska sjukhuset.

Detta sjukhus tillkom 1831 och kallades då Provisoriska sjukhuset. Staten byggde sjukhuset, som öfverlämnades till Kommunens förvaltning och till en början användes till epidemivård, efter 1878 till vanlig sjukvård och sedermera togs i anspråk som sinnessjukanstalt. Efter öppnandet af sjukhuset vid Långbro, var Katarina sjukhus en tid kroppssjukhus men mottagas nu å anstalten personer lidande af delirium tremens (41 pl.) och sinnessjukdomar (90 pl.). Anstalten rymmer 131 platser.

Stat år 1913. Utgifter: 122,350 kr.; inkomster 3,150 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för Provisoriska sjukhuset (se sid. 69).

Direktör och öfverläkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N., tf.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad; ej å stat).

Rosenström, E. W.

Predikant

(400 kr.; ej å stat).

Klefbeck, E. A., stadsfullm.

Sysloman.

Se Provisoriska sjukhuset (sid. 69).

Husmoder

(1,260 kr.; ej å stat).

Person, E.

Dessutom fem skötare, tjuvu sköterskebiträden, en portvakt, en äldare och en städerska.

Provisoriska sinnessjukhuset vid Hornsgatan.

Hornsgatan 82 B, Sö.; rt. 21 70; st. 39 75.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30 e. m.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ofvan) hösten 1912 ånyo beläggas. Sjukhuset har 32 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som Provisoriska sjukhuset (se sid. 69).

Öfverläkare

(1,000 kr.; ej å stat).

Se Katarina sjukhus (se ofvan).

Amanuens

(2,000 kr., möblerad bostad; ej å stat).

Hildebrand, E. E. H.

Sysloman.

Se Provisoriska sjukhuset (sid. 69).

Husmoder

(860 kr., bostad och kost; ej å stat).

Blomgren, E. S.

Sköterskor.

Antal: 11.

Dessutom en portvakt, en kökerska, en städerska och två köksbiträden.

Hn.

Stockholms stads upptagningsanstalter för hastigt insjuknade.

Uptagningsanstalterna äro afsedda för tillfällig vård af sjuka personer, som af en eller annan orsak äro i behof af att snarast möjligt intagas å sjukvårdsanstalt men på grund af de i stadgar för Stockholms stads sjukhus gällande bestämmelser eller till äfventyrs af brist på plats icke kunna till vård af dessa sjukhus omedelbart emottagas. Sjuk, som är försedd med remiss till försörjningsinrättning eller af läkare utfärdadt intyg om behof af vård å dylik inrättning, må dock icke å anstalterna emottagas, så framt icke sjukdom tillstött, som kräfver ofödröjlig vård. För att å upptagningsanstalterna intagas skall den sjuka vara dit införd af polisman eller dit remitterad af förste stadsläkaren eller fattigvårdsinspektören; och skall dylik sjuk emottagas alla tider på dygnet. Styrelsen för det sjukhus, hvarvid upptagningsanstalten är belägen, äger att förordna en af sjukhusets assistentläkare att under inseeende af vederbörande öfverläkare bestrida läkarevärden vid anstalten. Uptagningsanstalterna äro för närvarande förlagda, en vid Maria sjukhus och en vid Sabbatsbergs sjukhus.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för upptagningsanstalterna för hastigt insjuknade den 28 sept. 1901.

Stat år 1913. Utgifter: 21,150 kr.

Sabbatsbergs upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. 56 22.

Anstalten öppnades för mottagande af sjuka den 14 okt. 1901. Byggnaden, som är uppförd till en vånings höjd, innehåller ett större sjukrum för män med 8 platser, ett mindre sjukrum för kvinnor med 4 platser, 3 isoleringsrum för oroliga patienter, jämte badrum, tekök, sköterskerum m. m.

Styrelse.

Samma som för Sabbatsbergs sjukhus, se ofvan.

Läkare.

Se Sabbatsbergs sjukhus.

Hn. *Sköterska* (3).

Blomqvist, f. Jansson, S. W.

Dessutom en *städerska*.

Syssloman.

Se Sabbatsbergs sjukhus.

Maria upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Prästgårdsgatan 32, Sö.; rt. 70 06.

En upptagningsanstalt vid Maria sjukhus — eller som den för kallades sjukasyl — öppnades den 1 juli 1880 för mottagande af hastigt insjuknade personer. För detta ändamål uppfördes 1902 å Maria sjukhustomt en särskild byggnad, som inrymmer 10 sängplatser, 6 för män och 4 för kvinnor samt 4 isoleringsrum.

Styrelse.

Samma som för Maria sjukhus, se ofvan.

Läkare.

Se Maria sjukhus.

Sköterska (3).

Ahlgren, M. S. H.

Dessutom två *sköterskebiträden*.

Räkenskapsförare.

Se Maria sjukhus' syssloman.

Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem.

Vällinge i Salems socken af Stockholms län; adr. Vällinge, Stockholm 2; rt. Norsborg 5; st. Sturehof 12. Expeditionstid: 11—1.

Hemmet har till ändamål att bereda underhåll och vård åt kvinnor, som efter genomgången sjukdom häraf äro i behof och icke kunna i eget hem eller hos anhöriga på tillfredsställande sätt vårdas. Hemmet har tillkommit genom en af godsägaren Albert Pålson och hans hustru Hulda Pålson, född Hjertström, till Stockholms stad öfverlämnad donation å 200,000 kr. Årliga afkastningen af donationens kapital, som förvaltas af Stockholms stads hälsovårdsnämnd och icke får till sitt belopp förminskas, skall enligt donationsbrevet bestämmelser användas till bestridande af utgifter för å Hemmet intagna personers underhåll och vård. I sammanhang med mottagande af denna donation hafva Stadsfullmäktige genom beslut den 24 jan. 1905 åtagit sig att tillhandahålla lokal för Hemmet, bekosta dess inredning och uppsättning samt bestrida de ytterligare utgifter för detsamma, som ej be-

täckas af denna donation och möjligen tillkommande donationers afkastning. Enligt donationsbrevet hafva lasaretsläkare i Kalmar läns norra landstingsområde rättighet att ständigt få vid Hemmet disponera öfver två platser.

Hemmet förvaltas af en styrelse, bestående af förste stadsläkaren, fattigvårdsinspektören och två ledamöter, utsedda en af Fattigvårdsnämnden och en af Hälsovårdsnämnden, samt godsägaren Albert Pålson, så länge han själf är därtill villig. De valda ledamöterna utses hvarje år i dec. månad för det kommande året. Stadgar för Hemmets verksamhet fastställas af Hälsovårdsnämnden på förslag af Styrelsen. Styrelsen förvaltar under Hälsovårdsnämnden såsom öfverstyrelse Hemmets angelägenheter. Vistelsen å Hemmet, som har plats för 30 patienter, är kostnadsfri och får i regel ej öfverskrida fyra veckor. Remiss till intagning sker genom Stockholms fattigvårdsinspektör.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem den 24 aug. 1906.

Stat år 1913. (Af Stadens medel): utgifter 19,750 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare (själfskr.).
Lindblom, F. G. A., fattigvårdsinspektör (själfskr.).
Bohman, f. Ruffel, Kerstin M. E., justitierådinna (vald af Hälsovårdsnämnden), ordf.
Stedt, f. af Edholm, Louise J. Ch., öfverstinna, (vald af Fattigvårdsnämnden).
Pålson, S. A., godsägare (donator).

Föreståndarinnan

(aflönas enl. 4. lönegr.; ej å stat).

Wallengren, Gerda N.

Dessutom en *kokerska*, tre *tjänarinor* och en *gårdsdräng*.

Polikliniker.

För vård af fattiga sjuka underhåller Staden en poliklinik å Södermalm samt lämnar bidrag till underhållskostnaderna till tvenne fristående polikliniker, en å Östermalm och en å Norrmalm.

För dessa trenne, som afgifva berättelser till Hälsovårdsnämnden, redogöres här nedan. Staden lämnar äfven bidrag till andra polikliniker: Serafimerlasarettets, Diakonissjukhusets, Kronprinsessan Lovisas vårdanstalts, Karolinska institutets poliklinik (vid Kungsgatan), Tandläkareinstitutets äfvensom ortopediska polikliniken. Dessutom har Staden egna polikliniker i förening med vissa sjukhus, nämligen Maria, Sabbatsbergs och sjukhuset St: Görän. — Å dessa polikliniker lämna specialister i ögon-, öron-, kvinno- och barnsjukdomar etc. kostnadsfri behandling åt personer, hvilkas medellöshet blifvit styrkt.

Stat år 1913. Utgifter: 60,950 kr.

Stadens poliklinik å Södermalm.
Folkungagatan 69, Sö.; rt. Söder 10 23.

Föreståndare
 (Aflöning se nedan).

Widstrand, C. A.

Afdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar, torsdagar och lördagar 4—5.

Läkare
 (900 kr.; ej å stat).

Lönborg, F. U.

Afdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 12—1.

Läkare
 (1,500 kr.; ej å stat).

von Matérn, H.; Nordenson, A. G.

Afdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 11—11,30.

Läkare
 (900 kr.; ej å stat).

Larsson, A.

Afdelningen för hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 9—10.

Läkare
 (900 kr.; ej å stat).

Moberg, W. L.

Afdelningen för lungsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 2—2,30.

Läkare
 (1,100 kr., däraf som föreståndare 200 kr.; ej å stat).

Widstrand, C. A.

Afdelningen för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 7—8 e. m.

Läkare
 (1,500 kr.; ej å stat).

Liljenroth, G.

Afdelningen för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar hos kvinnor. Hn.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 7—8 e. m.

Läkare
 (1,500 kr.; ej å stat).

Paykull, S. S. E. (Lilly).

Afdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—9,30 f. m.

Läkare
 (900 kr.; ej å stat).

Nilsson, Ada K.

Afdelningen för tandsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Tandläkare
 (900 kr.; ej å stat).

Wessler, J. A.

Dessutom 2 sköterskor (3).

Polikliniken å Östermalm.

(Understödd af Staden.)

Riddaregatan 3, Ö.; st. Österm. 15 85.

Aflöningar m. m. (af Stadens medel). Två läkare: arfvode 1,500 kr. Stadens bidrag härutöver: årsbidrag 3,300 kr., behandling med Tallermans apparat 1,500 kr.

Föreståndare.

Lundberg, K. A. R. (se nedan afd. för barnsjukdomar och reumatiska åkommor).

Afdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11—12.

Läkare.
 Lundberg, K. A. R.

Afdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 4—5; måndagar och onsdagar 1—1,45.

Läkare.
 Uddgren, Gerda S.

Afdelningen för hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare.
 Schaumann, J.

Hn. Afdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Sundquist, Alma, M. K., (mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7,30 e. m.)

Afdelningen för mag- och tarm-sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5—6 e. m.

Läkare.

Rosengren, J. A.

Afdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10 f. m.

Läkare.

Klingspor, S. W.

Afdelningen för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Santesson, B. H., (mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6,30—7,30 e. m.); Sundquist, Alma M. K. (mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7,30 e. m.)

Afdelningen för reumatiska åkommor.

»Tallermans frinstitut».

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11—12.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Afdelningen för lungsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 1—2.

Läkare.

Odqvist, K. A.

Polikliniken å Norrmalm.

(Understödd af Staden.)

St. Badstugatan 78, Va.; st. Vasa 65 25.

Aflöningar m. m. Staden bidrager med 1,500 kr.

Föreståndare.

Reuter, L. M. (se nedan afd. för barnsjukdomar).

Afdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 1—2.

Läkare.

Reuter, L. M.

Afdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Ek, J. L., (mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 10—11).

Afdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Läkare.

Lamm, G. A.

Afdelningen för invärtes-, mag- och tarmsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 10—11.

Läkare.

Karlström, K. A. Hj.

Afdelning för kirurgiska sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5,30—6,30 e. m.

Läkare.

Heijl, C. F.

Afdelningen för könssjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 7—8 e. m.

Läkare.

Bergvall, J. F.

Afdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och torsdagar 12,30—1,30.

Läkare.

Forssell, O. H:son.

Afdelningen för hjärt- och lung-sjukdomar.

Mottagningstid: lördagar 9—10.

Läkare.

Möller, N. B.

Afdelningen för nervsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar 3,30—4,30 e. m.

Läkare.

Fröderström, H. A.

Stockholms stads upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka.

Byråerna, som öppnades, den Södra i december 1906 och den Norra i maj 1909, hafva till uppgift att åt lungotsotssjuka meddela råd och upplysningar till sjukdomens bekämpande och förekommande af smittas spridande och att, om den sjuke är medellös eller

mindre bemedlad, lämna nödigt understöd. Byråerna stå under Hälsovårdsnämndens förvaltning och öfverinseende, och utöfvar förste stadsläkaren närmaste tillsynen öfver deras verksamhet. Hvardera byrån står under ledning af en föreståndare, som skall vara en legitimerad och i tuberkulossjukdomens diagnos, behandling och profylaxi kunnig läkare. Föreståndare äfvensom assistentläkare, därest sådana komma att anställas, antagas af Hälsovårdsnämnden; öfrig personal antages af förste stadsläkaren på förslag af föreståndaren till det antal, Hälsovårdsnämnden bestämmer.

Understöd åt sjuka, som anlita byråernas hjälp, bestämmas af ett förtroenderåd, bestående af byråns föreståndare och två personer, af hvilka Hälsovårdsnämnden utser en och Fattigvårdsnämnden en, med iakttagande, att upplysning inhämtas från Fattigvårdsnämnden, innan understöd utdelas, och att anmälan göres, då utdelning af understöd ägt rum. Ej må understöd lämnas åt sjuk, som icke äger hemortsrätt i Stockholm.

Den södra byrån har sin verksamhet förlagd till Södermalm, Staden inom broarna och Brännkyrka, den norra till Norrmalm.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för Stockholms stads upplysnings- och understödsbyrå för tuberkulossjuka den 7 sept. 1906.

Förtroenderådets ledamöter.

Netzel, Laura, fröken (utsedd af Hälsovårdsnämnden); **Lindblom**, F. G. A., fattigvårdsinspektör (utsedd af Fattigvårdsnämnden); **Sundell**, C. (se nedan); **von Rosen**, A. D. B. (se nedan).

Suppleanter.

Blomberg, A. W., grosshandlare; **Josefson**, A. R., prakt. läkare; **Vinberg**, f. Dahl, Fanny H. M., fru (utsedda af Hälsovårdsnämnden); **Boström**, Clara G., fröken; **Flenzburg**, f. Bredberg, Anna Ch., doktorinna; **Månsson**, Gertrud K., fröken, stadsfullm. (utsedda af Fattigvårdsnämnden).

Södra byrån.

Svartensgatan 14, Sö.; rt. 75 54; st. 309 29; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7 e. m. Understöd utdelas tisdagar 11,30.

Stat år 1913. Utgifter: 25,000 kr.

Föreståndare

(4,000 kr.; ej å stat).

Sundell, C.

Sköterska

(1,400 kr.; bostad, ved, lyse; ej å stat).

Kinberg, E. H. W.

Bokförare

(900 kr.; ej å stat).

Runqvist, Maja K.

Norra byrån.

Handverkaregatan 23 C, K.; rt. 130 76; st. 226 24; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 6—7 e. m. Understöd utdelas tisdagar 11,30.

Stat år 1913. Utgifter 34,500 kr.

Föreståndare

(4,000 kr.; ej å stat).

von Rosen, A. D. B.

Biträdande läkare

(3,000 kr.; ej å stat).

Kjellin, G. V.

Sköterskor

(1,500 kr.; ej å stat).

Göranson, A.; **Ahlberg**, K. V.

Bokförare

(900 kr.; ej å stat).

Erasmie, f. Nordström, Mimmie.

Stockholms stads vaccinationsväsen.

Grundvalen för Stadens vaccinationsväsen bildar Kungl. Maj:ts förnyade nådiga reglemente för skyddskoppypningen i riket af 1853, som stadgar, att hvarje barn skall vaccineras, innan det uppnått två års ålder. Kontrollen öfver föreskrifternas efterlefnad handhafves numera i Stockholm så, att Stadens rotmäns årligen lämna Hälsovårdsnämnden uppgift på barn, hvilka, churu de öfverskridit vaccinationsåldern, icke anmälts såsom ympade. Dessa barns målsmän kallas nu genom Hälso-polisen vid stadgar påföljd af böter att låta inställa barnen hos vaccinatorerna. Staden aflönar fyra vaccinatorer, alla läkare, hvilka under den blidare årstiden (i regeln numera maj, juni, september samt möjligen oktober) en gång i veckan på offentliga vaccinationslokaler i de skilda stadsdelarna gå allmänheten till handa med kostnadsfri skyddskoppypning. På samma ställe vaccineras de barn, som i rätt tid inställas. Angående privat vaccinerade barn skola anmälningar göras till Hälsovårdsnämnden. Efter vaccinationens slut hvarje höst insändas listor öfver samtliga vaccinerade till Hälsovårdsnämnden, som inom januari månads utgång öfverlämnar listorna till rotmännen för anteckning i mantalsböckerna.

Vaccinatorer förordnas af Hälsovårdsnämnden. *Instruktion.* K. bref den 16 nov. 1854 till Sundhetskollegium angående skyddskoppypningen i Stockholm. Öfverståthållareämbetets kun-

Hn. görelse den 23 jan. 1855. Åtskilliga förändringar i vaccinationsväsendets handhafvande infördes i början af 1880-talet på grundval af förhandlingar mellan Ofverståhållareämbetet och Hälsovårdsnämnden.

1. Vaccinationsdistriktet

(omfattande Storkyrkoförsamlingen och Kungsholmen).

Svartmangatan 21 & 23, St., mottagning: onsdagar 9,30 f. m. Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn; mottagningstid: tisdagar 1,30 e. m.

Vaccinatör

(800 kr.; ej å stat).

Scholander, C. Th.

2. Vaccinationsdistriktet

(omfattande Klara, Adolf Fredriks, Gustaf Vasa och Matteus församlingar).

Kungsgatan 70, C.; mottagningstid: onsdagar och fredagar 4 e. m.

Vaccinatör

(700 kr.; ej å stat).

Erdmann, T. L.

3. Vaccinationsdistriktet

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Riddaregatan 3, Ö.; mottagningstid: tisdagar och torsdagar 5 e. m.

Vaccinatör

(650 kr.; ej å stat).

Nordlund, J. B.

4. Vaccinationsdistriktet

(omfattande Maria och Katarina församlingar).

Timmermansgatan 28 (Folkskolehuset), Sö.; mottagningstid: torsdagar 3,30 e. m. Folkungagatan 69, Sö.; mottagningstid: fredagar 12,30 e. m.

Vaccinatör

(800 kr.; ej å stat).

Olson, E.

Anm. I samband med inkorporeringen af Bränkyrka har anslagits medel till afönande af en femte vaccinatör. Tjänsten är dock ännu ej tillsatt.

Stockholms stads besiktningsbyrå för prostituerade kvinnor.

Trädgårdsgatan 3, St.; rt. och st.: Polisens växel.

Byrån leder sitt ursprung från år 1859,

då en dylik byrå upprättades och ställdes under kurhusöverläkarens inseende.

Stat år 1913. Utgifter: 11,000 kr.

Föreståndare

(2,000 kr.).

Aspelin, J. M., andre stadsläkare.

Läkare

(2,000 kr.).

Scholander, C. Th.; Sandman, F.

Bakteriolog

(2,000 kr.; ej å stat).

Müllern-Aspegren, G. J. U.

Kommissarie

(800 kr., se vidare sid. 8).

Hagström, C. A., föreståndare för Polisens prostitutionsafdelning.

Allmän hälsovård.

Under rubriken Allmän hälsovård i kommunens stat ingå: Hälspolisens, Anstalter för födoämneskontroll, Hälsovårdsnämndens laboratorier, Vaccinationsväsendet, Bostadsinspektionen, Upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka, Desinfektionsanstalten, Isoleringsanstalten, Karantänsanstalten Skottland, karantänsstallarna å Kungl. Djurgården, desinfektion i bostäder, utrotande af råttor, tjänsteresor och diverse utgifter.

Stat år 1913. Utgifter: 303,000 kr.; inkomster: 10,100 kr.

Stockholms stads hälsopolis.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 9—7.

Hälspolisinställningen afser att bereda Hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen öfver ordningen i staden, hvad hälsovården angår. Hälspolisens chef närmast förste stadsläkaren är sundhetsinspektören, som antages af Hälsovårdsnämnden och skall vara en i allmän hälsovård kunnig läkare. Till hälsopolisen räknas också förste och andre stadsveterinären samt föreståndaren för kontrollbyrå för importerade födoämnen, hvilka hafva sin hufvudsakliga verksamhet vid födoämneskontrollen (se sid. 84).

Sundhetsinspektören åligger hufvudsakligen: att åt Hälspolisens personal lämna nödig undervisning i allmän hälsovårdslära och annat, som till dess yrke hörer, att själf eller genom den öfriga personalen såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar undersöka de sanitära förhållandena, att särskildt ägna sin uppmärksamhet åt infektionssjukdomarnas förhållanden i staden, att hvarje helgfri dag på bestämd tid infinna sig å Hälsovårdsnämndens byrå och på kallelse inställa sig vid Nämndens sammankom-

ster, till hvilka han äfven därförutan må äga tillträde. Vid förfall för første stadsläkaren skall sundhetsinspektören vara skyldig att hans tjänste-åligganden bestrida, såvida han därtill förordnas.

Förste och andre stadsveterinären antagas af Hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket.

Förste stadsveterinärens hufvudsakligaste åligganden äro: att i enlighet med gällande författningar öfvervaka smittosamma sjukdomar och farsoter bland husdjuren, att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt sådana förhållanden inom staden, som kunna menligt inverka på husdjurens sundhet, att på allt sätt söka befördra stadens försende med sunda lifsmedel samt hålla tillsyn öfver till salu hållna födoämners beskaffenhet, att förestå Stockholms stads karantänsanstalter för från utrikes orter sjöledes införda djur, att lämna hälsopolispersonalen nödig undervisning i stall- och födoämneshygien samt att hvarje helgfri dag på bestämd tid vara tillstädes å Hälsovårdsnämndens byrå, på kallelse närvara vid Nämndens sammanträden och bevista Slakthus- och saluhallsstyrelsens sammanträden.

Andre stadsveterinären åligger hufvudsakligen: att förestå Nämndens kontrollbyrå för af Hälsopolisen anhållna eller af allmänheten till undersökning inlämnade, misstänkta födoämnen, att genom systematiskt ordnade eller tillfälliga inspektioner biträda vid tillsynen öfver till salu hållna födoämnen och öfver lokaler och platser, där födoämnen försäljas eller till försäljning förarbetas eller förvaras, att utföra tillsyn öfver slakterier och korffabriker i omgifvande landskommuner, att öfvervaka födoämnestransporter inom staden samt att kontrollera matvaruleveranser till sjukhusen och andra Stadens allmänna inrättningar.

Föreståndaren för Hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen, hvilken skall vara legitimerad veterinär, antages af Hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket. Honom åligger hufvudsakligen: att å nämnda byrå utföra erforderliga veterinära undersökningar, att inom tullområdet och å tullnederlag verkställa undersökning af importerade födoämnen samt att biträda første stadsveterinären i hans verksamhet.

I öfrigt utgöres Hälsopolisen af en kommissarie och 24 tillsyningsmän.

Kommissarijen utöfvar det närmaste förmanskapet öfver tillsyningsmännen och vägleder dessa vid deras arbete, öfvervakar, att Hälsovårdsnämndens uppmaningar angående afhjäljande af sanitära olägenheter efterkommas, samt är efter förordnande åklagare i sundhetsmål.

Tillsyningsmännen åligger hufvudsakligen: att vaksamt efterspana befintliga sanitära olägenheter samt att äfven hafva uppmärksamheten fäst på efterlefnaden af de föreskrifter rörande sundheten och snyggheten i staden, hvilkas öfver-

vakande författningsenligt tillhör allmänna polisen samt, om de finna något i detta afseende att anmärka, därom till kommissarijen lämna rapport.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 okt. 1880. Hälsovårdsnämndens instruktioner för første och andre stadsveterinären i Stockholm den 1 dec. 1911 och för föreståndaren för kontrollbyrån för importerade födoämnen i Stockholm den 1 dec. 1911. Hälsovårdsföreskrifter för Stockholm ang. dels slakterier, dels handel med vissa lifsförnödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m. Öfverståthållareämbetets kung. den 29 augusti 1908 (»matvarustadgan»), med ändring af den 27 dec. 1910 (ang. mjölkhandeln). Särskilda bestämmelser ang. butikshandel med matvaror samt bestämmelser ang. transport af köttvaror, fastställda af Hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1911.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; Hälsovårdsnämndens expedition; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-tid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P.; Hälsovårdsnämndens exp.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-tid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E. (se Hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för anhållna eller inlämnade födoämnen).

Föreståndare för Hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen.

Jansson, J. E. (se nämnda byrå).

Kommissarie (12).

Österberg, B. A.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagnings-tid 1—2.

Förste tillsyningsmän (8).

Magnusson, R. E., tjl., ff. **Johannesson, C. J. E.** (se nedan); **Regnér, C. O. F.;** **Lagerman, A. F.;** **Rune, F.**

Sundhetsinspektörens biträde vid behandling af ärenden ang. afloppsledningar etc.

Magnusson, R. E. (se ofvan); **Dahl, G. E.** (se nedan).

Tillsyningsmän (8).

Fryklund, E.; **Boström, E. G.;** **Johannesson, C. J. E.,** tjl. (se ofvan), ff. **Holmér, C. E.;** **Norgren, C.;** **Engman, H. A.;** **Dahl, G. E.,** tjl. (se ofvan), ff. **Hellsén, J. A.;** **Wähl, J. A.;**

Hn.

Ternell, E. E.; Wedin, E. W.; Ekbergh, C. G.; Lilienberg, J. G.; Rosén, G. A.; Widstrand, O. M. V.; Andersson, A.; Wiik, E. A.; Lindén, A. G.; Eklund, P. F.; Carlbom, B. O.; Larsson, J. Hj.; Tell, E. G.; Ek, O. E., tf.; Johansson, C. E., tf.

Dessutom *extra tillsyningsmän* i mån af behof.

Anstalter för födoämneskontroll.

I enlighet med hälsovårdsstadgan samt andra författningar och hälsovårdsföreskrifter åligger det Hälsovårdsnämnden förutom att hålla tillsyn öfver alla i staden till salu hållna födoämnen, såsom kött och charkuterivaror, mjölk och mejeriprodukter, bröd, villebråd, fisk och andra matvaror, äfven att öfvervaka, det endast vederbörligen här eller annorstädes besiktigadt och stämplat, färskt kött till salu hålles, och att dylikt kött ej efter undersökningen blifvit skämdt eller på annat sätt skadadt.

Dessutom skall Nämnden handhafva såväl den direkta undersökningen af som kontrollen öfver från utlandet till eller öfver Stockholm importeradt färskt, salt eller på annat sätt konserveradt kött samt andra födoämnen.

Nämnden har sålunda att öfvervaka *dels* beskaffenheten i sanitärt hänseende af födoämnen, som till salu hållas eller till försäljning förarbetas eller förvaras i saluhallar, å torg, i kött-, mjölk- och matvarubutiker, i korffabriker, charkuterier, mejerier, margarinfabriker, serveringsställen och med dem jämförliga lägenheter, *dels* att allmänna saluplatser och lägenheter för sådana födoämners förvaring, beredning, försäljning och servering med till samma lägenheter hörande upplagsrum, af hvad slag de vara må, äro så inredda och underhållna, att de motsvara bestämmelserna i för Stockholm gällande särskilda hälsovårdsföreskrifter.

Därjämte har Nämnden att utföva inspektion af slakterier och korffabriker i omgifvande landskommuner.

För denna sin verksamhet har Nämnden inrättat kontrollbyråer, så väl för af hälsopolisen anhållna eller af allmänheten inlämnade födoämnen som för importerade dylika.

Kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen.

Olofsgatan 4, C.; rt. 754; st. 67 00; expeditionstid: 8—3.

Föreståndare.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; mottagningstid: 1—2 (se Stockholms stads hälsopolis).

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Johansson, K. A.

Kontrollbyrån för importerade födoämnen.

Söder Mälarstrand 4, Sö.; rt. 7 64, 7 55; st. 36 29; expeditionstid: 9—3.

Undersökningen af importerade födoämnen verkställs under ordinarie tultid, och skall anmälan därom göras mellan kl. 9 och 10 f. m.

Föreståndare

(5,500 kr.; ej å stat).

Jansson, J. E., veterinär (mottagningstid: 12—1).

Kemist

(3,600 kr.; ej å stat).

Sundberg, Th., ingenjör.

Assistenter

(1,400 kr.; ej å stat).

Högdahl, Anna Ch. K.; Åfeldt, Paula A. G.

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Widstrand, K. L. A.

I anslutning till denna byrå har anordnats ett *mjölk*-hygieniskt laboratorium i och för undersökningar af den salubjudna mjölakens beskaffenhet.

Kontroll af ladugårdar, från hvilka försäljes »kontrollerad mjölk».

Utän Hälsovårdsnämndens tillstånd får mjölk icke säljas under benämning »barnmjölk», »kontrollmjölk» eller annan beteckning, som angifver antingen en särskildt sund beskaffenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll. Sådant tillstånd meddelas endast under villkor dels att läkare och veterinär, som af Hälsovårdsnämnden antagits för utfövan af tillsyn å produktionen af kontrollerad mjölk, efter verkställd besiktning af ladugården intygat, att de sanitära förhållandena inom och omkring ladugården med därtill hörande inrättningar samt hälsostillståndet hos den med mjölken sysselsatta personal och de hygieniska förhållanden, under hvilka densamma lever, äro fullt tillfredsställande, äfvensom att ladugården med afeende på såväl inredning som skötsel tillfredsställer hygiensfordringar och att samtliga de i ladugården uppställda djur äro friska och dels att anordningar, som af Hälsovårdsnämnden kunna godkännas, äro vidtagna för mjölakens behandling inom Stockholm.

Har dylikt tillstånd meddelats, skall ladugården stå under tillsyn af läkare och veterinär, som af Hälsovårdsnämnden för detta ändamål antagits.

För tillstånd att sälja mjölk som barnmjölk erfordras dessutom, att ladugårdsbesättningen icke visat tecken till tuberkulos.

Kostnaden för kontrollen skall af ladugårdens ägare eller innehafvare gäldas enligt af Hälsövarödsnämndens fastställd taxa.

Instruktioner m. m. Instruktion för kontrolläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från hvilka försäljning sker af kontrollerad mjölk, fastställd af Hälsövarödsnämnden den 30 juni 1905. Program för ladugårdar, från hvilka försäljes kontrollerad mjölk, af Hälsövarödsnämnden fastställdt den 30 juni 1905. Taxa för kontrolläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från hvilka försäljning sker af kontrollerad mjölk, af Hälsövarödsnämnden fastställd den 2 februari 1906.

Kontrolläkare.

Wirgin, G.

Kontrollveterinär.

Stenström, O. E.

Hälsövarödsnämndens laboratorium.

Stat år 1913. Utgifter: 43,600 kr.; inkomster 6,000 kr.

Fysikalisk-kemiska afdelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C; rt. 15 38; st. 87 72; expeditionstid: 1—3.

Hälsövarödsnämndens fysikalisk-kemiska laboratorium började sin verksamhet år 1883. Anstalten förestås af Hälsövarödsnämndens ingenjör. Af ingenjören utföras tekniskt-hygieniska undersökningar i samband med Nämndens verksamhet, såsom beträffande vattenaflopp, bostäder och samlingslokaler, fabriker och näringar m. m., kemiska undersökningar angående till salu hållna födoämnen, dryckesvaror och njutningsmedel samt i öfrigt analyser och tekniska undersökningar, som påkallas särskildt genom Hälsöpolisens verksamhet.

Den 1 juli 1910 inrättades en underafdelning för kemisk undersökning af importerade födoämnen (se Hälsövarödsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen).

Instruktion. Hälsövarödsnämndens instruktion för Hälsövarödsnämndens ingenjör den 16 febr. 1894.

Ingenjör (13).

Sondén, K. G. A.

Biträdande kemist

(3,600 kr., ej å stat).

Sundberg, Th. (se ofvan sid. 84).

Dessutom *tillfälliga biträden* i mån af behof samt två *laboratoriestäderskor* (2).

Bakteriologiska afdelningen.

Hötorget 14, C; rt. 15 02; st. 52 62; laboratoriet öppet: hvardagar 9—3, 5—7, söndagar 9—12.

Hälsövarödsnämndens bakteriologiska laboratorium började sin verksamhet 1901. Å Laboratoriet utföras bakteriologiska undersökningar rörande till Nämndens verksamhet hörande frågor, äfvensom utredningar i hälsövarödsärenden, för hvilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt undersökningar i diagnostiskt syfte (för medellösa i Stockholm kostnadsfritt, eljest enligt taxa) af de prof, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarna i staden eller landsorten till Laboratoriet insändas.

Instruktion. Hälsövarödsnämndens instruktion för föreståndaren vid Nämndens bakteriologiska laboratorium den 12 april 1901.

Bakteriolog (13).

Levin, E. I.

Dessutom *tillfälliga biträden* i mån af behof.

Botaniska afdelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C; rt. 15 38; st. 87 72; öppet: tisdagar, torsdagar och fredagar 9—3.

Hälsövarödsnämndens laboratoriums botaniska afdelning trädde i verksamhet 1 juli 1907 och omfattar mikroskopisk undersökning af födoämnen, njutningsmedel, vatten m. m.

Botanist och mikroskopiker

(2,400 kr.; ej å stat).

Huss, H. A.

Stockholms stads desinfektionsanstalt.

Östgötagatan 44, Sö.; rt. 7 56; expeditionstid: 8—7.

Desinfektionsanstalten grundades år 1882 och inrymdes i lokal vid Hornsgatan 82. Den hade till en början allenast en desinfektionsugn och 4 rum för härbärgerande af friska personer, hvilkas bostäder med anledning af där inträffade fall af smittosamma sjukdomar undergingo desinfektion. På sommaren 1906 flyttades Desinfektionsanstalten till sin nuvarande lokal, där trenne ugnar och en gryta finnas uppsatta. (Jfr Isoleeringsanstalten, se nedan.)

Stat år 1913. Utgifter: 20,800 kr.

Redogörare

(150 kr.; ej å stat).

Holmberg, G. A.

Vaktmästare (4).

Strömberg, S. A.; Pettersson, C. A. E.

Hn.**Desinfektion i bostäder.**

Stockholms hälsopolis, Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 9—7.

Desinfektion i bostäder verkställes af Hälsopolisen jämlikt K. förordningen den 19 mars 1875 ang. åtgärder mot införande och utbredning af smittosamma sjukdomar bland rikets invånare samt lagen den 13 maj 1904 angående vissa åtgärder mot utbredning af lungsot, äfven om i andra fall på begäran af enskilda eller där särskilda omständigheter anses påkalla en dylik åtgärd.

Reglemente m. m. Se ofvan.

Stat år 1913. Utgifter: 3,000 kr.

Desinfektörer.

Hälsopolisens tillsyningsmän.

Stockholms stads isoleringsanstalt.

Brännkyrkagatan 62, Sö.; rt. 97 79; expeditionstid: hela dygnet.

Isoleringsanstaltens ändamål är att härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem. Den inrymdes till en början (1882) i samma lokal som Desinfektionsanstalten, Hornsgatan 82, såsom en särskild isoleringsafdelning. Den nuvarande Isoleringsanstalten är (sedan år 1905) inrymd i egendomen nr 62 vid Brännkyrkagatan. Anstalten rymmer i nedre våningen, förutom kök och bostad för förestånderskan, expeditionsrum samt tvänne badafdelningar, en för män och en för kvinnor. En trappa upp finnas fyra rum med olika ingångar samt inom särskild tambur en afdelning på tre sofrum och matrum, afsedd att vid utrymmande af någon större lägenhet bereda tillflykt äfven åt en större familj. Två trappor upp äro inredda sju isoleringsrum, flertalet med skilda ingångar, samt förrådsrum. Å hela Anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer.

Tillsynen öfver hela Anstalten utöfvas af sundhetsinspektören.

Stat år 1913. Utgifter: 5,900 kr.

Redogörare.

(Se ofvan under Desinfektionsanstalten.)

Holmberg, G. A.

Förestånderska (2).

Strömberg, Ch.

Stockholms stads karantänsanstalt.

Skottland, Norra Fjäderholmen; rt. 15 65.

En karantänsanstalt ingick redan i den 1884 uppgjorda planen för ordnandet af hufvudstadens epidemijukvård, men den anlades först 1892 under trycket af då hotande kolerafara. Till plats därför valdes den till Fjäderholmsgruppen hörande lilla ön Skottland. Anstalten har till ändamål att betjäna fartyg, ombord å hvilka sjukdomsfall i kolera eller pest förekommit och som därför måste undergå desinfektion. Anstalten är ordnad efter samma principer som Desinfektionsanstalten i staden, ehuru i mindre skala. Hufvudbyggnaden innehåller dels en mindre sjukafdelning på sex å åtta sängar, dels en därifrån fullständigt skild desinfektions- och tvättafdelning. Härförutom finnas en mindre logementsbyggnad för fartygsbesättning, bostadshus för Anstaltens egen personal samt skjul och andra nödiga uthus. Anstalten har blott få gånger behöft tagas i bruk, men då gjort god nytta.

Stat år 1913. Utgifter: 1,700 kr.

Tillsyningsman

(720 kr.; ej å stat.)

Karlsson, C. A.

Stockholms stads karantänsstallar.

F. d. Järnvägen å K. Djurgården, Dj.

Sedan K. kungörelsen den 1 maj 1885 föreskrifvit, att införelse sjöledes af nötboskap och andra kreatur icke finge ske annorstädes än i de städer, som ha för djuren inrättade karantänslokaler, gick Öfverståthållareämbetet i författning om anordnande af dylik lokal. Denna ersattes på våren 1893 med ett på Stadens bekostnad efter rationella principer inrättadt mindre karantänsstall, som fick sin plats inom f. d. Järnvägen på Djurgården. Stallet har plats för tolf större djur. Sedan genom K. kungörelsen den 18 maj 1894 skärpta karantänsbestämmelser infördes, utfördes på Hälsovårdsnämndens initiativ ännu ett dylikt stall under våren 1896, beläget icke långt från det förra. Hufvudstadens karantänsanstalter för kreatur stå enligt Stadsfullmäktiges beslut den 16 sept. 1898 under Hälsovårdsnämndens öfverinseende och förvaltning. Närmaste inseendet öfver dessa anstalter tillkommer den af Medicinalstyrelsen förordnade karantänsveterinären eller vid förfall för honom en karantänsveterinärs-suppleant. Vid Anstalten finnas dessutom särskilda skötare.

Reglemente m. m. Hälsovårdsnämndens ordningsregler för karantänsanstalter för sjöledes från utrikes ort införda djur den 9 jan. 1899.

Aflöningar m. m. Djurimportörerna betala efter taxa.

Karantänsveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär.

Karantänsveterinärsuppleanter.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; Jansson, J. E., föreståndare för Kontrollbyrån för importerade födoämnen.
Dessutom *skötare*.

Stockholms stads bostadsinspektion.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 1—2.

År 1906 beslöto Stadsfullmäktige på initiativ af en utaf Stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle under Hälsovårdsnämndens insecende inrättas i hufvudstaden.

Bostadsinspektionen afser att bereda Hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen öfver bostäderna i staden i hvad hälsovården angår. Det åligger i sådant afseende Bostadsinspektionens personal att öfvervaka att uthyrda bostäder och till desamma hörande utrymmen, såsom kök, afträden, förstugor, trappor, källare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående utrymmen, befinna sig i ett sundt och snyggt skick; äfvensom att verka för att bostäderna af invånarna användas på ett sätt, som öfverensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskildt att öfvervaka efterlefnaden af föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar och ordningsföreskrifter rörande bostädernas i hufvudstaden sundhet och snygghet, såvida icke deras öfvervakande enligt lag tillkommer annan myndighet. Dock skall det äfven i sistnämnda fall vara Bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma för handen varande brister och därom meddela vederbörande myndighet underrättelse. Bostadsinspektionens personal utgöres af en bostadsinspektör och nödigt antal assistenter. Denna personal antages och entledigas af Hälsovårdsnämnden.

Bostadsinspektionen afsynar ur sundhetssynpunkt nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning öfver klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden, och tillser därvid att bostäder icke till följd af olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll, öfverbefolkning eller dålig skötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka söker Bostadsinspektionen genom råd och anvisningar ernå nödig rättelse eller anmäler förhållandet genom förste stadsläkaren till Hälsovårdsnämnden.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för Bostadsinspektionen den 25 februari 1910.

Stat år 1913. Utgifter: 19,600 kr.

Bostadsinspektör

(16; nuv. befattningshafv. kvarstår å äldre stat).
Wirgin, G., (se sid. 61).

Assistent, manlig (9)

Thedin, C. A.

Assistenter, kvinnliga (7).

Julin, Kjerstin; Hökerberg, Manda E.; Flodin, E. J. O. Elsa; Danielsen, Helene.

Hn.**Stockholms stads fosterbarnsinspektion.**

Hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38, st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 1—3.

Enligt lagen den 6 juni 1902 om fosterbarns vård åligger det hälsovårdsnämnd att inom sitt verksamhetsområde ägna särskild omsorg åt fosterbarn till skydd för deras hälsa, att för detta ändamål dels tillse att icke fosterbarns vård utöfas af personer eller på ställen, som äro olämpliga därför, dels ock öfvervaka fosterbarnens behandling. At sundhetsinspektören har årligen sedan 1903 lämnats i uppdrag att i de fall, då Nämndens eget ingripande fordrades, fullgöra de enligt lagen Nämnden åliggande skyldigheter i afseende å denna vård med åliggande för honom att mottaga anmälningar från barnupfostrare och fullgöra den undersökning, sådan anmälan förutsätter, att öfvervaka och handleda de biträden, som kunde blifva ytterligare anställda för tillsynen af barnen. För utöfvande af sagda tillsyn äro numera anställda fem inspektriser. Distrikten äro nu: 1. Maria förs., 2. Katarina och Nikolai förs., 3. Kungsholmen och de delar af Gustaf Vasa och Matteus förs., som ligga norr om Odengatan och väster om Norrtullsgatan från Odengatan norrut räknadt, 4. Återstoden af Norrmalm samt Östermalm, 5. Brännkyrka förs. Inspektrisen för 1. distr. sköter dessutom expeditionen.

Stat år 1913. Utgifter: 14,500 kr.

Fosterbarnsinspektör

(1,200 kr.; ej å stat).

Backlund, A. R., sundhetsinspektör.

Fosterbarnsinspektriser.

(Inspektrisen i 1. distr.: lönegrupp 7, i distr. 2—4: lönegrupp 6, i 5. distr.: arfvode 1,500 kr.)

Harling, E. L. M. (1. distr.); **Ellstam, f. Harling;** **E. R.** (2. distr.); **von Koch, M. M.** (3. distr.); **de la Croix, A. K.** (4. distr.); **Johansson, A. K.** (5. distr.).

Stockholms stads ambulansväsen.

Det offentliga ambulansväsendet i Stockholm har utvecklats sig särskildt på senare åren, delvis under medverkan af enskilda. En del af den här nedan omnämnda ambulanssattiralen tillhör ej Hälsovårdsnämnden och står t. o. m. i ett fall (djurtransportvagnarna) ej under dess insec-

Hn. ende; för öfersiktighetens skull har emellertid här sammanförts samtliga hithörande uppgifter. För närvarande finnas i hufvudstaden följande fortskaffningsmedel för sjuka personer eller för sjuka eller döda djur:

1) *Ambulansvagnar*, afsedda för transport af sjuka och skadade personer, som blifvit af polispersonalen omhändertagna för att beredas vård och hjälp. Af sådana vagnar finnas för närvarande tre, hvilka finnas uppställda en å hvardera af Brandkårens stationer i husen n:r 64 Malmkillnadsgatan (Johannes station, rt. 12 94, st. 47 00) och n:r 11 Tjärhofsgatan (Katarina station, rt. 13 12, st. 33 00) samt kunna af polisman rekvireras alla tider af dygnet. Transporten verkställes kostnadsfritt med manskap och hästar tillhörande Brandkåren. Inställelse sker inom ungefärligen samma tidsutdräkt, som åtgår för Kårens utryckningar till eldsvåda. I dec. 1909 anvisade Stadsfullmäktige 14,000 kr. till anskaffande af en autoambulans, och finnes densamma uppställd å Johannes brandstation.

Det är läkare medgifvet att personligen från brandstationerna rekvirera ambulansvagnarna för transport till sjukhus af personer; som på grund af häftig blödning, till följd af olyckshändelse eller af annan orsak äro i *synnerligt* behof af *skyndsamt* behandling å sjukhus, så att sjukvagnens inställande icke kan afvaktas, eller behöfet uppstått å sådan tid af dygnet, då denna vagt icke är tillgänglig, samt den sjuktes transporterande i vanligt åkdon pröfvas skola medföra skada eller väsentligt ökad lidande.

Härvid skall läkaren uppgifva: a) sitt eget namn; b) den sjuktes namn; c) d:o bostad; och d) d:o sjukdom; samt e) lägenheten, hvarifrån den sjuke skall afhämtas.

Afser rekvisitionen plats å de norra stadsdelarna eller staden inom broarna, bör den ställas till Johannes brandstation, för öfriga delar af hufvudstaden till Katarina brandstation.

2) *Sjukvagnar*, afsedda för transport af sjuka, som vårdas i sina hem eller annorstädes och icke kunna forslas i vanliga åkdon utan att tillskyndas skada eller väsentligt ökad lidande. Dessa vagnar äro för närvarande två och finnas uppställda hos hyrverksaktiebolaget Frey, Grefvegatan 11, som förbundit sig att med hästar och 2 bärare framföra vagnarna till begärd plats.

Den ena vagnen tillhör Drottning Sophias förening till understöd af härens och flottans sjukvård och kan af en hvar mot erläggande af 8 kronor för hvarje transport rekvireras genom bud eller telefon, rt. 45 64, st. 30, och hålles tillgänglig mellan kl. 7 f. m. och kl. 9 e. m.

Den andra vagnen tillhör Hälsovårdsnämnden och är afsedd att efter förordnande af läkare användas under ofvriga angifna förhållanden för transport af medellösa eller mindre bemeddla sjuka. Vagnen tillhandahålles utan afgift mellan kl. 7 f. m. och kl. 9 e. m. och kan rekvireras antingen genom bud eller medelst telefon å samma

nummer, som för närmast ofvan omförmälda vagn angifvits.

Vid begagnandet af denna vagn skall följande iakttagas:

Det ankommer på vederbörande läkare att afgöra, huruvida den sjuktes ekonomiska förhållanden å sådana, att transporten bör verkställas kostnadsfritt, i följd hvaraf läkaren förutom vanlig sjukhusremiss, då sådan är erforderlig, skall utfärda särskildt intyg, som jämte sjukdomens beskaffenhet uttryckligen angifver, att transporten skall ske med sjukvagn *kostnadsfritt*, hvilket intyg skall lämnas till kuskens vid den sjuktes afhämtande.

Vid rekvisitionen skall uppgifvas: a) den sjuktes namn; b) lägenheten, hvarifrån den sjuke skall afhämtas; c) det sjukhus eller annat ställe, till hvilket transporten skall ske; samt d) *tydligt tillkännagifvas*, att rekvisitionen afser *Hälsovårdsnämndens* vagn.

3) *Epidemivagnar*, afsedda att användas för transport af sjuka, som lida af eller misstänkas lida af kolera, smittkopp, fläckfeber, scharlakansfeber, difteri (och croup) samt mässling, då sjukdomen är med difteri (croup) komplicerad. — Endast om sistnämnda förhållande är å sjukhusremissen angifvet, utlämnas vagn för mässlingssjukas transporterande.

Epidemivagn kan rekvireras alla tider på dygnet antingen genom närmaste polisstation, om tydligt skriven sjukhusremiss där företes, innehållande uppgift på den sjuktes namn och sjukdom (svensk benämning), eller af läkare personligen genom telefonbud till Epidemisjukhuset (endast rikstelefons 12 89 — vaktmästaren).

I senare fallet skall läkaren uppgifva: a) sitt eget namn; b) den sjuktes namn; c) d:o bostad; och d) d:o sjukdom.

Sjukhusremissen åtföljer i hvarje fall den sjuke till sjukhuset. Transporten är kostnadsfri för fattiga, som äro försedda med eller kunna anskaffa rotemens medellöshetsintyg; andra betala därför 2 kronor.

4) *Djurtransportvagnar*. På framställning af Svenska allmänna djurskyddsföreningen medgaf Drätselnämnden i januari 1901, att tvenne af den nämnda Föreningen till allmänt begagnande upplåta vagnar, särskildt konstruerade för transport af döda eller sjuka hästar och andra större djur, skulle få uppställas i Stockholms renhållningsverks kaserner samt kunna genom bud eller telefon rekvireras enligt närmare fastställda föreskrifter. Då det emellertid visade sig, att vagnarna vid flera tillfällen icke kunnat inställas med önskvärd snabbhet samt att vid telefonisk rekvisition icke alltid vakt kunde finnas tillstådes å Renhållningsverkets kaserner för att motaga densamma, öfverflyttades, efter framställning från Öfverståthållareämbetet till Drätselnämnden, uppdraget i fråga fr. o. m. år 1905 till Brandkåren, som förfogar öfver ständig vaktpersonal och lämpligare hästar. Vagnarna uppställdes den ena å Johannes (rt. 12 94, st. 47 00), den

andra å Katarina station (rt. 1312, st. 3300).

Kungörelse härom utfärdades af Öfverståthållareämbetet den 31 dec. 1904 med i hufvudsak samma föreskrifter som förut lämnats, nämligen följande:

Vagnarna få användas:

1:o) för transport af hästar eller andra större djur, som nedfallit döda å allmän plats eller på grund af sjukdom eller af annan anledning icke kunna från sådan plats bortledas, därvid rekvisition härom göres af polisman och transporten verkställles till Kungl. Veterinärinstitutet eller, på begäran af djurets ägare eller innehafvare, till enskildt stall eller förvaringsrum, därest det samma är beläget inom hufvudstadens tullar;

2:o) för transport af *sjuka* hästar eller andra större djur från och till enskild plats, som är belägen inom hufvudstadens tullar eller i dess närmaste omgifningar, därvid rekvisition kan ske omedelbart till någon af nyssnämnda brandstationer eller ock genom polisstation eller patrullerande poliskonstapel; samt

3:o) för transport af *sjuka* hästar eller andra större djur i andra fall än ofvan nämnda, då öfverenskommelse därom träffas för hvarje särskildt fall med brandchefen i Stockholm.

Det åligger ägare eller innehafvare af djur, som, på sätt i det föregående nämnts, blifvit transporterade, att härför utgifva ersättning:

a) För det i mom. 1 ömförmälda fall med 4 kr., därvid betalning uppbäres af polispersonalen;

b) För det i mom. 2 ömförmälda fall:

1:o) då transporten sker mellan kl. 6 förmidagen och kl. 10 eftermiddagen med 6 kr.;

2:o) då transporten sker under öfriga delen af dygnet med 9 kr., i hvilka fall betalning erlägges i förskott å den brandstation, hvarifrån vagnen utlämnas;

c) För de i mom. 3 afsedda fall efter öfverenskommelse.

Reglementen m. m. Öfverståthållareämbetets order den 24 sept. 1903 ang. sjukbårar å polisstationerna. Hälsovårdsnämndens tillkännagifvande angående transport af sjuka inom hufvudstaden den 26 aug. 1904. Öfverståthållareämbetets kungörelse angående djurtransporter den 31 dec. 1904.

Utrotandet af råttor.

Hälsopolisen, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 7438; st. 4640, 5261; expeditionstid: 9-7.

Anslaget härför — 10,000 kronor — användes för inköp af »Ratin», hvilket genom Hälsovårdsnämndens tillsyningsmän utlägges i egendomar inom staden kvartersvis, så att hela staden efter hand genomgås. Allmänheten äger ock att vända sig till sundhetsinspektören med begäran om utläggande af Ratin inom egendomar, som äro i högre grad hemsökta af råttor.

Hn.

Fn.

Stockholms stads fattigvårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Fattigvårdsnämnden.

Klara Västra Kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; sessionstid: i allmänhet andra tisdagen i månaden, vanligen kl. 6,30 e. m.

I äldsta tider funnos i hufvudstaden inga andra fattigvårdsinrättningar än hospitalen, som tillika voro sjukhus. Sådana voro t. ex. det s. k. »Helgeandshuset» från 1260-talet, »S:t Jörans hospital» från 1288, »Själagården» m. fl. Den frivilliga fattigvården stod under ledning af de andlige (samfund och gillen såsom »Vår Fru gillet», »Sanct Gertrud gillet» etc.). En naturlig följd af indragningen af de andliges gods efter riksdagen i Västerås 1527, blef därför ordnandet af fattigvården. Genom ett kungl. bref af 1531 centraliserades hufvudstadens fattigvård under borgmästare och råd och genom ett annat bref af 1551 förordnades om byggandet af Danvikens hospital, en inrättning, som under två hundra år var stadens enda vårdanstalt för såväl kropps- som sinnessjuka personer samt fattiga äldre. För barn inrättades 1624 »allmänna barnhuset», på samma gång uppfostringsanstalt för fattiga bara och tukthus. Ur den på 1600-talet inrättade »husfattigkassan» utdelades almosor till fattiga utom inrättningarna; vidare anslagos till de fattiga inkomsten af kollekt, afgifter vid boupp-teckningar, testamenten etc. Under 1740-talet inrättades fattighus för de olika församlingarna, underhållna utom med gåvor och donationer äfven med särskilda afgifter af husägarna i respektive församlingar. År 1773 öppnades det »södra frivilliga arbetshuset» (sedermera 1855 ombildadt till arbetsinrättning, den s. k. »Dillströmska inrättningen», se sid. 102), där tillfälle till arbetsförtjänst lämnades och materialier tillhandahölls af Kommunen; för Jakobs församling öppnades 1797 »Frivilliga arbetshuset på Norr», som ännu finnes kvar. En 1807 utfärdad kungl. stadga sökte centralisera fattigvården och göra staden i fattigvårdshänseende till en kommun under direktion af en överdirektör med kungl. fullmakt. Detta för-sök misslyckades emellertid. Genom 1813 års förordning sökte man finna en medelväg mellan de båda principerna: centralisation och de territoriella församlingarnas själfstyrelse. I denna fattigvårdslagstiftning gjordes en väsentlig förbättring genom utfärdandet af stadgan angående fattigvården i Stockholms stad af den 1 april 1843, hvarmed ett stort steg togs i riktning mot centralisation i förvaltningen. Den bättre ord-

ning, som härigenom infördes, visade snart sin frukt, bland annat i upprättandet af förbättrade fattigvårdsanstalter. Då Stockholm erhöll sin nya kommunalförordning 1862, infördes i fråga om fattigvården fullständig centralisation i fattigvårdsförvaltningen. Sedan dess är fattigvården en Stadens gemensamma angelägenhet. Fattigvårdsstyrelser inom de särskilda församlingarna finnas ännu, men dessa lyda under den för hela Staden gemensamma Fattigvårdsnämnden, som är öfverstyrelse för Stockholms stads hela offentliga fattigvård. Fattigvårdsnämnden, som fick sin instruktion fastställd den 4 mars 1864, har att på tjänligaste sätt ordna och besörja den allmänna fattigvården jämte den därmed förenade tillsyn öfver sedlighet och ordning. Nämnden består numera af tolf ledamöter och åtta suppleanter, som väljas af Stadsfullmäktige för två år i sänder. Polismästaren är i kraft af sitt ämbete berättigad att öfvervara Nämndens sammanträden och att deltaga i öfverläggningarna, men icke i besluten. Nämnden utser inom sig ordförande för ett år i sänder. Öfverståthållaren förer ordet i Nämnden, då han är tillstädes, med rätt att deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten. Nämnden sammanträder minst en gång i månaden.

Nämnden äger åt särskilda delegerade öfverlämna att i fråga om fattigvårdsbeviljande, intagning å Stadens fattigvårdsanstalter m. m. (se nedan) med Nämndens rätt besluta i enlighet med de föreskrifter, som af Nämnden meddelas.

Hos Nämnden är anställd en fattigvårdsinspektör. Honom åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som rör den allmänna fattigvården i hufvudstaden, verka för dess följdrättiga handhavande och sunda utveckling, hos Fattigvårdsnämnden och de under densamma lydande styrelser göra de framställningar, hvilka till vinnande häraf påkallas, samt bringa Nämndens beslut till verkställighet, där ej detta tillkommer annan. Fattigvårdsinspektören skall ock på begäran tillhandagå hufvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar med erforderliga upplysningar och råd. Vid Nämndens och underlydande styrelsens sammanträden må inspektören närvara med rätt att deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten. Frågor, rörande fattigvårdsbeviljande, som tillhöra Nämndens eller delegerades handläggning, skola beredas och föredragas af inspektören, hvilken det ock åligger att på Nämndens anmodan afgifva utlåtanden i öfriga frågor, som anses böra till honom hän-skjutas. — I fråga om utöfvandet af kontroll och